

בראשית כח ויצא

אונקלוס

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה: יא וַיִּפְנֶעַ בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם

אבן עזרא

י אמר הגאון, כי וילך חרנה, ללכת (ה) [ב], ואיננו רק כמשמעו (ס) וגו' ושב לבאר (ו) מה שפנע בדרך (ז), ולא הלך ביום אחד, כי בדרך לן (ח) [ד]: יא ושעם פתחות בית במקום. דברי משה, והשעם במקום הידוע היום (ט) [ה], וכן אמר הושע, ושם ידבר עמנו (הושע יב ה) כי הוא התנבא על ירבעם בן יואש, והוא היה בבית אל (י) ואמר לשון רבים (יא) בעדו ובעד עמוס, ובספר עמוס כבואר (יב) ועל דרך הפשט לא יתכן להיות ויפנע, כמו, אל תפנע ב"י (ירמיהו ז טז) [ו] כי לא פצאנו במקרא שנקרא השם מקום (יז) [ז] ואל תשים לבך לדרש במקום אחר (אסתר ד

רש"י

(י) ויצא יעקב. ע"י ידי שבשביל שרעות בנות כנען צעיני ילחק אביו הלך עשו אל ישמעאל הפסיק הענין בפרשתו של יעקב וכתוב (ח) וירא עשו כי צרך וגו' ומשגמר חזר לענין הראשון: ויצא. לא היה לריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה ולמה הזכיר יליאתו אלא מגיד שיליאת לדיק מן המקום עושה רושם שבזמן שהלדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה ילא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה (ט) וכן ותלא מן המקום (י) האמור בנעמי ורות: וילך חרנה. ילא ללכת לחרן: (יא) ויפנע במקום. לא

הזכיר הכתוב באיזה מקום אלא במקום הזכיר בחרן: ויפנע. כמו (יב) ופגע ביריחו ופגע בדבשת ורבותינו

קרני אור

[ב] הגאון רש"י ז"ל חשבו שבאמרו וילך חרנה, כגיע לחרן, ואינו כן, כי ההליכה תאר לנעוטה, וכל עוד שהאדם מתנועע יקרא הולך למקום, וכביגיע אל יקרא בא, כי הביאה היא תואר להנעה, וההליכה להנעה, וא"כ הפ' כפשוטו, שהתנועע יעקב לחרן ובהיותו הולך שמה ויפנע במקום (רד"י) אין צורך לפרש ללכת, כי אין וילך חרנה, כמו ויבא חרנה, שיהיה כוונת המאמר שכבר היה בחרן, וגם אין וילך כלל דוקא כל ההליכה מבאר שבע לחרן, כ"א מקצת ההליכה, ופי' וילך ללד חרן, ושם אירע לו דרכו במקום אחד חוץ מפיר לון (רש"ד) וכן פי' הרשב"ם ז"ל: [ג] עיין בראש"ם מה שטען ע"ז: [ד] ודעת רז"ל (רולין לא ב, סנהד' לה ב, ב"ר פי' כח) שקבלה לו הארץ ובאותו יום בא, וכן חזו"ט, ואמרו ז"ל מקרית ארבע עד חרן מהלך שבעה עשר יום וצמתי עברה שעות הלכן יעקב (יע"ן סדר"א פי' לה וכפי' הגדול סי' לא) [ה] ובדרד"ל (חילון לא ב) כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי פי"ם כל המאמר, ודעתם כי במקום הכוא רמו למקום אשר רמזו אליו התורה כאמרה במקומות רבים אל המקום אשר יבחר ד', והוא הר המוריה שנבנה בו גיה"מ"ק, והרד"ק פי' ונשתתה ב"ת במקום לידעת המקום שבי' שנים שם הבאים מאר שבע, וסד"ל פי' ויפנע במקום, במקום שפנע העפ"י בלא היה מקום ללון עד שהולך לתת ראשו על האבנים, ולפיכך הוסיף וישכב במקום ההוא להגיד לעמו: [ו] כן הוא דעת רז"ל (ברכות כו ב, סנה' לה ב, כוטה יד א, תענית ז, ב) שהוא לשון תפלה, ודעת הח' ז"ל שהוא לשון פנישה, וכן פי' רש"י ז"ל, וכן ת"א, ופרט: [ז] כן דרשו ז"ל (כ"ר פי' סת, ילקוט רמו ק"ו, "ש"ט מנזר ז, ד, משען אתה סיית לנו) שנקרא

יהל אור

(ד) כי וילך חרנה משמע שכל לחרן, וזה אי אפשר שהרי אה"כ כתיב ויפנע במקום, וזה היה קודם ביאתו לחרן, לכן פי' וילך חרנה ללכת, ילא ללכת לחרן, בעבור שאה"כ יספר מה שקרה לו בדרך, וכן פי' רש"י ז"ל: (ה) והמק"ח לא גרס תיבת, רק" וגירסתו, ואיננו כמשמעו לפי שאמר אה"כ שלן בדרך קודם שמתא אנשי חרן, ואחר שסיפר ההליכה שב לבאר מה שפנע בדרך: (ו) ובכ"י הגי' ולפי דעתי אחר שספר ההליכה שב לבאר" וזה נכון: (ז) והבתוב יספר המקום שנסע משם והמקום שכל לשם ואה"כ הוור לספר מה שקרה לו בדרך, והרד"ק פי', כן הוא מנהג הכתוב לקחת תהלת הדברים וסופס ומניח אמלעיתם, וכן ויקם, וילך אל ארס נהרים" (למעלה כד, י) ולא הלך ביום אחד, וכן גמח בלי יעשה קמח" (הושע ה, ז) והניח הפעולות האמלעות, כי הולך הכתוב בספור אל הכונה: (ח) שהרי כתוב, ויפנע במקום וילן שם" קודם בואו לחרן: (ט) ונפתחה הבי"ת לידעת המקום שהיה ידוע בימי משה: (י) ותחלת הפ' וישר אל מלאך ויכל בכה ויתחנן לו בית אל ימלאנו ושם ידבר עמנו" ופי' שס' הח' ז"ל, וטעם בית אל ימלאנו בשבול לחזיו שם מלא המלאך ובעבור שהמלאך נראה בבית אל פעמים הנה המקום שער השמים, ע"כ התנביתו אנו ועמוס על ירבעם בבית אל שהוא מקום מלכותו, וע"כ אמר במקום, במקום הידוע בימי משה: (יא) פי', הושע ש' אמר לשון רבים, שם ידבר עמנו": (יב) אשר חזה על ישראל בימי עזיה מלך יהודה ובימי ירבעם בן יואש ואל תדרשו בית אל, ואמליה אמר. אל עמוס שם ענין תהינה וצקשה: (יד) ונמצא רק בדרז"ל עיין קרני

סקורי רש"י: (ח) לעיל פי' ו. (ט) כ"ר ספ"ח ו, רות רכה פ"ב, ילקוט ק"ו, וכן הוא בפס"ז ומדרש אנדה. (י) רות א. (יא) לעיל כב. (יב) יהושע עו ו.

אונקלוס

הָיָן אָרִי עַל שְׂמֵשָׁא
וְנָסִיב מֵאַבְנֵי אֶתְרָא וְשָׁוִי
אֶפְדֹּוּהִי וְשָׁבִיב בְּאֶתְרָא
בְּהוּאֵי יַחְלָם וְהָא סְלֵמָא

בראשית כח ויצא
קסב 323
כִּי־בָא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי
הַמָּקוֹם וַיִּשֶׁם מֵרֵאשִׁיתוֹ וַיִּשְׁכַּב
בַּמָּקוֹם הַהוּא: יב וַיַּחְלֶם וַהֲנִה סְלָם

רש"י

פירשו יי' לשון תפלה כמו יד ואל תפגע
בי ולמדנו שהקן תפלת ערבית ושנה הכתוב
ולא כתב ויתפלל ללמדך שקפלה לו הארץ
כמו שמפורש בפרק גיד הנסה יו': כי בא
השמש . היה לו לכתוב ויבא השמש וילן שם.
כי בא השמש משמע שסקטה לו חמה פתאום

אבן עזרא

יד (י) כי איננו כדל על השם (י) ומלת אחר
לעד (י): מאבני המקום. בעמי אחת מאבני
המקום (י) (ח): מראשותיו. לשון רבים (י) (ט)
כמו "מרגלותיו" (רות ג ד ויד) (ז) וין, והתיסא
טרב שמואל (י) שערב הלומות בני אדם עם
חלום הנבואה (י) (יא): יב ודרך סלם להיות

שלא בעונתה כדי שילן שם יו': וישם מראשותיו . עשאן כמין מרזב סביב לראשו
סירא מפני חיות רעות יי' התחילו מריבות זו את זו וזאת אומרת עלי יניח לדיק את
ראשו וזאת אומרת עלי יניח מיד עשאן הקב"ה אבן אחת יי' וזהו שנאמר יי' ויקח
את האבן אשר שם מראשותיו: וישכב במקום ההוא . לשון מעוט בלוחו מקום שכב אבן

יהל אור

קרני אור, וכן אמר הה' ז"ל בהקדמתו לאסתר, וקדמוניו
ז"ל קראוהו מקום בעבור שכל מקום מלא כבודו:
(טו) הכתוב באסתר, ושם לא נמצא שום שם משמותיו
ית', אם לא נאמר אשר נרמז במלת "ממקום
אחר": (טז) וכן כתב הה' ז"ל בהקדמתו לאסתר, ורבים
השיבו כי הוא ממקום אחר, וזה איננו נכון כי לא נקרא
השם מקום בכל ספרו קדש רק נקרא מעון שהוא לעולם
גבוה וביאר דבריו אלה, כי מלת מעון תאמר על
עולם העליון, אבל מלת מקום תאמר על העולם השפל,
והלילה לדמותו למקום: (יז) וכן כתב הה' ז"ל שם, ועוד
מה טעם למלת אחר, כי אין אחר עמדו ואין עוד מלכדו:
(יח) וכן פי' הרד"ק והרלב"ג והרד"א, וכן הוא בתוס'
(חולין לא ב) ד"ה "כתוב" כלפי פשוטו יש לפרש בלקח
אבן אחת מאבני המקום: (יט) האחד הוא מראשה
בפלם מבטלה מזמרה, מקטרה (ן' מלך) וכל יי' .
השם יי' יי' יי' יי' יי' .
נוספת לאורך השם מאותיות האמנתיו כי היא נקודה בשו"א,
ופי' תחת ראשו ועם שהוא אחד בא לשון רבים (רש"ד):
(כ) ופי' שם הה' ז"ל כמו רגליו, וכן בדניאל (יז ד)
פי' גיכ כמו רגליו, וכן פי' שם רש"ג, על כן טעה
המפרש כי הוא ככת יושם תחת הרגלים כמו טעם
מראשותיו שיושם תחת הראש": (כא) הוא ר' שמואל בן
חפני גאון, והח' ז"ל הזכירו בהקדמתו על התורה בדרך
הראשונה וז"ל שם גס ר' שמואל בן חפני, אסף רוח
בחפניו בפי' וילא יעקב ברוב עניו עיין שם בביאורי:
(כב) מזה נראה שדעת הח' ז"ל גיכ שהחלוס היה הלום

קרני אור

השם מקם מפני שהוא מקומו של עולם, ובפד"ה (פ' ל)
"מפני שכל מקום שהלדיקים בה נמצא עמיה" (ובשם"ר פת"ה
ותנחומא תבא סי' כז), הנה מקום אחי אהי טפלה לי,
ואין אני טפל לאחי, והרמב"ם הכתיבו כסני הוא לרוב
כדברו מהפיק רצונו או מהפוכו, "הלום של מקום" הכתיבו
למקום, המקום מתא"ה: [ח] ורז"ל דברו (חולין לא ב
פד"ה פ' לה כ"ר פ' כח שו"ט מזמור ל') שכולן נכלפו באחד
(השם עשאן אבן אחת) וכן פי' רש"י ז"ל, וכן רו"ח ישיג
על מפרשי הפשט ודעתו כדעת רש"י מרז"ל ויאמר כי לפיכך
מפרשי הפשט ה"ו לו לכתוב, ויקח אבן וישם מראשותיו,
דוגמת, ויקחו אבן ויבימו תחתיו" (כמות יו יב), רק פי' שלקח
רבים מאבני המקום ועשאן כמין מרזב סביב לראשו מפני חיות
רעות, וביאר ראיה מן מלת מראשותיו שפי' הדברים הנחונים
סביבות הראש: [ט] אמרו חכמי הרפואה, כי הראש יש לו
שני לדין, לך ימין ולך שמאל, והטבע חבד ודבק האחד
אל האחד בעלמות שיש בהם פנימות קטנות כמנהג ונכנסות
אלו תוך אלו, והם משולבים איש אל אחיו, ובעבור זה יקרה
כאב בחצי הראש, וגם נכרח פלס הראש נקוב בנקבים דקים
כמו הכברה בעבור שילא העין מהם, ונכרח כך לפי שאם יקרה
לאחד מהם נזק, שלא יזוק האחר, כי אם יהיה כולו עלם אחד,
והזן קלתו גזוק כולו, ועוד בעבור שלא יכבד על המוח,
שאם יהיה הראש מעלם אחד יכבד על המוח, ובעבור זה
נבראו חלולים ומשולבים לתועלת הנזכרות, ולפיכך אמר
מראשותיו לשון רבים:

[י] וכבר הבאתי דעת רו"ח שישג על מפרשי הפשט, ופי'
שטעם מראשותיו הדברים הנחונים סביבות הראש,
ויבאר ראיות ע"ז שיש, וכיים, ולכן הכתוב כמו שפי' רז"ל,
וכן רש"י ז"ל, בלקח רבים מאבני המקום ועשאן כמין מרזב
סביב לראשו מפני חיות רעות, ובמחו מרגלותיו מה שסביב
הרגלים, כ"א נאמר שטעם מרגלותיו מה שמתחת הרגלים אי"כ
מה טעם גילוי מרגלותיו האמור ברות (ג, ד) ולא היה שם גילוי,
קל"ה, נראה שטעמו מה שסביב לרגליו שלא כפי' הראב"ע שאמר
מרגלותיו כמו רגליו, ומלאתי סעד לדבריו (זהר וילא דף קמו
ב) מאי מראשותיו אי תימא במאן דשוי תחות רישיה לא, אלא
מראשותיו לארבע סטרין דעלמא, ושד"ל פי' כי הוראת
מראשותיו מקום הנחת הראש ומה שאלל הראש מכאן ומכאן,
וכן מרגלותיו במקום הנחת רגליו, וישג על רו"ח וכתב כי
זום לא לדק באמרו כי השם הזה נופל על הדברים הנחונים
סביבות הראש לא תחתיו, וגם מאגדת רז"ל שהביא רש"י
זאת אומרת עלי יניח לדיק ראשו, נראה ברור בהם
סביבות כי מלת "מראשות" כו' לת גס מה שראש
מונת עליו: [יא] וכן
כפס"ו

בוקרי רש"י: יג) ברכות כו ב סנהד' לה ב תנחומא ב וילא אות ד ב"ר פס"ח ט. יד) ירמיה' ז. טו) חולין לא ב סנהד' שם
ב"ר שם תנחומא א וילא אות ג. טז) ב"ר פס"ח י חולין שם סנהד' שם. יז) ב"ר פס"ח יא. יח) תנחומא א
וילא אות ה, תנחומא ב וילא אות ד, חולין שם, ועיין פד"ה פ' לה. יט) פ' יח.

בראשית כה ויצא

אונקלוס

מִצַּב אֶרְצָה וְרֵאשׁוּ מִגֵּיעַ הַשָּׁמַיְמָה
וְהִנֵּה מַלְאכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים
בּוֹ: יְהִינֶה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ
וְאַלְהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה
שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לָךְ אֶתְנַנֶּה וְלְיֹרְעָךָ:
יְהִינֶה יֹרְעָךָ כַּעֲפָר הָאָרֶץ וּפְרִצְתָּ

נְעִיץ בְּאַרְעָא וְרֵישָׁה סְמִי
עַד צִית שְׁמִיָּא וְהָא
מִלְאַכְיָא דִּי סְלָקוּ וְנִתְחִין
בּוֹ: יְהוָה יִקְרָא דִּי
מַעֲמַד עֲלוּתֵי וַיֹּאמֶר אֲנָא
יְהוָה דְּאַבְרָהָם אֲבִיךָ
וְאַלְהֵי דִּיִּצְחָק אֲרַעָא דִּי
אַתָּה שְׂרִי עָלֶיהָ לָךְ אֶתְנַנֶּה
וְלְיֹרְעָךָ: יְהוָה וְיִהוֹן בְּנִיךָ
סְבִיִּין כַּעֲפָרָא דְאַרְעָא

רש"י

אבן עזרא

י"ד שנים ששמש צבית עבר לא שכב צלילה
שהיה עוסק בתורה כ' : (יב) עולים ויורדים.
פולים תחלה ואחר כך יורדים. מלאכים
שליווהו בארץ חין יולאים חולה לארץ ועלו
לרקיע וירדו מלאכי חולה לארץ ללוותו כא' :
(יג) גצב עליו. לשמרו כב' : ואלהי יצחק. חף
על פי שלא מלינו במקרא שייחד הקב"ה
שמו על הלדיקים בחייהם לכתוב אלהי
פלוגי כג' משום שנאמר כד' הן בקדושו לא
יחמין כאן ייחד שמו על יצחק לפי שכהו עיניו
וכלוא צבית והרי הוא כמת וילר הרע פסק
ממנו כח' : שכב עליה. קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו רמו לו שמהא נוחה ליכבש
לצניו כד' חמות כו' (שזה מקומו של אדם) : (יד) ופרצת. וחזקת כמו כו' וכן יפרוץ :

סמ"י (כג), או על מספר סיני (כד) דרש הוא,
וה"ר שלמה המפרדי (כה) אמר כי פלם רמו
לנשזה העליונה, ומלאכי אלהים מחשבות
החכמה, ויאמר ר"י (ט) כי פעם פולם שעלתה
בו תפלתו, וירדה ישועתו מן השמים (ס), ואלה
המפרשים לא ראו נבואת זכריה (סא) ועמוס (סב)
וירמיה (סג), והפעם דרך משר (סד), כי כל דבר
לא יכחד מן השם, ודברי מטה תלויים בעליונים,
וכאלו פלם ביניהן שיעלו הכלאים בו להודיע
הדברים אחר שהתהלכו בארץ (סו), ג"כ כתוב
ומלאכים אחרים יורדים (סז) למלאות שליחות
השם בדרך מלך עם משרתיו (סח) : וד' ופרצת.

יהל אור

קרני אור

של נבואה : (כג) כן דרשו ז"ל (כ"ר פ' סח) והנה
פולס זה נלמו של נבוכדנצר, הוא סמל הוא כלס, אותו
דדין הן אותו דדין, ועוד דרשו, הראוהו למנשה
עומד ועושה סמל, והוא שכתוב, וישם את פסל הסמל
אשר עשה צבית האלהים (דה"ב לג ז') : (כד) בבד
שם, (ילקוט רמו קיט) רבנן פתרון ליה בכיני חושבנא דדין כהושבנא דדין, ועיין עקידה (שער כה) :
(כה) הוא ר' שלמה בן גבירול עיין ערכו בראש הספר : (כו) הוא ר' ישועה, והוא ר' ישועה בן יהודה,
עיין ערכו בראש הספר : (כז) דעתו שעולים רמו לתפלת המתפללים, ורמו היוורדים שתרד תשובתם,
זה פעם פולס ע"ש עליית התפלות וירידת תשובתן, והראה לו שעלחה בו תפלתו וכו' : (כח) שאמר, ראיתי
הגילה והנה איש רוכב על פוס אדם וגו', ואחריו סוסים אדומים שרקים ולבנים (זכריה א ה) עוד שם, ראיתי
והנה מנרת זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מנורות אשר על ראשה (שם
ד ז), ועוד שם, והנה מגלה עפה (שם ה, א), והנה שתיים נשים (שם) : (כט) והנה יולר גבי' (עמוס
ז א) חומת אנך (שם) כלוב קיץ (שם ח, א) : (ל) מקל שקד, סיר נפוח (ירמ' א, יב, יג) :
(לא) ובולם הם דרך משל : (לב) ובן מצואר בנבואת (זכריה א יו"ד), ויאמר אלה אשר שלח ד' להתהלך בארץ
עד שאמר השמן משום בארץ והתהלך בה, כי שטן איוב גם הוא מלאך (הח' ז"ל צפ' איוב א ו) ושם (פ'
יא) ויאמרו התהלכנו בארץ, והם המלאכים שלוחי השם : (לג) בזכרי' (ו ה) אלה ארבע רוחות השמים יוללות
וגו', ובפסוק ז' יאמר, ותתהלכנה בארץ, והם המלאכים היוורדים : (לד) וכל זה בדרך משל שיבינו בני אדם,
כמלך שיושב על כסאו, ושלח שלוחיו, מהם הולכים ברגלים, ומהם רוכבים על סוסים שיבואו מהרה,
ויודיעוהו

בפס"ז (כ"א כח יב) דע כל החלומות מליט פתרונו חזן
מן חלוס זה שאין לו פיתרון בתורה, ואפ"י שחלוס זה
ראשון לכל החלומות, ללמדך שחלוס הזה פירושו על
התורה והוא נבואה, (פ"י שהוא נבואה גמורה כענין
חלומות הנביאים) וכן פ"י רב"ת שהיה פלוס של נבואה :
שם, (ילקוט רמו קיט) רבנן פתרון ליה בכיני חושבנא דדין כהושבנא דדין, ועיין עקידה (שער כה) :
(כה) הוא ר' שלמה בן גבירול עיין ערכו בראש הספר : (כו) הוא ר' ישועה, והוא ר' ישועה בן יהודה,
עיין ערכו בראש הספר : (כז) דעתו שעולים רמו לתפלת המתפללים, ורמו היוורדים שתרד תשובתם,
זה פעם פולס ע"ש עליית התפלות וירידת תשובתן, והראה לו שעלחה בו תפלתו וכו' : (כח) שאמר, ראיתי
הגילה והנה איש רוכב על פוס אדם וגו', ואחריו סוסים אדומים שרקים ולבנים (זכריה א ה) עוד שם, ראיתי
והנה מנרת זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מנורות אשר על ראשה (שם
ד ז), ועוד שם, והנה מגלה עפה (שם ה, א), והנה שתיים נשים (שם) : (כט) והנה יולר גבי' (עמוס
ז א) חומת אנך (שם) כלוב קיץ (שם ח, א) : (ל) מקל שקד, סיר נפוח (ירמ' א, יב, יג) :
(לא) ובולם הם דרך משל : (לב) ובן מצואר בנבואת (זכריה א יו"ד), ויאמר אלה אשר שלח ד' להתהלך בארץ
עד שאמר השמן משום בארץ והתהלך בה, כי שטן איוב גם הוא מלאך (הח' ז"ל צפ' איוב א ו) ושם (פ'
יא) ויאמרו התהלכנו בארץ, והם המלאכים שלוחי השם : (לג) בזכרי' (ו ה) אלה ארבע רוחות השמים יוללות
וגו', ובפסוק ז' יאמר, ותתהלכנה בארץ, והם המלאכים היוורדים : (לד) וכל זה בדרך משל שיבינו בני אדם,
כמלך שיושב על כסאו, ושלח שלוחיו, מהם הולכים ברגלים, ומהם רוכבים על סוסים שיבואו מהרה,
ויודיעוהו

בפס"ז רש"י : כ) כ"ר פס"ח יא, ש"ע קכד, ילקוט קיט. כא) כ"ר פס"ח יב. כב) כ"ר פס"ט ג. כג) תנחומא א תולדות
פוח ז. כד) איוב עו. כה) תנחומא שם. כו) כ"ר פס"ט ד חולין לא ג. כז) שמות א יב.

יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרָכוּ
 בְּךָ כָּל־מְשַׁפְּחֹת הָאָדָמָה וּבְזֹרְעֶיךָ:
 וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשָׁמַרְתִּיךָ בְּכָל־
 אֲשֶׁר־תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל־
 הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד־
 אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר־
 דִּבַּרְתִּי לָךְ: שׁוּ וַיִּקֶן יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ
 וַיֹּאמֶר אֲכֵן יֵשׁ יְהוָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה
 וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: וַיִּירָא וַיֹּאמֶר
 מַה־נֹּרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי
 אִם־בַּיִת אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר

וְתַתְּקֶה לְמַעַרְבָּא
 וְלְמַדְיִנְתָּא וְלְצַפְנָא
 וְלְנִגְבָּא וְתִבְרָכֶיךָ
 בְּדִילְךָ כָּל־זֹרְעֵי אֲרֻעָא
 וּבְדִיל פְּנִיךָ: שׁוּ וְהָיָה
 אֲנִי עִמָּךְ וְשָׁמַרְתִּיךָ
 בְּכָל־אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ
 אֶל־הָאָדָמָה הַזֹּאת
 כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד־
 אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי לָךְ:
 וְאַתְּ עַר יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ
 וַיֹּאמֶר בְּקוֹשְׁטָא (אֵית)
 יִקְרָא דִּי שְׂרִי בְּאַתְרָא
 הַדִּין וְאַנָּא לֹא תִּנִּיתִי יָדַע:
 וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה־נֹּרָא
 אֲתָרָא הַדִּין לִית דִּין אֲתָר
 הַדִּין אֲתָרֶיךָ אֲתָר דְּרֻעָא
 בְּהַ סוּ קְדָם יִי וְדִין תִּכְעַ

אבן עזרא

כמו ורבית (ט) וכן, ויפרוץ האישי (למטה ל
 טג) (ט): מן אבן יש ד'. (י) [יב] הסעם בעבור
 שימצאו מקומות יראו שם נסים (ט) ולא אוכל
 לפרש למה זה כי סוד מופלא הוא (ט): ין כי
 אם בית אלהים (ט) [יג], שיתפלל אדם בו

כל לי ולך ולו ולהם הסמוכים אלל דבור משמשים
 קודם לכן: (טז) ואנכי לא ידעתי. שחם
 כי אם בית אלהים. א"ר אלעזר בשם
 שבע ואמלע שפועו מגיע כנגד בית המקדש

קרני אור

[יב] והרד"ק נשרשים שרש, אכן מפרש שעיניו לאמת
 הדבר ולקיימו, וכן ת"א ויוב"ע, בקושט"א
 וסיקר המלה הוא, כן שעיניו אמת, כמו, כן בטת ללפחד
 דוכרות" (כחל' כו ז), כן בחו אלי האכש"ס" (יבש"פ כ, ד)
 דתרגומו, בקושט"א: [יג] ובזוהר (שמות דף ד א) כל דמקבל

ולא כמו שהייתי סבור, וכן הפי' כאן: (לח) וכן
 ויש מקומות בגוף האדם שיש בהם מהחבלים
 היוצאים מן המוח, שירגישו יותר מהאחרים, כמו
 והנה הלכ קיבל כח הנשמה יותר מכל איברי הגוף,
 ידענו כי כבודו מלא כל העולם, רק יש מקומות
 האחד כפי מחכונת תולדת המקבל, והשני
 כי יסוד עמוק"ה הוא: (מ) שם
 כי יסוד עמוק"ה הוא: (מ) שם

רש"י

(טו) אנכי עמך. לפי שהיה ירא מעשו
 ומלכזן: עד אשר אם עשיתי. אם משמש
 דברתי לך. ללרכך ועליך מה
 לאזכרהם על זרעו לך הצטחתי
 כי ילחק יקרא לך
 כי זילחק ולא כל ילחק וכן כל
 לא יפקב לא דבר קודם לכן: (טז)
 כי אם בית אלהים. א"ר אלעזר בשם
 עומד בבאר הסולם הזה עומד בבאר

יהל אור

וחדישוהו הדברים שהם בממלכתו, וקחוב"ל זה פי' הרמז"ן
 (לה) ועיקרו מענין ההריוסה והנתינה, כי לרוב
 ידמם הכתוב לפריגה, כאילו מרובם
 יכילם מקום נגד: (לו) ורש"י ז"ל
 ויוב"ע, ועיין ברד"א שהאר"ך
 ופרשת"ה: (לז) כל אכן שבמקרא אך כן,
 כי כח ה' ז"ל (שמות כה ת) ידענו כי כח הנשמה בכל הגוף,
 עוברים עוברים ע"י היוצאים מן המוח, שירגישו יותר מהאחרים, כמו
 כי העלמות גם הכבד לא ירגישו, והנה הלכ קיבל כח הנשמה יותר מכל איברי הגוף,
 וככה השם הנכבד, ידענו כי כבודו מלא כל העולם, רק יש מקומות
 שיראה כח השם בו יותר ממקומות אחרים, ובעבור שני דברים, האחד כפי מחכונת תולדת המקבל, והשני
 על ראש המקבל, ע"כ נבחר מקום בית המקדש"ה: (לט) פי' שלא ידע סבת היות
 ממקומות אחרים, ובמקו"מ הנ"י, כי יסוד עמוק"ה הוא: (מ) שם

מקורי רש"י: (כח) ר"ה ג"ח חסנית ס"א פכחים לג כ שזפות מס כ גיטין ל, א (כס) לפיל כא יב (ל) עיין כ"ר פס"ט ז
 (לא) עיין כ"ר סס, ושם כשיטו ממה שפי' רש"י ועיין בפ"י מהר"ז סס

בראשית כח ויצא

אונקלוס

הַשָּׁמַיִם: יי וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בַּבֶּקֶר
 וַיִּקַּח אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר־שָׁם
 מִרְאֵשֶׁתוֹ וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מִצְבֵּה
 וַיִּצֶק שָׁמֶן עַל־רֵאשֶׁהּ: יט וַיִּקְרָא
 אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בַּיַּת־אֵל
 וְאוּלָם לֹא שֵׁם־הָעִיר לְרֵאשֶׁה:

קָבַל שְׁמֵיָא: יי וַאֲקָדִים
 יַעֲקֹב בְּצַפְרָא וְנָסִיב יַת
 אֲבָנָא דִּי שְׁנֵי אֲפְדוּהִי
 וְשְׁנֵי יַתָּה קָמָא נְאָרִיק
 מִשְׁחָא עַל רֵישָׁהּ: יט וַיִּקְרָא
 יַת שְׁמָא דְאֵתְרָא הַהוּא
 בַּיַּת אֵל וּבְרַם לֹא שְׁמָא
 דְקָרְתָא בְּקַדְמֵיתָא:

אכן עזרא

בשעת צרכו ותשמע תפלתו כי המקום נבחר (מא),
 ורבים יתמהו איך הקים יעקב מצבה (מג) והגה
 שכחו כי ייב מצבות הקים משה (מג) והכתוב
 לא אמר לשום מצבה לשם, רק אמר "לא
 תקים לך מצבה אשר שגא" (דברי טז כב),
 ובגעתו אל מקומו אפרשנו (מז): ית ויצק שמן
 על ראשה. להבירה בשובו (מח) ויד:

רשי

שבאר שבע עומד בזרומה של יהודה וירושלים
 בלפונה בגבול שבין יהודה ובנימין. ובית אל
 היה בלפון של נחלת בנימין בגבול שבין
 בנימין ובין בני יוסף נמלא סולם שרגליו
 בבאר שבע וראשו בבית אל מגיע אלמע
 שפועו נגד ירושלים כלפי שאמרו רבותינו
 שאמר הקב"ה לדיק זה בא לבית מלוני ויפטר
 בלא לינה לב) ועוד אמרו יעקב קראו לירושלים בית אל לי) וזו לו היא ולא ירושלים
 ומהיכן למדו לומר כן. אומר חני שכעקר הר המוריה ובא לכאן וזו היא קפילת הארץ האמורה
 בשחיטת חולין לד) שבא בית המקדש לקראתו עד בית אל וזה ויפגע במקום וא"ת וכשעבר
 יעקב על בית המקדש מדוע לא עכזו שם איהו לא יהיב לביה להתפלל במקום שהתפללו
 אבותיו ומן השמים יעכזוהו איהו עד חרן אזל כדאמרין בפרק גיד הנשה לה) וקרא מוכיח
 וילך חרנה כי מטא לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו.
 יהב דעתיה למהדר וחזר עד בית אל וקפלה לו הארץ לי) (בית אל לא זה הוא
 הסמוך לעי אלא לירושלים ועל שם שהיתה עיר האלהים קראה בית אל והוא הר
 המוריה שהתפלל בו אברהם והוא השדה שהתפלל בו יצחק וכן אמרו
 בסוטה לי) לכו ונטלה וגו' לא כאברהם שקראו הר ולא כיצחק שקראו שדה אלא
 כיעקב שקראו בית אל ע"כ מפרש"י מדויק): מה נורא. תרגום מה דחילו אתרא הדין.
 דחילו שם דבר הוא כמו סוכלתנו לח) וכמו למלצש לט): וזה שער השמים. מקום תפלה

קרני אור

מאחרא איהו ביתא להוא דיסיב, וע"ד איש ובינו באו
 זכס (ע"ב), ואינו דכדנא תתאה אתקרון נוקתא בית,
 דאתה נוקתא דמקבלא פן דכורא ולזה יתכן לבאר
 בית אלהים על סופה המוכנת לקבל כדעתה השנה חלקיית
 (הכו"ס): [יד] ודעת הרמב"ן ז"ל שהשמן היה לנסך
 תפלתו השמימה, והוא דרך משל כמו, ותבא תפילתם למטון קדשו לשמים" (דה"ב ל, כז), או פי' לא ראיתי
 המראה הזאת אלא כדי שאעשנו בית אלהים, וכן פי' הרד"א, כי יעקב תלה הכל בקדושת המקום: (מב) כי
 אנשי דורו היו עושיין כן לע"ג, וע"כ אסרה תורה לעשותן, ואיך עשה יעקב? (מג) ויבן מזבח תחת
 ההר, ושתיים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל" (שמות כד ד): (מד) ושם פי' הח' ז"ל, ולא תקים
 לך מצבה לע"ז, והעד אשר שגא, רק מצבה שלא לע"ז איננה אסורה, והעד הנאמן צפ"י ושלח יעקב, (פי'
 כמ"ס, ויבן יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו מצבת אבן למטה לה יד), והנה אז היה מותר לעשות כן,
 אבל כבואם לארץ נאסרה להם המצבה, מפני ששמו אותה הכנענים להם לחוק: (מה) בשובו דרך שם שיעשה

יהל אור

בית לא הונח דוקא על בנין מקום דירה, אבל על כל
 דבר שיש לו תוך הראוי לקבל דבר אחר אל תוכו כמו
 "מבית ומחוץ תלפנו" (שמות כה יא), "בתיס לבריות" (שם
 כו כט) "בתי ידים" "בית סתים": (מא) שיהיה בית
 מקודש לאלהים, כי הוא כמו שער פתוח שבו תעלה
 למטון קדשו לשמים" (דה"ב ל, כז), או פי' לא ראיתי
 המראה הזאת אלא כדי שאעשנו בית אלהים, וכן פי' הרד"א, כי יעקב תלה הכל בקדושת המקום: (מב) כי
 אנשי דורו היו עושיין כן לע"ג, וע"כ אסרה תורה לעשותן, ואיך עשה יעקב? (מג) ויבן מזבח תחת
 ההר, ושתיים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל" (שמות כד ד): (מד) ושם פי' הח' ז"ל, ולא תקים
 לך מצבה לע"ז, והעד אשר שגא, רק מצבה שלא לע"ז איננה אסורה, והעד הנאמן צפ"י ושלח יעקב, (פי'
 כמ"ס, ויבן יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו מצבת אבן למטה לה יד), והנה אז היה מותר לעשות כן,
 אבל כבואם לארץ נאסרה להם המצבה, מפני ששמו אותה הכנענים להם לחוק: (מה) בשובו דרך שם שיעשה

בבבארי רש"י ז' לב) חולין לא ב' לב) פסחים פת א' לד) חולין שם סנהדר' לא א' הנחומא א' אות ג', תנחומא ב' אות ס'
 ב"ר פני"ט יא, ופס"ח ת' לה). חולין שם סנהדר' לא ב' לב) חולין שם. לו) והוא בפסחים פת א'
 לח) תרגום של תנוכה (דכ"ג לב כת). לט) תרגום של ויבן ללבוש.

אונקלוס

בראשית כח ויצא

קסד 327

כ וַיִּדְרֹךְ יַעֲקֹב נֶדְרָה לֵאמֹר אִם־יְהִי־הוּא
 אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמַרְנִי בַדֶּרֶךְ הַזֶּה
 אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן־לִי לֶחֶם
 לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ: כ"א וְשָׁבְתִי
 בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה
 לִי לֵאלֹהִים: כ"ב וְהָאֵבֶן הַזֹּאת
 אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מִצֵּבָה יְהִי־בֵית

ב וְנִקְיִים יַעֲקֹב קִים לְמִימְרֵי
 אִם יְהִי מִימְרֵי דִי
 בְּסַעְדֵי וְיִשְׁרַנְנִי בְּאַרְחָא
 הַדִּין דִּי אָנָּה אֲזִיל וְיִתֵּן
 לִי לְחֶמְא (גִּי לֶחֶם) לְמִיכָל
 וּבְסִי לְלַבֵּשׁ: כ"א וְאֲתִיב
 בְּשָׁלֵם לְבֵית אָבִי וְיְהִי
 מִימְרֵי דִי לִי לְאֱלֹהָא:
 כ"ב וְהָאֵבֶן הַזֹּאת דִּי שָׁמַתִּי
 קָמָא תְּהִי דִי אֱהִי פְּלַח
 עֲלֵיהּ מִן קָדָם יְיָ וְכֹל דִּי

אבן עזרא

כ"א וסעם והיה ד' ל' לאלהים, זה השם הנכבד
 (מ) כי בן כתוב, והנה ד' נצב עליו (למעלה פי
 יג) ובס' אלה שמות המצאנו (מ) : כב וסעם
 יהיה בית אלהים, מקום קבוע לתפילתי (מ)
 ולהוציא שם מעשר סבל אשר נתן לי ממין לתתו
 דמי שהוא ראוי לקחתו (ו) לכבוד ד', ולהיות לוי
 עשירי דרך דרש (מ) [מן] כי אין בתורה שיתן

לעלות תפלתם השמימה. ומדרשו (ס) שבית
 המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש
 של מטה : (כ) אם יהיה אלהים עמדי .
 אם ישמור לי הבטחות הללו שהבטיחני
 להיות עמדי (מ) כמו שאמר לי (כ) והנה
 אנכי עמך : ושמרני . כמו שאמר לי (ג)
 ושמרתיך בכל אשר תלך : ונתן לי לחם
 לאכול . כמו שאמר (ד) כי לא אעזבך .
 ולא ראיתי לדיק נעזב וזרעו מבקש לחם : (כ"א) ושבת . כמו שאמר לי (ז) והשיבתיך
 אל האדמה : בשלום . שלום מן החטא שלא אלמד מדרכי לבן (ח) : והיה ה' לי
 לאלהים . שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף שלא ימלא פסול בזרעו (ט) כמ"ט ג'
 אשר דברתי לך והבטחה זו הבטיח לאברהם שנאמר (י) להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו .
 (זרעך מיוחס שלא ימלא בו שום פסול) : (כ"ב) והאבן הזאת . כך מפורש וי"ו זו
 של והאבן אם תעשה לי את אלה ואף אני אעשה זאת : והאבן הזאת אשר שמתי

רש"י

קרני אור

וכן פייס הרד"ק גם הרלב"ג, וכתבו, או אולי היה
 זה לעבודה לשם ית' כמזכרת הנכסים שה' קרבים פס
 ההרבנות שה' בהם שמן, ודעת הרשב"ם לקדשה להקריב
 עליה קרבנות כשבו, ומאין ה' לו שמן? מכוואר ובפדר"א
 פ' (ה) שירד לו שמן מן השמים, ובכ"ר (פ' סט) שופט לו מן
 השמים כמלא פי הפנ"י, וכתב הגר"ל כי יאל להם מפני שכתוב
 וילק שמן על ראשה, ולא כתיב וילק עליה שמן כמ"ט
 (למעט לה יד) ששם ה' לו שמן הרבה, ובפס"ז (ברא'
 כח יע) ולמס הכזיר הכתוב את הפיר ללמדך כי
 משם לקח השמן וילק על ראש האבן, כי היתה קרוב
 למקום שכבב בס יעקב וכן הוא במדרש, שכל טוב:
 [מן] והדרש הוא (פדר"א פ' לו הנחומא ראה סי' יד
 ב"ר פ' ט) אלא שיש שינוי ביניהן, בפדר"א
 יאמר, המלאך אמר ליעקב, והלא יש לך בנים ולא פשרת.
 ונשתירו שמונה, כתחילת משמעון ובמר בכנימין
 שכתבי אמו, ועוד התחיל משמעון ובמר בלוי, ועלה לו מעבר קדש לד', שנאמר העשירי יהיה קודש לד' וכן הוא
 בתויב"פ (למעט לכ כה), ונחנחומא ובכ"ר אמרו, שנשתירו שמונה וכוס"ף עליהם מנבה ואפרים, ועיין בפ"י בגר"ל
 לפדר"א מה שהפיר פ"ז, ודעת חז"ל שהיה לוי המעשר שהיה מתעסק בעבודת האל יותר משאר אחיו ולמדו יעקב
 בהתבודדו

יהל אור

שם מוצא ויקריב עליו, כי כחם השמן לא ימחה במי
 מטר, וכן פי' הרד"ק והרלב"ג : (מו) הזכיר פה שם
 הווי"ה, שם העלם, כי בדבקו בשכל הפועל שהוא המלאך
 הנואל אותו כאשר ירמוז בפסוק, ראה ראיתי (שמות
 ג ז) ישוב להיותו גם הוא כמלאך, כמפלת המלאך הנואל
 ויקבל גם הוא כח מהשם הנכבד בלי אמנעית המלאך:
 (מו) ונברח גיכ שם העלם : (מח) ב"פ, ואמרו לי מה
 שמו" (שמות ג יג) ושם מכוואר : (מט) ושיבוא שמה
 כל עובד אלהים להתפלל ולעבוד שם לאלהים ולא לזולתו,
 או פי' יהיה בית אלהים שיצוה לבניו כי צרשתם הארץ
 יעשו שם בית אלהים : (פ) לאנשים מירחי האלהים
 העובדים אותו : (נא) עיין קרני אור :

מקורי רש"י : (ס) מכלתא מככת דשירה פ"י, ועיין ב"ר פס"ט ז. מא) כ"ר פ"ט ד. מב) ט' טו. מג) ט"ז. מד) ט"ט.
 מה) תנחומא א שס, ועיין ב"ר פס"ט ו. מו) תה' לו. מז) לפיל טו. מח) עיין רש"י ברא"ל לג ית.
 מט) עיין בפרי ואהתנו עה"פ שם יבראל. נ) לפיל טו. נא) לפיל יז.

בראשית כח כט ויצא

אונקלוס

אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן לִי עֲשֶׂה
 אֲעֲשֶׂה נָּוֹ לָךְ : שְׁנֵי כֹּטֵי יִשְׂאָ יַעֲקֹב
 רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרֶצָה בְּנֵי־קָדֶם :
 כַּוְיָרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֶה וְהִנֵּה־
 שֵׁם שְׁלֵשָׁה עֶדְרֵי־צֹאן רֹבְצִים
 עָלֶיהָ כִּי מִן־הַבְּאֵר הָהוּא יִשְׁקוּ
 הָעֶדְרִים וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל־פִּי
 הַבְּאֵר : ג וְנֶאֱסָפוּ־שָׁמָּה כָּל־
 הָעֶדְרִים וַיִּגְלְלוּ אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל

תתן לי חד מן עשרה
 אפרשנה קדמך : א ונמל
 יעקב רגלוהי (ג' ריגלוהי)
 נאמר לארע בני מדינתא :
 כ ויחזא ויהא בירא בתקלא
 והא תמן תלתא עדרין
 דעין רבעין עלה ארי מן
 בירא תהיא משקן עדריא
 ואבנא רפתא על פומא
 דבירא : ג ומתפנשין
 לתמן כל עדריא ומגדרין
 ית אבנא מעל פומא

אבן עזרא

האדם מעשר בניו רק מעשר בקר וצאן
 ותבואה (יג) [שז] :

ב וירא. מלה זרה בעבור שנפתח היו"ד (ה) והסלה
 מבנין הקל (ו), ואין אחר היו"ד אחת מאותיות
 הגרון (ז) שהיא משמט להרחיב אשר לפניו (ח)
 ואין ראוי לאדם לחסר הוי"ו (ט) או שיאמר בן
 עם חברי היו"ד שהם סימני המשרתים (י), ולפי
 דעתי כאשר רצו לאמר מן ראה, על משקל
 „וישקב ממנו שבי” (בסד' כא א) (י) והנה חסר
 היא ראה (יג) גם לא יתכן שיהיה האל"ף נראה
 בסוף המלה (יד), והנה ישאר בחירק תחת
 היו"ד (ט) והנה יהיה משקלו „וייף בגדלו” (יח)
 לא (ז) (יג) ויתערב עם לשון ירה (יג) על כן פתחו

רש"י

מצבה וגו'. כתרנומו אהי פלח עלה קדס ה'
 וכן עשה בשונו מפרן ארס כשאמר לו (כ) קום
 עלה צית אל מה נאמר שם (ג) וילב יעקב
 מלצה וגו' ויסקך עליה נסך : (ח) וישא יעקב
 רגליו. משנתבשר בשורה טובה שהוצטת
 בשמירה נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת.
 כך מפורט בבראשית רבה (א) : (ב) ישקו
 העדרים. משקים הרועים את העדרים והמקרא
 דבר בלשון קלרה : (ג) ונאספו. רגילים היו
 להאסף לפי שהיתה האבן גדולה : וגללו.
 היו"ד (יג) : ג וגללו. הרועים את האבן (יג) [אז] :

קרני אור

בכתבדלו, ופסר לו סודות התורה והתכמה : [שז] ובג'
 (כתובות נ' א) שנדר לתת שתי מפתחות דהיינו א' מתחם,
 מדכתיב „שאר אפטרט” שני עיבורין הוו לבו תומס :
 [א] כי כן היחס התקנה ביניהם, וכפ' ח' תשובת
 הרופים בלמדם „לא נוכל” פי ג"כ אינס רשאים
 כמו „לא יוכל לפלות” (שמות יט כג) ויעקב באשר הוא אורח
 היה רשאי לפנות שלא בתקנתם :

יהל אור

(כג) ואורת „חד מן עשרה אפרשנה קדמך” :
 (ח) ובן כתב בס' לחות, שער בנין פעל, וירא והיתה
 ראוי להיות שלם ויראה, ועל דרך „ויקן
 את חלקת השדה” (למטה „לגיט) ומלינו שניהם
 בפסוק אחד, וירא את כל העתת אביו אשר עשה וירא
 (יהו' יח יד) „וירא כתיב ויראה קרי : (כ) ובן
 יאמר בלחות שם „והנה” וירא בלקמגורת ראה
 מבנין הקל' : (ג) שהם אהח"ע שמשפט ההרחבה להם אף, בבנין הקל : (ד) פי' בפתח, „כמו יאמין,
 יהרום, יעלה : (ה) פי' ולומר „ירא” בעתיד לזכר נסתר : (ו) ר"ל א"ת"ן מאותיות אית"ן שהם סימני המשרתים, כי
 לא נוכל לומר וירא, וירא, „וכן יאמר בס' לחות שם „והנה אס בא על דרך
 וישב ממנו” : (ז) „במד' בא ח) „יעלים האל"ף, והנה אס יבוא וירא, והנה יתערב עם פועל
 „יהי” (ר"ל אס נאמר וירא תתערב המלה עם מלת ויר מן ירה צים ע"כ נקדו” : היו"ד בפתח וירא שלא
 לטעות כן) : (ח) ר"ל היא משרש „ראה” נשמט מן המלה, כי הוא על „משקל
 וישב צ"ל ג"כ וירא : (ט) ר"ל שאין נח נראה נוהג באל"ף לרסיון הברתו : (י) לפי' שהאל"ף כאלו אינו,
 והרי"ש נח” : נראה בצוף המלה בלי נקוד ישאר היו"ד בחירק ויר : (יא) על משקל וייף בגדלו :
 (יב) שענינו השלכה : (יג) להבריל צין שרש „ראה” לשרש „ירא”, אבל היא „זרה” שלא
 כמנהג אעפ"י שיש לה טעם כדו שלא תתערב : (יד) רועי העדרים, כי הרועים בכלל
 כעדרים

סקורי רש"י : (ג) למטה לה א. (ג) שם שם יד. א) כ"ר, פ"ע ח. ילקוט קמ"ג.

פִּי הַבַּיִת וְהִשְׁקוּ אֶת־הַצֵּאֵן
וְהִשִּׁיבוּ אֶת־הָאֶבֶן עַל־פִּי הַבַּיִת
לְמַקְוֵה: וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֲחִי
מֵאֵין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן אֲנַחְנוּ:
וַיֹּאמֶר לָהֶם הִידְעֵתֶם אֶת־לִבְךָ
בֶּן־נְחֹר וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ: וַיֹּאמֶר
לָהֶם הַשְּׁלוֹם לָו וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם
וְהִנֵּה רַחֵל בָּתּוֹ בָּאָה עִם־הַצֵּאֵן:
וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא־עֵת
הָאֶסֶף הַמְקַנֶּה הַשְּׁקוּ הַצֵּאֵן וּלְכוּ
רְעוּ: וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל עַד אֲשֶׁר
יֵאָסְפוּ כָּל־הָעֵדְרִים וְגָלְלוּ אֶת־
הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבַּיִת וְהִשְׁקִינוּ הַצֵּאֵן: עוֹדְנוּ
מִדְּבַר עַמּוֹס וְרַחֵל בָּאָה עִם־הַצֵּאֵן אֲשֶׁר לְאֲבִיהָ כִּי

דְּבִירָא וּמְשַׁקּוּ יְתַּ עֲנָא
וּמְתִיבִין יְתַּ אֲבִנָא עַל
פִּימָא דְּבִירָא לְאַתְרָהּ:
וַיֹּאמֶר לָהֶון יַעֲקֹב אֲחִי
מֵאֵין אַתֶּון וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן
אַנַּחְנָא: וַיֹּאמֶר לָהֶון
הִידְעֵתֶון יְתַּ לִּבְךָ בֶּן־נְחֹר
וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ: וַיֹּאמֶר
לָהֶון הַשְּׁלָם לָהּ וַיֹּאמְרוּ
שְׁלָם וְהִנֵּה רַחֵל בָּתּוֹתָהּ
אַתִּיא עִם עֲנָא: וַיֹּאמֶר
הָא עוֹד יוֹמָא סְגִי לָא
עֵדֶן לְמַכְנֵשׁ בְּעִיר אֲשַׁקּוּ
עֲנָא וְאֵילָיו רְעוּ: וַיֹּאמְרוּ
לָא נִפְלוּ עַד דְּזִי מְתַפְנֵשׁוּן
כָּל עֵדְרִיא וּמְגַנְדְּרִין יְתַּ
אֲבִנָא מֵעַל פִּימָא דְּבִירָא
וְנִשְׁקִי עֲנָא: עַד דְּהוּא
מְמַלְל עִפְהֶון וְרַחֵל אֲתַת

רשי

וגוללין ותרגומו ומגנדרין כל לשון הווה משתנה לדבר בלשון עתיד ובלשון עבר לפי שכל דבר ההוה תמיד כבר היה ועתיד להיות: והשיבו. תרגומו ומתיצין: (ו) באה עם הצאן. הטעם באלף ותרגומו אתיא.

אבן עזרא

ד סאין. שארה על מקום, ולאמרו בלא סים לא יתכן, כי אז יהיה לאין (ט) (ב) גם נמצא בן עם סים (ט) „הן אתם סאין” (ישעי) מ״א (כד): ׀ והנה רחל בתו באה. סדרע (י) שהוא תואר השם (י) כמו פועל (י) (ג): ׀ ורחל

ורחל באה. הטעם למעלה צבי״ת ותרגומו אחת. הראשון ל' עושה והשני ל' עשמה: (ז) הן עוד היום גדול. לפי שראה אותם רובלים כסבור שרולים לאחוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד אחר להן הן עוד היום גדול כלומר אם שכירים אתם לא שמלתם פעולת היום. ואם הבהמות שלכם אף על פי כן לא עת האסף המקנה וגו' (ח): לא נוכל. להשקות לפי שהאבן גדולה (ג): וגללו. זה מתורגם ויגנדרון לפי שהוא לשון עתיד:

יהל אור

העדדים, כי אין עדר בלי רועה: (טו) כי חו הכוונה על האפס: (טז) ויורה גיכ על האפס: (יז) הטעם באלף ותרגומו „אתיא”: (יח) פי כי השם הוא ביאה, והתואר רחל באה: (יט) והוא בינוני: (כ) הטעם אף ובגלל הדבר הזה לא יסיה גיכ נמלת „אף” המורה על ההפך הפרש בין שכתב ביו״ד, לשכתב בלי יו״ד, כי גם אם יאמר „אף” בלי יו״ד, הים מחזק גיכ שלא ימלא כלל, וישאיר לפחפח אותו, שאלת אן הוא: [ג] גם אלם

קרני אור

[ב] עקרה זי בתוכפות טין, כמרבית ובארמית ובעברית לא נמלא כי אם בתכור פס מים המקום כמו פה, וכן „מאין באחס” (למסס טכ ז) ובמשנה „מאין ס׳ מודדים” (סוטה י״ט, ד) וקרוב הדבר לומר שאלת „מאין” הוא מורכב נמלת „אף” וממלת הדבר לומר שכתב ביו״ד, לשכתב בלי יו״ד, כי גם אם יאמר „אף” בלי יו״ד, הים מחזק גיכ שלא ימלא כלל, וישאיר לפחפח אותו, שאלת אן הוא: [ג] גם אלם

סקורי רשי׳: (ב) כ״ר פ״פ יא. (ג) וכן הוא בפס״ו.

בראשית כט ויצא

אונקלוס

רעה הוא: ויהי כאשר ראה יעקב
את רחל בת לבן אחי אמו ואת
צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל
את האבן מעל פי הבאר וישק
את צאן לבן אחי אמו: י' וישק
יעקב לרחל וישא את קלו ויבך:
י' ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה
הוא וכי בן רבקה הוא ותרגום
לאביה: ויהי כשמע לבן את
שמע יעקב בן אחתו וירץ
לקראתו ויחבק לו וינשק לו

עם ענא די לאבוה ארי
רעיתא היא: י' ויהי כד
הוא יעקב ית רחל בת
לבן אחוה דאמה וית
ענא דלבן אחוה דאמה
וקרב יעקב ומגיד ית
אבנא מעל פיהא דבירא
ואשקי ית ענא דלבן
אחיהא דאמה: י' וישק
יעקב לרחל וארם ית
קלה ובכא: י' ויתני
יעקב לרחל ארי בר
אחה דאבוה הוא וארי
בר רבקה הוא ורדהטת
ותניאת לאבוה: י' ויהי
כד שמע לבן ית שמע
יעקב בר אחתה ורדהט
לקראתה ונפף לה

אבן עזרא

באה, מלעיל (ו) והוא פועל עבר (כא): י' ויגד
יעקב לרחל, מאוחר (כג) וטעמו וכבר הגיד
יעקב לרחל, ואחר כן וישק ורבים כסודו (כד) [ד]:
י' את כל הדברים האלה, דברי הברכה (כז) [ה]:

רש"י

(י) ויגש יעקב ויגל, כאדם שמעביר את
הפקק מעל פי ללוחית (ד) להודיעך שכחו
גדול: (יא) ויבך, לפי שלפה ברוח הקודש
שאינה נכנסת עמו לקבורה (ה) ד"א לפי

שבא צידים ריקניות אמר אליעזר עבד אבי אבא היו צידיו נזמים ולמידים ומגדנות
ואני אין צידי כלום (ו) לפי שרדף אליפו בן עשו במלות אביו אחריו להורגו והסיגו ולפי
שגדל אליפו בחיקו של ילחק (ז) משך ידו אל מה העשה ללווי של אבא אמר לו יעקב טול
מה שבדי והטני חסוב כמת (ח): (יב) כי אחי אביה הוא, קרוב לאביה כמו (ט) אנשים
אחים אנחנו, ומדרשו אם לרמאות הוא בא גם אני אחיו ברמאות ואם אדם כשר הוא גם
אני בן רבקה אחותו הכשרה (י): ותגד לאביה, לפי שאמה מתה ולא היה לה להגיד אלא
לו (יא): (יג) וירץ לקראתו, כסבור ממון הוא טעון שהרי עבד הבית בא לכאן בעשרה גמלים
טעונים: ויחבק, כשלא ראה עמו כלום אמר שמא זהובים הביא והגם בחיקו (יב): וינשק

קרני אור

מדברי הרופים, ואינו מסיפור משה טבח התורה, ולכן בא
האמת במלת לו, והרופים השיבו לו שלום, וראה, כי רחל
נתו בא לפניך כמת עם האן: [ד] ורע"ס פי', שהגיד לה
כי אחי אביה הוא, לכוזיפ שלא חטא במוסר כשנשק אותה,
ולפי"ז אין לורך לפרש שהוא מאוחר, וכן פי' החזקוני,
ונדרז"ל (ב"ר פ"ט, קה"ר פ"ט, כי לא לקליס המרוץ" ילקוט
רמו קגד) כל נשיקה להפלות בר מן תלת וכו', ר' תנחומא אומר אף נשיקה של קרינותא, שנאמר, ויבק יעקב לרחל,
והי' ז"ל פי' (שפ"ט א ב) נשיקה עם למ"ד ביד או בכתף, או בלחי עפ"י מנהג המדינות וכלא למ"ד הוא כפס, ועיין
(למעלה כו כז הפרה מה): [ה] וכן פי' הרד"א שיעקב ספר לו כל הדברים ר"ל מה שקרהו בעלת אמו עם עשו ועם
אביו בצרכות, ויוכ"ע הרגס שספר לו ג"כ אין שבא לידו הצורה:

יהל אור

למעלה בבי"ת: (כא) וכן ת"א ויוכ"ע, אחת: (כב) פי'
מוקדם שהוא מאוחר ועיין (למעלה למ"ד הערה קכב):
(כג) וכן פי' הרלב"ג והרד"א: (כד) מה שקרהו
בענין הצרכות, להודיעו שלא בא אליו לעורך פרנסה
אלא להמלט מאחיו ושאינו ואמו שלהוהו אל אנשי משפחתו:

והוא קבד) כל נשיקה להפלות בר מן תלת וכו', ר' תנחומא אומר אף נשיקה של קרינותא, שנאמר, ויבק יעקב לרחל,
והי' ז"ל פי' (שפ"ט א ב) נשיקה עם למ"ד ביד או בכתף, או בלחי עפ"י מנהג המדינות וכלא למ"ד הוא כפס, ועיין
(למעלה כו כז הפרה מה): [ה] וכן פי' הרד"א שיעקב ספר לו כל הדברים ר"ל מה שקרהו בעלת אמו עם עשו ועם
אביו בצרכות, ויוכ"ע הרגס שספר לו ג"כ אין שבא לידו הצורה:

וכן

מקורי רש"י: ד) כ"ר פ"ט יב, קה"ר פ"ט פ"א, ילקוט קהלת תתקפ"ט, וכן תיוב"ע ריש פ' וילא. ה) כ"ר שם ועפ"כ ג.
ו) כ"ר פ"ט ח' ופ"ט יב. ז) כ"ר פ"ט כ, כ, ועיין כפ"י מהרז"ו שם, ילקוט משלי תתקמו, ועיין רש"י ח"ב.
ח. כ. ח) וכן הוא במדרש אגדה ועיין כ"ר פ"ט ח, וזם טעמו נטל ממנו. ט) לפי"ז יג. י) כ"ר פ"ט יג, מגילת יצ, כ"ר
קכג א תיוב"ע, יא) כ"ר שם. יב) כ"ר שם

אונקלוס

בראשית כט ויצא

קסו 331

וַיְבִיֵאֵהוּ אֶל-בֵּיתוֹ וַיְסַפֵּר לְלֶבֶן אֶת
כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: ־ וַיֹּאמֶר לוֹ
לֶבֶן אֶךְ עֲצָמִי וּבְשָׂרִי אֵתָה וַיֵּשֶׁב
עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים: ־ וַיֹּאמֶר לֶבֶן
לְיַעֲקֹב הַכֵּי-אָחִי אֵתָה וְעַבַּדְתָּנִי
חָנָם הַגִּידָה לִּי מִה-מִשְׁכַּרְתְּךָ:
־ וּלְלֶבֶן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה
לֵאמֹר וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל: ־ וַיַּעֲנֵנִי
לֵאמֹר רַכּוֹת וְרַחֵל הֵיִתָּה יַפְתָּתָא

וַנְשִׁיק לָהּ וְאַעֲלֶה לְבֵיתָהּ
וְאַשְׁתָּעִי לְלֶבֶן יָת כָּל
פְּתָמָיָא הָאֵלִין: ־ וַיֹּאמֶר
לָהּ לֶבֶן בְּרַם קָרִיבִי
וּבְשָׂרִי אֵתָה וַיְחִיב עִמָּה
יָרַח יוֹסִין: ־ וַיֹּאמֶר לֶבֶן
לְיַעֲקֹב הַמְדַאָּחִי אֵתָה
וְחַפְלָחֲנִי מִן חַיִּי לִי
מָה אֲגִידָךְ: ־ וּלְלֶבֶן
תַּרְתִּין בְּגִין שׁוֹם רַבָּתָא
לֵאמֹר וְשׁוֹם זְעֵרָתָא רַחֵל:
־ וַיַּעֲנֵנִי לֵאמֹר יִאָּגִין וְרַחֵל
הַנֹּת שְׁפִירָא בְרִינָא

אבן עזרא

יד חדש ימים . כבר פירשתיו (כ): מן משכרתך .
על משקל מהבנת הלבנים (שמות ה ח) (כ):
ין רבות . כמשמעו (כ) (ו) ויש שואלים למה
היה בן בעבור שחשבו שמחשבות השם
כמחשבותיהם , וכל הנבראים ראויות צורתן
להיות שוות (כ) (ב) אפרים (כ) אמר שהוא
חסר אלף וטעמו ארוכות (כ) (ז) והוא היה
חסר אלף (כ) , יפת תואר , כמו , ותאר הגבול
(יהושע טו ט) כל אבר כעין והאף והפה יפה (ט)

רש"י

לו . אמר שמא מרגליות הביא והם צפוי (ג):
ויספר ללבן . שלא בא אלך מתוך חוגם
אחיו ושגטלו . ממונו ממנו: (ד) אך עצמי
ובשרי . מעתה אין לי לאספק הביתה
הואיל ואין צורך כלום אלך מפני קורבה
הטפל צד חדש ימים (ד) וכן עשה והף זו
לא לחנם שהיה רועה לאנו: (טו) הכי
אחי אתה . לשון תימה וכי בשביל אחי
הנה תעבדני חנם: ועבדתני . כמו ותעבדני וכן
כל תיבה שהיא לשון עבר הוסוף וי"ו
בראשה והיא הופכת התיבה להבא: (יז) רבות .
שהיתה כבודה לעלות בגורלו
של עשו ויבנתה שהיו הכל אומרים שני
בנים לרבקה ושתי בנות ללבן הגדולה לגדול
והקטנה לקטן (טו): תאר . הוא לורת הפרלוק
לשון (טו) יתארהו בשרד קונפא"ש בלע"ז .

קרני אור

[ו] וכן פי' רז"ל (ב"ב קכ"ה) רכות ממש , ופי' הרשב"ם
שם , פנייה נוטפת למטה , וכן הוא בב"ר (פי'
פא , תנחומא וילא סי' ד) וכן פי' רש"י וכן פי' רש"י ז"ל ,
וכן פי' הרלב"ג והרד"א , והרשב"ם בפי' על התורה מפרש
בהסוך , רכות ונאות , וכלה בפנייה נאות אין כל נופה לרוך
בדיקה" , וכן פי' בפלי' התוספות על החורה לשון רך וטוב
כלומר שהיתה נראית יפה מתוך שהי' פנייה יפות , ונראית
רכה וילדה , וכן פי' הרשב"ם , וילא נכתב כאן עיני לאה רכות
אלא לשבחה" , וכן ת"א , ועיני לאה יאזין" ופיין כנתינת לגר
מה שכתב ע"ז , וכתב הרשב"ד ואלו"ס " אין ממשות המסך
הכתוב מכביד לזה , והסוד על החורה מפרש שתרנוס
מדעתו שרק עיניה יפות ולא כולה: [ז] וכן דעת ר' אלעזר
(ב"ב קכ"ה) אכל הוא לא פי' ארוכות על הפנים , ופי'

יהל אור

(כה) (למעלה ד ד) אם יאמר חדש ימים , פי' שישוב
החדש כאשר היה בתחלה , ופי' חדש שלם: (כו) פי'
שהחיי'ו יתירה וזכתי' ישתנה ההולם לשורק במחכנתה
(שמות ל לו) , והנה הפעל צכת השם כנהוג: ־: ־:
צעברי , ושעורו מה יהיה משכורתך: (כז) מורה על
חולשת העינים: (כח) פי' ככה הם הושבים , ובמק"מ
הגי' , וכל הנבראים אינם ראויות להיות לודוהס
שוות" : (כט) עיין ערכו בראש הספר: (ל) כי מלת
"רכות" חסר אלף וטעמו ארוכות . (לא) אפרים חסר
אלף , נשאר פריס כלומר בהמה , ויש ספרים שכתוב
והוא חסר אלוף כלומר למוד , כי האמת שהאלף של
ארוכות הוא שרש ולא יחסרוה , וזכתי' יש"ר הגי' , והוא
היה חסר אילוף" : (לג) תואר ענינו על לורת הפנים
פי' רש"י ז"ל , וכן פי' הרשב"ם , כמו , במחנה יתארהו" (ישעי' מד יג) דפום החוסס והמלח והפה והלחיים .

וּפְתָתָא (ב"ב קכ"ה) אכל הוא לא פי' ארוכות על הפנים , ופי'
בוקורי רש"י: (יג) ב"ב כ"ה (יד) ב"ב פ"ע י"ד . (טו) תנחומא ח אחת ד' , תנחומא ב לות יב , ואות כ , ב"ב פ"ע טו ופי'
פ"א כ ב"ב קכ"ה , תיוב"ע . (טז) ישעי' מד .

וַיִּפֹּת מִרְאָה: שְׁלִישֵׁי יָח וַיֵּאָהֵב יַעֲקֹב
 אֶת־רַחֵל וַיֹּאמֶר אַעֲבֹדָךְ שִׁבְעַ
 שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתֶךָ הַקַּטְנָה:
 יֵשׁ וַיֹּאמֶר לָכֵן טוֹב הִתִּי אֵתְּךָ לָךְ:
 כִּי־תִתֵּי אֹתָהּ לְאִישׁ אֲחֵר שָׁבָה
 עִמָּדִי: כִּי־יַעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ
 שָׁנִים וַיְהִי בְעֵינָיו כַּיָּמִים אֲחֵדִים
 בְּאֶהְבָּתוֹ אֹתָהּ: כֹּא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
 אֶל־לָבָן הֲבָה אֶת־אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ
 יָמִי וְאֶבְוָאָה אֵלֶיךָ: כִּב וַיֹּאסֶף לָבָן
 אֶת־כָּל־אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ
 מִשְׁתָּהּ: כג וַיְהִי בְּעֶרְבַּ וַיִּקַּח אֶת־
 לֵיאָה בָתוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיָּבֵא
 אֵלֶיךָ: כד וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ אֶת־זֶלְפָּה

וַיֵּאָהֵב בְּתוּנָא: יח וַיִּרְחַם
 יַעֲקֹב יְת רַחֵל נֹאמַר
 אֶפְלַח לְךָ שִׁבְעַ שָׁנִין
 בְּרַחֵל בְּתֶךָ זַעֲרָתָא:
 יֵשׁ וַיֹּאמֶר לָכֵן טַב דְּאַתָּן
 יְתָה לָךְ מִדְּאַתָּן יְתָה
 לְגַבְרָא אַחֲרָן תִּיב עָפִי:
 כ וַיִּפֹּת יַעֲקֹב בְּרַחֵל
 שִׁבְעַ שָׁנִין וַיְהִי בְעֵינֵיהּ
 כַּיָּמִין זַעֲרִין כַּד רַחֵם
 יְתָה: כא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
 לְלָבָן חַב יְת אֶתְּתִי אֲרִי
 אֲשֶׁלְּמִית יוֹמִי פְלַחְנִי
 וְאֶעוֹל לְנֹתָה: כב וּכְבָשׁ
 לָבָן יְת כָּל אַנְשֵׁי אֲתָרָא
 וַעֲבַד מִשְׁתָּיָא: כג וַיְהִי
 בְּרַמְשָׁא וּדְבַר יְת לֵיאָה
 בְּרַחֵל וְאֶעִיר יְתָה לְנֹתָה
 וַעֲר לְנֹתָה: כד וַיָּתֵב לָבָן
 לָהּ יְת זֶלְפָּה אֲמִתָּהּ

רש"י

אבן עזרא

טראה הכל יפה (יג) או טראה על עין הפנים
 הנראה (יד) וזו: כ ויעבד יעקב ברחל בעבור
 אמו יח) וישבת עמו ימים אחדים ותדע שכן הוא שהרי כתיב יט) ויהיו בעיניו
 כימים אחדים כ) : ברחל בתך הקטנה . כל הסימנים הללו למה לפי שהיה יודע
 בו שהוא רמאי אמר לו אעבדך ברחל ושמה תאמר רחל אחרת מן השוק תלמוד
 לומר בתך ושמה תאמר אחליף ללאה שמה ואקרא שמה רחל ת"ל הקטנה כ"א) ואעפ"כ
 לא הועיל שהרי רמהו: (כ"א) מלאו ימי . שאמרה לי אמי . ועוד מלאו ימי שהרי
 אני בן פ"ד שנה כ"ב) ואימתי אעמיד י"ב שבטים וזהו שאמר ואבואה אליה והלא קל

טראה הכל יפה (יג) או טראה על עין הפנים
 הנראה (יד) וזו: כ ויעבד יעקב ברחל בעבור
 אמו יח) וישבת עמו ימים אחדים ותדע שכן הוא שהרי כתיב יט) ויהיו בעיניו
 כימים אחדים כ) : ברחל בתך הקטנה . כל הסימנים הללו למה לפי שהיה יודע
 בו שהוא רמאי אמר לו אעבדך ברחל ושמה תאמר רחל אחרת מן השוק תלמוד
 לומר בתך ושמה תאמר אחליף ללאה שמה ואקרא שמה רחל ת"ל הקטנה כ"א) ואעפ"כ
 לא הועיל שהרי רמהו: (כ"א) מלאו ימי . שאמרה לי אמי . ועוד מלאו ימי שהרי
 אני בן פ"ד שנה כ"ב) ואימתי אעמיד י"ב שבטים וזהו שאמר ואבואה אליה והלא קל

יהל אור

קרני אור

(לג) ויפת מראה שהכל יפה, כלומר כל איבריה בכלל
 היו טובים ביותר הניזור: (לד) כי היתה לבינה ואדומה
 בפניה, וכן פי' רש"י ז"ל מראה הוא זיו קלסתר:
 ג) שה גדולה לאה" גדולה במתנותיה, ועיין רש"י בת"א
 והשיב סדרש לפרש לשון רכות מלשון
 לא ריכז ולא בר ריכז דפי' השחמפין שהוא מלשון גדולה ומשיכות במתנותיה חשובות כסוגם ולויה ומלכות: (ח) וכן
 פי' הרד"ק מראש על הכשר שהיה לבן ואדום ושער שחור, וכן כתב הרש"ד יפת מראה הוא זיו קלסתר ולכפ' העור
 שהיה

שמתנותיה ארוכות עיין שם בפ"י רגמ"ה, ארוכות ככהונה
 לפולס דכתיב ברית כהונת פולס, והכי נמי ארוכות בלויה,
 וארוכות במלכות בית דוד לו ולזרשו עד פולס, וכן פי'
 שם הרשב"ם בגמרא, וכן הוא בתנחומא ב' ואלא אות כ' ושם
 בשם ר' יוחנן, ובכ"ר (פ' פ, ילקוט רמז קכד) דרשו זה מן
 שהקשה לפי סדרש בגמרא סו"ל רכות חסר אל"ף הראשונה כמו שכתב הרמב"ם, והשיב סדרש לפרש לשון רכות מלשון
 לא ריכז ולא בר ריכז דפי' השחמפין שהוא מלשון גדולה ומשיכות במתנותיה חשובות כסוגם ולויה ומלכות: (ח) וכן
 פי' הרד"ק מראש על הכשר שהיה לבן ואדום ושער שחור, וכן כתב הרש"ד יפת מראה הוא זיו קלסתר ולכפ' העור
 שהיה

סקורי רש"י: יז) וכפ"ז יפת תואר בקומה, ויפת מראה בלמות. יח) לפיל כו' יד' יט) פ"כ ב) כ"ד פס"ז י' ופ"ע יז' .
 כא) כ"ר שם. כב) וכמדרש אגדה בן שמונים שנה עי"ש החשבון.

אונקלוס

קסו 333

בראשית כט ויצא

שפחתו ללאה בתו שפחה :
 כה ויהי בבקר והנה הוא לאה
 ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי
 הלא ברחל עבדתי עמך ולמה
 רמיתני : כי ויאמר לבן לא יעשה
 כן במקומנו לתת הצעירה לפני
 הבכירה : כי מלא שבע זאת ונתנה
 לך גם את זאת בעבדה אשר
 תעבד עמדי עוד שבע שנים
 אחרות : כי ויעש יעקב כן וימלא
 שבע זאת ויתן לו את רחל בתו
 לו לאשה : כש ויתן לבן לרחל בתו
 את בלהה שפחתו לה לשפחה :
 ל ויבא גם אל רחל ויאהב גם את
 רחל מלאה ויעבד עמו עוד שבע

ללאה ברתה לאמה :
 כה ונתה בצפרא והא
 היא לאה ויאמר לבן
 מה דא עבדת לי הלא
 ברחל פלחית עמך ולמה
 שקרת בי : כי ויאמר לבן
 לא את עבד פדין בא תרנא
 למפן וערתא קדם
 ברתא : כי אשלים
 שבעתא דדא ונתן לך
 אף ית דא בפלחנא די
 תפלח עמי עוד שבע
 שנין אחרנין : כה ויעבד
 יעקב כן ואשלים
 שבעתא דדא ויתב לה
 את רחל ברתה לה לאנהי :
 כש ויתב לבן לרחל ברתה
 ית בלהה אמתה לה
 לאמה : ל ועל אף צנת
 רחל ורחים אף ית רחל
 מלאה ופלח עמה עוד

רש"י

שבקלים אינו אומר כן אלא להוליד תולדות רחל (כ) : כן מלא שבע זאת . די ימי המשתח.

אמר כך (כג) : (כה) ויהי בבקר והנה היא

לאה . אבל כלילה לא היתה לאה לפי שמסר יעקב סימנים לרחל וכשראתה רחל שמכניסין
 לו לאה אמרה עכשיו תכלס אחותי עמדה ומסרה לה אותן סימנים (כז) : (כז) מלא
 שבע זאת . דבוק הוא שהרי נקוד בחטף (פי' בשו"א) שבע של זאת וכן ז' ימי
 המשתח בגמרא ירושלמית במ"ק (כה) (וא"ל לומר שבע ממש שאם כן היה לריך לינקד
 בפתח (ר"ל בקמץ) השי"ן . ועוד ששבע לשון זכר כדכתיב (יו) שבעה שבעות חספר
 לך לפיכך אין משמע שבע אלא שבעה שטיינ"א בלע"ז) : ונתנה לך . לשון רבים
 כמו וכשרפה נרדה וכבלה אף זה לשון רבים ונתנה וגו' : גם את זאת . מיד לאחר שבעת
 ימי המשתח ותעבד לאחר כשואיה : (ל) עוד שבע שנים אחרות . אחרות הקישן לראשונות

יהל אור

קרני אור

שהם לכן לא האדם והשער שחור, כי האנס הלנע הוא

(לה) וכן תרנס יוכיע, בנין רחלי :

מוכרי רש"י : (כג) כ"ר פ"פ ית, ילקוט קכה, פס"ז . כד) מנילה יג ב, כ"ב קכ"א . כה) ירושלמי מו"ק פ"א ס"ז, סדכ"א
 פ' לו ילקוט שופטים רמז ט, וז"ל ה"ר רש"י בהערה נט לפס"ז בט כו, "אין ספק אללי שחסר ב"ש"י וז"ל
 מכאן שאין מערכין שמחה בשמחה", ועל זה ל"ן בירושלמי מו"ק, וגם חכמי החו"ס מו"ק ח ב, ד"ס לפי שאין מערכין
 שמחה בשמחה כתבו וז"ל, גזירת הכתוב כדלריש לקמן מקרא דשלמה, ובירושלמי דריש מלכתיכ, מלא שבע זאת" וכוא מאמר
 בירושלמי . (כו) דגריס טו פ .

שנים אחרות: לא וירא יהוה כי
שנואה לאה ויפתח את רחמה
ורחל עקרה: לב ותהר לאה ותלד
בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה
כי יראה יהוה בעניי כי עתה
יאהבני אישי: לב ותהר עוד ותלד
בן ותאמר כי שמע יהוה כי
שנואה אנכי ויתן לי גם את יוזה
ותקרא שמו שמעון: לב ותהר
עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם
ילדה אישי אלי כי ילדתיו שלשה
בנים עלי כן קרא שמו לוי:
לה ותהר עוד ותלד בן ותאמר

שבע שנים אחרת: לא ותוא " ארי שניאתא
לאה ויהב לה ערבי
ורחל עקרא: לב ועדיאת
לאה וילדת בר וקרת
שמה ראובן ארי אמרת
ארי גלי קדם " עלבני
ארי כען ירחמני בעלי:
לב ועדיאת עוד וילדת
בר ואמרת ארי שמיע
קדם " ארי שניאתא
אנא ויהב לי אף ית
בן וקרת שמה שמעון:
לב ועדיאת עוד וילדת
בר ואמרת הדיא זמנא
יתחבר לי בעלי ארי
ילדית לה תלתא בנין
על כן קרא שמה לוי:
לה ועדיאת עוד וילדת
בר ואמרת הדיא זמנא

רשי

מה ראשונות באמונה אף האחרונות באמונה
ואף על פי שברמאות בא עליו בן: (לב) ותקרא
שמו ראובן. רבותינו פירשו בה אמרה ראו
מה בין בני לבן חמי שמכר הבכורה ליעקב וזה לא מכרה ליוסף ולא ערער עליו ולא
עוד שלא ערער עליו אלא שבקש להוליחו מן הבור: (לד) הפעם ילדה אישי לפי
שהאמהות נביאות היו ויודעות שי"ב שבטים יולאים מיעקב וד' נשים ישא אמרה מעתה
אין לו פתחון פה עלי שהרי נטלתי כל חלקי שבטים כ"ס: על בן. כל מי שנאמר בו על
כן מרובה באוכלוסין ל' חוץ מלוי שהארון היה מכלה בהם לא: קרא שמו לוי. ככולס
כתיב ותקרא שהיא קרא' וזה כתב בו קרא' ויש מ"א באלה הדברים רבה לב) ששלח

אבן עזרא

וזאת על לאה (י) וטו: לב ויאהבני. בפתחות
הביית (י) וין כמו "סן תרבעני דרעה" (למעלה יש
יט) (יג): לב ילדה אישי. כמו "וגליו עליך"

יהל אור

(לו) אין מלת זאת תאר לשבוע כי השיין של שבוע
כש"א להורות שהוא סמוך, ולא יסמוך השם אל התאר
שלאחריו, ועוד שבוע לשון זכר, וזהו ל"ל שבועה, ולכן
מלת זאת חוזרת על לאה שבוע של זאת: (לז) ובא
הפחה תחת הלירי, והראוי יאהבני וטעמו יאהבני כלהותי:
(לח) וכן כתב הרד"ק בפ"י "ישיעי טו ג) ט"ס, הבדל
יבדילי

קרני אור

פוחג לתוס הראות כלל: [ט] וכן ת"א שטטחא דלא
וכן ת"י, ויוב"ט, אשלים שכעתי יומי משחוחא דלאה" וכן
כוא (פלד"א פ' טו) "ו"ס' לו)
וכן פי' רש"י י"ל והרשב"ם והרמב"ן והרד"ק: [י] לרעתי
נפתחה סביבת לבורות שאינה פעל עתיד לכל כ"א פעל
מורכב מעתיד ועבר, כי בעבר יבוא הנסתר פ"ס כנוי מ"כ
בי"ת פתחה, אהבני" וטעמו מעתה ימלאני אישי היותי ראוי

מקורי רשי: כז) בר פ"ט, כ. כח) ברכות ז. כ. כט) תנחומא א אחת ס. ל) כ"ד פפ"א ד. לא) זה לא
נוכר כ"ד שס, ופיין במהות כהונה כ"ס. לב) המדרש, אלה הדברים רבה, הוא מדיש אבר נאכד
מאהבי והכתיי הביאו כפי' לתורה (זכור לאברהם) ופיין מדרש שכל סוג ברא' כע לד ספרה ע, מה שהעיר פ"ז כת' רש"כ.

אונקלוס

בראשית כט ל ויצא קסח 335

הַפַּעַם אֹדָה אֶת־יְהוָה עַל־כֵּן
 קָרָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וְתַעֲמֹד מִלְדָּת:
 לֹא וְתִרְאֶה רַחֵל כִּי לֹא יִלְדָה לְיַעֲקֹב
 וְתִקְנֶה רַחֵל בְּאֶחָתָה וְתֹאמֶר אֶל־
 יַעֲקֹב הִבֵּה לִּי בָנִים וְאִם־אֵין מִתָּה
 אֲנֹכִי: ב וַיַּחַר־אֵף יַעֲקֹב בְּרַחֵל
 וַיֹּאמֶר הֲתַחַת אֱלֹהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר־
 מָנַע מִמֶּךָ פְּרִי־בֶטֶן: ג וְתֹאמֶר
 הִנֵּה אִמְתִּי בִלְהָה בָּא אֵלַיָּה
 וְתִלְדַּ עַל־בְּרָכִי וְאֲבָנָה גַם־אֲנֹכִי

אודה קדם י על כן
 קרת שמה יהודה וקמת
 מלמלד: * וחות רחל
 ארי לא ילדת ליעקב
 וקניאת רחל באחתה
 ואמרת ליעקב הב לי
 בנן ואם לא מיתא אנא:
 * ותקף הוגזא דיעקב
 ברחל ואמר הא מני
 את בעיא הלא מן קדם
 י תבעין די מנע מניך
 ולדא דמעין: * ואמרת
 הא אמתי בלהה עול
 לותה ותלד ואנא אנכי
 ואתבני אף אנא טנה:

אבן עזרא

(במד' יח ד) (ו) ויא: לך הפעם אודה את
 ד' כפעם הפעם הזאת (מ) אחר שיש לי ארבעה
 בנים, אודה השם כי לא אחמוד להיות לי עוד,
 כמאמר, אודה את השם שנתן לי כל זה ויספיק
 לי על כן עמדה מלדת (מ) [ובן]:

א הבה לי בנים. שתתפלל לשם כאשר עשה
 אביך (ה): ב התחת אלהים אנכי. כאילו
 אני במקום השם (ו) ויתכן שהתפלל ולא הגיע
 עת שסוע הפלתו (ז) [וא]: ג ואבנה. ספורש

מכאן למי שאין לו בנים שחשוב כמת (ג): (ב) התחת. וכי במקומו אני: אשר מנע ממך.
 את אומרת שאעשה כאבא אני איני כאבא. אבא לא היו לו בנים אני יש לי בנים. ממך
 מנע ולא ממני (ד): (ג) על ברכי. כהרגומו ואבנה גם אנכי. מהו גם אמרה

קרני אור

לכיות אהובה לפניו מאז כתחלת הנבואין וכאלו לא ביית
 מטולם שנואה לפניו (הכ"ה"ק): [יא] לשון חבור זה לא
 ישמש אלא כמי שבא להתקרב אל אחר להיות שמו באגודם
 לכל חפצו ורצונו לא למין חבור אחר, וילוו עליך, הכלוים
 על ד' (ישעי' נו, ו) (רו"ה): [יב] כאשר בא הכן כדי
 קלה בו כי היתה כבר אהובה, ואין תפילה בבנים יותר,
 ולכן אמרה הפעם אודה את ד', כאומר זה יספיק לי,
 ולכן עמדה מלדת, וכי היתה בזה כפויט טובה (דד"א) זה
 היה סבה מאת האל, כדי שילדו גם השפחות ליעקב:

[א] שים לבך להבין איך תלה הח' ז"ל הענין הזה בעת,
 וזהו רמז שהוא חלוי בפלוגים, וע"כ אמר דוד
 ואני תפילתי לך ד' עת רצון (תה' כט, יד) ועיין רמב"ן

יהיה בכחו לתת לה ענה בזה ע"ל החכמה בדרך שתלד,
 לכן כעם עליה והודיעה שכמו זה לא יוכל כ"א הש"י אשר מנע ממנה פרי בטן: (ג) אין ספק שיעקב התפלל
 על

רש"י

הקב"ה גבריאל והביאו לפניו וקרא לו שם
 זה ונתן לו כ"ד מתנות כהונה ועל שם שלוהו
 במתנות קראו לוי: (לה) הפעם אודה.
 שגטלתי יותר מחלקי מעתה יש לי להודות (לג):
 (ח) ותקנא רחל באחתה. קנאה במעשיה
 הטובים אמרה אלולי שלדקה ממני לא זכתה
 לבנים (א): הבה לי. וכי כך עשה אביך
 לאמך והלא התפלל עליה (ב): מתי אנכי.

מכאן למי שאין לו בנים שחשוב כמת (ג): (ב) התחת. וכי במקומו אני: אשר מנע ממך.
 את אומרת שאעשה כאבא אני איני כאבא. אבא לא היו לו בנים אני יש לי בנים. ממך
 מנע ולא ממני (ד): (ג) על ברכי. כהרגומו ואבנה גם אנכי. מהו גם אמרה

יהל אור

יבדילני, פתח הלמ"ד מקום יררי וכן, יאהבני אישי:
 (לט) לפי דעתי ז"ל, וילוו עליך (במד' יח ב)
 ושם פי' הח' ז"ל, וילוו, כמו ונספחו, (ישעי' יד ח) וכן
 ילוה אישי, ועל פסוק ונלוו לא יפרש כלום, ופי'
 הפסוק יהיה נלוה לאהבתי יותר מאהבת אחותי והוא
 לשון חבור: (מ) ר"ל עתה ע"י הכנה הזאת: (מא) פי'
 בדרך טונס מאת השם, בעבור שאמרה די לי באלה ולא
 בקשה יותר:

(ח) וכן הוא בפס"ז (בר"א ל ח) בקש עלי רחמים כשם
 שביקש אביך בעד רבקה, וכן פי' רש"י על
 התורה, וכי כך עשה אביך לאמך והלא התפלל עליה:

(ג) והרלב"ג פירש כי רחל חשבה שלגודל מעלת יעקב יהיה בכחו לתת לה ענה בזה ע"ל החכמה בדרך שתלד,
 לכן כעם עליה והודיעה שכמו זה לא יוכל כ"א הש"י אשר מנע ממנה פרי בטן: (ג) אין ספק שיעקב התפלל

בוקורי רש"י. (לג) תחומא שם, ב"ר שם, ועיין רש"י בג' (ברכות ז ב). א) ב"ר פס"א ו ילקוט קכו פס"ז. ב) תנח"א
 ב' אות יט. ג) תחומא ב' שם, ב"ר שם, נדרים סד ב. ד) ב"ר פס"א ו אנדת בראשית פ' כ"ז

בראשית ל ויצא

אונקלוס

בַּמָּנָה : ד וַתִּתֵּן לּוֹ אֶת־בְּלִיַּתָּהּ
 שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה וַיִּבֹא אֵלֶיהָ יַעֲקֹב :
 ה וַתִּהְיֶה בְּלִיַּתָּהּ וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן :
 ו וַתֹּאמֶר רַחֵל דָּגְנִי אֱלֹהִים וְגַם
 שָׁמַע בְּקֻלִּי וַיִּתֵּן לִי בֶן עַל־בֶּן
 קָרָאָהּ שְׁמוֹ דָּן : ז וַתִּהְיֶה עוֹד וַתֵּלֶד
 בְּלִיַּתָּהּ שִׁפְחָתָהּ רַחֵל בֶּן שְׁנֵי לְיַעֲקֹב :
 ח וַתֹּאמֶר רַחֵל נִפְתּוּלֵי אֱלֹהִים |
 נִפְתַּלְתִּי עִם־אֲחֹתִי גַם־יִכַלְתִּי
 וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נִפְתָּלִי : ט וַתִּרְאֵ לְאִשָּׁה
 כִּי עֹמְדָה מְלַדָּת וַתִּקַּח אֶת־זֶלְפָּה

ו ויהבת לה ית בליהת
 אמתה לאנתו ועל לותה
 יעקב : ה ועדיאת בליהת
 וילידת לי יעקב בן :
 ו ואמרת רחל דגני יי
 ואף קביל צלותי ויהב
 לי בן על פן קרת שמה
 דן : ז ועדיאת עוד
 וילידת בליהת אמתא
 דרחל בן תנין ליעקב :
 ח ואמרת רחל קביל יי
 בעותי באת חננותי
 בצלותי תמידת דיהי לי
 ולד באחתי אף אתיהיב
 לי וקרת שמה נפתלי :
 ט וחזת לאה ארי קמת
 כלימילד ודברת ית זלפה

אבן עזרא

בדברי שרה (ה) : ו דגני . דנושה הגויין להסרון
 הגויין הגוסס (ז) : ח נפתולי . שם מבנין
 נפעל (ו) , ושעמו כאדם שיאבק עם אחר ויפתל
 לנצח אותו כדי להפילו (ז) , וכן „תתפל” (ש”ב
 כב כז) (ח) : ט , ופעם זכר אלהים (ט) כי לכבוד
 השם נתתי שפחתי , או השם עורני בהאבקי (י) (דו) :

רש”י

לו זקנך אברהם היו לו בניס מהגר וחגר
 מתניו כנגד שרה . אמר לה זקמתי הכניסה
 לרתי לביתה אמרה לו אם הדבר הזה מעכב
 הגה אחתי : ואבנה גם אנכי ממנה .
 כשרה (ה) : (ו) דגני אלהים . דגני וחייבני
 וזכני (י) : (ח) נפתולי אלהים . מנחם בן סרוק

פירשו במחברת למיד פתיל (ז) חצורים מלת המקום נתחברתי עם אחותי לזכות לבנים .
 ואני מפרשו לשון (ח) עקש ופתלתול נתעקשתי והפלרתי פלירות ונפתולים הרבה למקום
 להיות שזה לאחותי : גם יכלתי . הסכים על ידי ואונקלוס תרגם לשון תפלה כמו
 נתפולי אלהים נתפלתי כמה בקשות החביבות לפניו נתקבלתי ונתערתתי כאחותי : נפתלתי .

קרני אור

פס שכתב פי” : [ב] והרד”ק במכלל , וכן ר”ש ו’ מלך
 כתבו , ויתכן שהדגש בו לתפלת הקריאה , ולא להסרון
 פ”ן , והוא הנכון : [ג] ופי” הרד”ק שם פיקרו תפלת ,
 ומשפטו תחפלת , ונהפכה פי”ן הפעל כפי”ה הפעל ופי”ן
 החפל , תבוא עליו כדרכו הנפתלה , וכן פי” רש”י ז”ל מלשון
 „עקש ופתלתל” (דברי ל”ב ה) , ופי” הפ’ לדעת הרד”ק ,
 הזקיק גדולים נתחזקתי עם אחותי , ואמרה בזה הלשון כמו
 הפתיל שהוא מדונק משני חוטים וכפיכפיל ויהיה שור הוא
 יותר חזק , וכן כתב בכרם „פתל” והוא דעת הח’ ז”ל
 ולדעת מנחם בן סרוק והרשב”ם הוא מלשון חיבור , והר”ש
 ו’ מלך פי” , פנינו הספוך והעוות , ופי” נתהפכתי ונשתדלתי
 פס אחותי לנצח גם יכלתי : [ד] אמרה „אלהים” להגדיל
 לנצחה בתי שפחתי לבעלי וגם השתדלתי עמדה לי ויכולתי לנצחה : (ח) מלשון נפתל ועקש : (ט) באמרו
 נפתולי אלהים , ובמקח”מ הגי’ „וטעם אלהים” : (י) וזה אות על לדקתה שלא קנאתה את אחותה כדרך רשעים .

יהל אור

על אשתו האהובה כי עקרה היא , וכאשר לא הגיע עת
 שמוע תפלתו בזה עתה להתעולל עליו שישוב להתהנן
 ויתן לה בניס עכ”פ בתפלתו שיתפלל עליה שנית :
 (ד) למעלה (טו ז) ושם פי” מגזרת בן , גם שהבן
 הוא כדמות בנין והאב כמו היסוד : (ה) כי הנו”ן
 הראשונה הוא מהשרש כי שרשו „דגן” , והשני לסימן
 כנוי המדבר , והדגש בו להצלעת הנו”ן הגוססת , פי”
 כי צריכה להיות דגני בני’ נוני”ן : (ו) מקור מבנין
 נפעל שנקרא צפי המדקדקים שם הפועל : (ז) כאדם
 הנתפש עם תבירו ומתחזק עמו לראות מי יכול מחבירו ,
 ומי יפיל את חבירו כן אנכי נתאמלתי ונשתדלתי עם אחותי
 (ח) מלשון נפתל ועקש : (ט) באמרו
 נפתולי אלהים , ובמקח”מ הגי’ „וטעם אלהים” : (י) וזה אות על לדקתה שלא קנאתה את אחותה כדרך רשעים .

בקרני רש”י : (ה) ב”ר שם פס”ז . (ו) תחומא ב שם , כ”ר שם פס”ז . (ז) במד’ יט טו פיין מתברת מנחם שרש „פתל”
 (ח) דברי ל”ב ה .

אונקלוס

בראשית ל ויצא

קמט 337

שפחתה ותתן אתה ליעקב
לאשה: ותלד זלפה שפחת לאה
ליעקב בן: ותאמר לאה בגד
ותקרא את שמו גד: ותלד
זלפה שפחת לאה בן שני ליעקב:
ותאמר לאה באשרי כי אשרוני
בנות ותקרא את שמו אשר: רביעי
יד וילד ראובן בימי קציר חטים

אמתה ויהבתיה ליעקב
לאנתו: וילידת זלפה
אמתא דלאה ליעקב
בר: ויאמרת לאה
אתא גד וקרת ית שמה
גד: וילידת זלפה
אמתא דלאה בר הנון
ליעקב: ויאמרת לאה
תשפחתא הנת לי ארי
בבן ישפחני נשיא וקרת
ית שמה אשר: ויאול
ראובן ביומי חצד חטין

אבן עזרא

יא בגד . שתי מלות (יא) והאלף חסר (יג) , וכן
בבב (יג) , וכן במה (יחזי ב כש) , כאשר ספורש
ביחזקאל (יג) , ושעם נד גדוד כי יש לה גדוד
בנים (יג) [ה] , ויא שפי גד מזל טוב (יג) [ו]
כאשר הוא בלשון ישמעאל (יג) , וכסוהו , העורכים
לגד שורקן (ישעי סה יא) (יח) והוא ככב צדק (יג) ,
והנכון להיותו כמו גדודי השמים (ג) : יג באשרי .

(יא) בא גד . בא מזל טוב כמו גד וסנוק לא (יב) ודומה לו (יג) העורכים לגד
שלחן . ומדרש אגדה שגולד מהול (יד) כמו (יג) גדו חילנא ולא ידעתי על מה נכתב תיבה
אחת (יג) דבר אחר למה נקראת תיבה אחת בגד כמו בגדת כי כשנחת אל שפחתי כאיש
שבגד באשת נעורים (יד) : (יד) בימי קציר חטים . להגיד שבחן של שבטים שעת הקציר
היה ולא פשט ידו בגזל להביא חטים ונעורים אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו (יח) :

קרני אור

הנפתולים , כי כל דבר שהיה להגדיל סומך אותו לאלהים ,
כמו עיר גדולה לאלהים (יונה ג ג) , כהררי אל (תה לו)
(ו) (רד"ק) : [ה] וכן כתב הח' ז"ל בס' (שפת יתר סי' יג)
אחר שהביא דעת רבינו בעדיה גאון , שהוא מענין הגדה ,
ופי' , באה הגדה והתנרר ופייס , ולפי דעתי שמתל גד ,
מגזרת גדוד , מצעלי סכל , והטעם שיש לה בניס רבים ,
וטעם חסרון אל"ף במכתב כי במקו העברים על המצטא
(פי' כי הקמץ שמתח הבית מושכת אחריה האל"ף בכת
המצטא אף שאיננה כתובה) וכמוהו , על יום טוב כנו' (ס"א)
כה ח) (וענינו , באט"ו והאל"ף חסר במכתב) : [ו] וכן הוא
בג' (שבת כז א) וכן פי' רש"י ז"ל , וכן פי' הרמב"ם וכתב
והמפרש לשון גדוד טועה הוא וכן פי' הרד"ק בשרש גד
בשם ר' משה סכנ , וכן תיוב"ט , אחא מולא עבא ואונקלוס
באיוב

רש"י

נתקבלה חפלותי ומ"א יש רבים בלשון
נוטריקון (ט) : (י) ותלד זלפה . זכולן נאמר
הריון חוץ מזלפה לפי שהיתה בחורה מכולן
ותינוקת בשנים ואין הריון ניכר בה (י) וכדי
לרמות ליעקב נתנה לבן ללאה שלא יבין
שמכניסין לו את לאה שכך מנהגן ליתן
שפחה הגדולה לגדולה והקטנה לקטנה (יא) :

יהל אור

כי חילו היה הדבר כן לא היה ד' עוזר אותה : (יא) כתוב
מלה אחת בלא אל"ף , וקרי שתי מלות , וכן נמסר
במסורת ט"ו מילין בחנ"ך , דכתיבן חד וקריאן תרתי ,
וזה אחת מהן : (יב) וכששמעו בא גד : (יג) בן הוא
בנדפסים ואין לו מוכן כלל , והראוי ככ"י , וכן בבב"ש :
(יד) עיינן (למעלה יא ט הערה ג) : (טו) וכן פי'
הרד"ק , ואם נפרש גד ענין גדוד , יתפרש ג"כ על זה
הדרך , ויהיה פי' בא גד , גודל הגדוד , כלומר עם
זה היה לי גדוד בניס : (טז) וכוננת לאה לומר אעפ"י
שעמדתי מלדת זה ימים רבים , הנה פתה בא והזר
המזל : (יז) כי כן יקרא בלשון ערבי : (יח) פי'
מקריבים למזל מן המזלות : (יט) וכן פי' הרד"ק בשם
ר' משה סכנ , ועל דעת חכמי המזלות נקרא גם כוכב

מקורי רש"י : ט) עיין ב"ר פט"א ח . י) ב"ר פט"א ח . יא) וכן הוא במדרש אגדה (יב) שבת סו ב , ב"ר שם
תיוב"ט . יג) ישעי סה יא (יד) וכן הוא במדרש אגדה , ועיין זכור לאברהם שהפיר ע"ז וכתב ז"ל
, עיין אבדרי"ג ס"ב , תנחומא ס' נח מדרש תהלים מזמור ט , ולא נמנה שם גד כתוך אותן הטולדים מהול , רק בס'
מדבר קדמות להרב חיד"א מלאתי שהביא בשם רבינו אש"ר מפי' על התורה כתי' , גד טולד מחוסה עור כמו בגד ,
וזה רמז בא גד בגד , והוא סימן טוב לכל הטולדים . טז) דניאל ד' יא , טז) עיין במדרש שכל טוב שיפרש ג"כ מלשון
כרייה ודומה לו גדו חילנא ולא שטלד מהול , וכן תיוב"ט (יז) כן הוא במדרש שכל טוב . ועיין בזכור לאברהם
שהזכיר קמט שכתב שהפי' הוא שייך לר' יוסף קרא . יח) ב"ר פט"ב ב , כנהדרין לט ב .

בראשית ל ויצא

אונקלוס

וַיֵּצֵא דוּדָאִים בְּשִׁדְהַ וַיִּבְאֵם
 אֶל-לָאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רְחֵל אֵל-
 לָאָה תִּנְיֶנָּא לִי מִדּוּדָאִי בְּנֵךְ :
 טו וַתֹּאמֶר לָהּ הִמָּעַט קָהֳתֵךְ אֶת-
 אִישִׁי וּלְקַחַת גַּם אֶת-דּוּדָאִי בְּנִי
 וַתֹּאמֶר רְחֵל לָכֵן יֵשֵׁב עִמָּךְ
 הַלַּיְלָה תַּחַת דּוּדָאִי בְּנֵךְ : טז וַיִּבְאֵ
 יַעֲקֹב מִן-הַשָּׂדֶה בְּעֶרְבַּ וַתֵּצֵא

וַאֲשַׁבַּח יִבְרוּחִין בְּחֻקְלָא
 וְאִיתִי יְתִהוּן לְלָאָה אִמָּה
 וַאֲמַרְתָּ רְחֵל לְלָאָה הָבִי
 בְּעֵין לִי מִיִּבְרוּחֵי דְבְרִיךְ :
 טו וַאֲמַרְתָּ לָּהּ הַזְעִיר
 דְּדַבְרָתְךָ יֵת בְּעַלִּי וְתַסְבִּין
 אִף יֵת יִבְרוּחֵי דְבְרִי
 וַאֲמַרְתָּ רְחֵל בְּכֵן יֵשֵׁב
 עִמָּךְ בְּלַיְלָא חֻלְף יִבְרוּחֵי
 דְבְרִיךְ : טז וַאֲחָא (י) י
 וְעַל יַעֲקֹב מִן חֻקְלָא
 בְּרַמְשָׂא וּנְפַקַת לָאָה
 רַשִׁי

דודאים. סיגלי עשב הוא ובלשון ישמעאל יסמין (י) : (טו) ולקחת גם את דודאי בני בתמיה ולעשות עוד זאת ליקח גם את דודאי בני ותרגומו ולמיסב (ט) : לכן ישבב עסך הלילה. שלי היתה שכיבת לילה זו ואני נותנה לך תחת דודאי בנך ולפי שזלזלה

אבן עזרא

בעבור אשרי (כ) : (ז) : ויך דודאים. אשר חסתרנם יברוחין (כ) : וכן יקראו בלשון ישמעאל (כ) : ויש להם ריח טוב, וכן כתוב „הדודאים נתנו ריח“ (שׁה זׁיד) (כ) : (ח), והם על צורת בן אדם (כ), כי יש להם דמות ראש וידיים, ואנכי לא ידעתי למה יועילו להרנין בעבור שתולדתם קרה (כ) : (ט) : מן תחת דודאי בנך. חלף ושכר (כ) :

יהל אור

כה ג) ,היש מספר לגדודיו“ והם גדודי השמים, והוא פי' על „השורכים לגד שולחן“ ולא ככב נדק, והבא"י רונה לגרום „גדוד השמים“ כי לא נמלא בתנך גדודי השמים, ואנכי לא מצאתי בתנך גם „גדוד השמים“ : (כא) במקור עם ב"ת השמוס, ופי' הכן הזה בא לאשרי ולהללחתי, דומה למה שאמרה בא ג' : (כב) כן תיא „מיברוחי דברייך“ וכן חיוכ"ע וכן דעת רב (סנה' לט ב) : „...“ (כג) ורש"י ז"ל פי' בלשון ישמעאל יסמין, ועיין ברמב"ן מה שכתב ע"ז וברא"ס שמלדיק את רש"י ז"ל : (כד) ורע"ס פי', מין עשב סוב הריח וטוב אל התולדה כמו שאמרו ז"ל על השוס, וכן היה מן הדודאים או טוב ממנו כאמרו „שם אתן את דודי לך, הדודאים נתנו ריח“ (שׁה זׁ, יג, יד) : (כה) וכן פי' שם ה' ז"ל, למח כדמות לורת אדם, וכן פי' הרד"ק בפ"י על התורה, ונשרשיו שרש „דוד“ וכן פי' ר"ש ן' מלך : (כו) וכן אמרו הכמי הרפואה שהדודאים קרים ויבישים, וידוע כי המשגל יבוא מההוס והליחות כמו שפי' המורה בפ' לד מההלך הראשון בסנה הד', והנה הדודאים הם היפוך תולדות הריון בעבור הקור והיובש : (כו) וכמו שאמרה לאה „כי שכר שכרתיך“

קרני אור

לא שינס המלך, רק תרנמה כנ' מלות „אחז ג'“ הוא כהקרי בא ג' : [ז] באשרי, אני עומדה " כלישור ובשנת שחשדות אחתי כנות (רשכ"ס) זה הכן הוא ככלל באושר שלי כי גם זה לי כן (רש"ס) : [ח] ובפס"ז (ברא' ל. יד) מיני פירות כן וכס"א „הדודאים נתנו ריח“ ומלאו לדודאים שהם כמין פליס, שבהן מכניסים את הפירות, כמו „בני דודאי תלניס“ (יחז"ל כד א) הדוד אחד תלניס טובות (שם שם ב) ופיקר הדבר הם הפירות, וכן פי' הרשכ"ס, דודאי תלניס, כדכתיב „הדודאים נתנו ריח“ והמתרגם יתרגם הם כריח בלסמיון, ועיין בס' „רב פעלים“ שהביא מס' ערוך הגדול, רפואות ללשונות למשפחות שהדודאים הנקראים מאגדראגורא בלשון יוני ורומי, באין אדם רשאי לשוקרם מפני שבעוקרם מת, אלא קושרין חבל, ראשן אחד כשרש, וראש השני קושרין כלאר הכלב, והכלב שוקרן ומת, וכן כתב ר"י קארז וקיננו של הרב בית יוסף בס' הולדות יצחק פ' ימי כס', „שכר חמור גרם“, וכן הוא במדרש הגלוי הובא בפ' לרור המור פ' וילף, גם בהעזקה החיוחסת לבעלים זקנים הופתק „מגדרגורש“ שכן שמו בלשון יון ובלשון רומי, ובל"א „אלריון“, וכן כתב גד"ל, שהתרגום האלכסנדרי תרגם „מגדראגורי“ וה' הקדמונים עובים מהם כפנים להביא אהבתם בלב זולתם, וכל זה רחוק, כי רחל לא היתה לריכס לכפשים כדי שיאכנה אישה, ואנחנו לא נדע איזה פית היא הדודאים : [ט] עיין ברמב"ן מה שכתב על דבר הדודאים, ובס' „רב פעלים“ הביא מס' ערוך הגדול שהדודאים הם רפואה מפוארה לכאב ושלחנת פניס ודעתו שלכן הביא ראובן לאמו מפני שה' פיני לאה רכות, ועל כי השרש הזה רפואה לפניס וסגלס להריון, ורחל עקרה היתה, ופיני לאה רכות ה', לכן נפלו שתיכן על המלאכה הזאת, ועיין בנוכספית שם מהמז"ל שכתב שראה בעיניו הדודאים שהביא אתו הרב מ' אליהו זאב כלוי לעוין—עששעין כבולו מארץ למז"ל, ודמות אדם להנה, אשר לא יחסר כס כל אבר מאברי האדם, וכולקים

ב'קורי רש"י : (יח) סנהד' שם. (כ) ונחרגטם שלנו ותסבין, ועיין ברד"ק על בראשית מה שכתב ע"ז.

אונקלוס

בראשית ל ויצא

קע 339

לָאָה לְקַרְאָתוֹ וְתֹאמַר אֵלַי תָּבוֹא
 בְּיָמַי שְׂכַר שְׂכַרְתִּיךָ בְּדוּדָא בְּנֵי
 וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בְּלֵילָה הַזֶּה הוּא׃ וַיִּשְׁמַע
 אֱלֹהִים אֶל־לָאָה וַתֵּהָר וַתֵּלֶד
 לְיַעֲקֹב בֶּן חַמִּישִׁי׃ וַיֹּתֵאמֶר לָאָה
 נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי
 שְׂפָחָתִי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ
 יַשְׁשׁוּכָר׃ וַיֵּהָר עוֹד לָאָה וַתֵּלֶד
 בֶּן־שֵׁשִׁי לְיַעֲקֹב׃ וַיֹּתֵאמֶר לָאָה
 זָבַדְנִי אֱלֹהִים אֶתִּי זָבַד טוֹב
 הַפַּעַם יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי כִּי־יִלְדֵתִי לוֹ
 שְׂשֻׁמָּה בָנִים וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ
 זָבָלֹן׃ כֹּא וְאַחַר יִלְדָה בֵּת וַתִּקְרָא

לְקַדְמוֹתָהּ וְאָמְרָת לְיָי
 תִּיעוֹל אֲרִי מִיַּגְר אֲנִי־תִיךָ
 בְּיַבְרוּחֵי דְבָרֵי וְשָׁבִיב
 עִמָּהּ בְּלֵילָה הַזֶּה הוּא׃
 וַיִּקְבִּילֵי צְלוּתָהּ דְּלָאָה
 וַעֲדִיאַת וַיִּלְיֶדַת לְיַעֲקֹב
 בַּר חַמִּישָׁא׃ וַיֹּתֵאמֶר
 לָאָה יֵהֵב יִי אֲנִי דִיהָבִית
 אִמְתִּי לְבַעְלֵי וְקָרַת
 שְׂמָהּ יַשְׁשׁוּכָר׃ וַיִּשְׁמַע
 עוֹד לָאָה וַיִּלְיֶדַת בַּר
 שֵׁשִׁית לְיַעֲקֹב׃ וַיֹּתֵאמֶר
 לָאָה יֵהֵב יִי יִתָּה לִי חֶלֶק
 טַב הַדָּא זְמַנָּא יְהִי מְדוּרָה
 דְּבַעְלֵי לִנְתִי אֲרִי יִלְיֶדַת
 לָהּ שְׂמָא בְּגִין וְקָרַת יֵת
 שְׂמָהּ זָבָלֹן׃ כֹּא וְבַת
 בֵּן יִלְיֶדַת בְּרַתָּא וְקָרַת

אבן עזרא

כ זבדני אלהים. כטעם נתן לי חלק (כח) וין ואין לו
 אח במקרא (כט) ויאן: יזבלני. יזבול עמי (י) יהיה זבולו
 עמי תמיד (כ), כמו "בנה בניתי בית זבול לך"
 (ס"א ח יג), "ובסודו בני יצאוני" (ירמ"י יו"ד כ) יצאו
 סמני, "ויבואני" (תה" קיט מא) בלם הם פעלים
 עומדים (נ): כא ואחר ילדה בת. ייא כי עם

רש"י

במשכב הלדיק לא זכתה להקבר עמו (כא):
 (כו) שכר שכרתוך. נתתי לרחל שכרה:
 בלילה הוא. הקצ"ה סייעו סילא מסס
 יששכר (כב): (יז) וישמע אלהים אל לאה.
 שהיתה מתאוה ומחזרת להרבות שבטים (כג):
 (כ) זבד טוב. כתרנומו: יזבלני. לשון בית
 זבול (כד) הירצריי"א בלע"ז בית מדור. מעתה

לא תהא עיקר דירתו אלא עמי שיש לי בנים

קרני אור

וזולטים המה מכל לך, לפשמים המלא ימלאון במעט
 האדמה, פעם בתמונת זכר, ופעם בתמונת נקבה, ופעם
 אשה וילד ישב על ברכיה, ארך השכר, הוה הוא כמו רכב
 באמה, ועכ"ז כמו מטע עב, גועו שרש בארץ עמוק כמו
 חמבה מטעמר וממנו ילא פרת וליץ לין ממפל לארץ הנותן
 רית טוב, וקבלה כדיהם מאבותיהם שם, כי יופיל שרש זה
 לכריון, ועל היום משתמשים בו שם כנתי המרקחת לרפואות
 וטעמו מר, וגם השרכים שם יקראו, דודא"ס, ואף גם
 בא"י המלא ימלאון רק לפשמים רחוקות מאוד, ואז יקר
 מחירם עד פרך 25 פראנק: [י] ור' יונה ו' גנאה בארש
 מצד פ"י, הוא אללי דומה לדברי הערב שמפילן כלשון הוה על המתנה, וכן פ"י כרד"ק פייט לפי מקומו נתן לי אלסים מתן

יהל אור

(כפ' טז): (כה) וכן פ"י רש"י זיל וכן ת"א, וכן פ"י
 הרשכ"ס ורע"ס: (כט) פ"י השרש הזה אין לו ריע
 במקרא: (ל) לשון דירה, וכן פ"י ר' יונה ו' גנאה
 בשרש זבל, ידור עמי ואמתת המלה יזבול עמי, וקצרה
 לגחות ולקצרה: (לא) יותר ממה שהיה, ויוסיף כי
 אהבה, ועיון רש"י זיל: (לב) וכן פ"י הח' זיל שם
 צה"י, ויבואני כמו ויבואו אליי וכן יזבלני יזבול עמי,
 והוא פועל עומד אשר בעלי יחשוב אותי לחלק טוב

זבד פ"י, הוא אללי דומה לדברי הערב שמפילן כלשון הוה על המתנה, וכן פ"י כרד"ק פייט לפי מקומו נתן לי אלסים מתן

במקורו רש"י: (כא) עיון כ"ר פ"י ס יכ ופ' עב ג. כב) נדה לא א, ועיון כ"ר פל"ט יא, ויוכ"פ. כג) כ"ר פט"ב
 כ. כד) מ"א ח יג.

בראשית ל ויצא

אונקלוס

את־שְׁמָהּ דִּינָה : כב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים
את־רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים
וַיַּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ : כג וַתֵּהָר וַתֵּלֶד
בֶּן וַתֹּאמֶר אָסָף אֱלֹהִים אֶת־
חַרְפָּתִי : כד וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יוֹסֵף
לְאמֹר יוֹסֵף יִהְיֶה לִּי בֶן־אֲחֵר : כה וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר

את שמה דינה : כב ועל
היזכרנא דרחל קדם יי
וקביל צלותה יי ויתב
לה עדיי : כג ועדי את
וילידת בר ואמרת פגש
יי את חסודי : כד וקנת
את שמה יוסף למימר
יוסף יי לי בר אחרון :
כה והנה פר ולידת רחל

אבן עזרא

רש"י

זבולון היתה בבטן אחת (כ) ויב : כג אסף אלהים
את חרפתי . בטעם כרת , וכן , ונאסף שמחה
ונילי (ישעי טז יו"ד) (כ) [יג] ואחרים אמרו כי
השם ראה החרפות שהי' הנשים מהרפות אותי
בעבור היותי עקרה (כ) וכאילו נאספו ונתחברו אצל
השם (ט) [יד] , והנה נולדו ליעקב י"ב בנים בז'
שנים (ט) [טו] וכאשר ספרום הקדמונים מצאום

כנגד כל נסיו : (כא) דינה . פירשו רבותינו
שדנה לאה דין בעלמה חס זה זכר לא תהא
רחל אחותי כאחת השפחות והתפללה עליו
ונהפך לנקבה (כה) : (כב) ויזכור אלהים את
רחל . זכר לה שמסרה סימניה לאחותה (כז)
ושהיתה מלירה שלא תעלה בגורלו של עשו
שחא יגרשנה יעקב לפי שאין לה בנים ואף
עשו הרשע כך עלה בלבו כששמע שאין לה בנים .
הוא שייסד הפייט (כז) האדמון כבט שלא
חלה לבה לקחתה לו ונתבהלה : (כג) אסף .
הכניסה במקום שלא תראה וכן (כח) אסף
חרפתנו (כט) . ולא יאסף הביתה (ל) . אספו נגהם .
לא ירחק לא יאסף (לא יטמן) : החרפתי . שהייתי
לחרפה שאני עקרה והיו אומרים עלי שאעלה לחלקו של
עשו הרשע . ואגדה (לג) כל זמן שאין
לאשה בן אין לה בתי לתלות סרחונה משיש לה בן
תולה זו . מי שצר כלי זה בנך . מי אכנ
תאנים אלו בנך : (כד) יוסף ה' לי בן אחר .
יודעת היתה בזבואה שאין יעקב עתיד להעמיד
אלא שנים עשר שבטים (לג) אמרה יהי רלון שאותו
שהוא עתיד להעמיד יהא ממני לכך לא
נתפללה אלא על בן אחר : (כה) כאשר ילדה רחל את יוסף .
משנולד שטנו של עשו שנאמר (לד)

קרני אור

יהל אור

מתן טוב , ומה שאמר , אותי , אחר שאמר , זכרתי ככל
ככתי הוא לתוס' ביאור : [יא] עיין רמב"ן ובכ"א רש"י ,
ובספרו (שפת יתר סי' כ) מביא בשם רס"ג שהוא כמו , זכר
חלב ודבש* (שמות ג ח) ור' אלעזר תפסו מחברון הדל"ת
(כי לדעתו ל"ל זכרת) ויאמר ה' ז"ל , כי יוכל הגאון להשיב
אם מחברון הדל"ת הוא בעבור חבור ד' ות' רשה הקרובים
כמואל הלשון , ורבים אמרו כמוהו , הרה ללת* (ש"א ד' יט)
כמו ללת* : [יב] ובב"ר (ס' עב) ואחר ילדה בת , שטיק
ברייחה זכר היתה ומתפלתה של רחל שאמרה יוסף ד' לי בן
אחר נעשה נקבה , ופיין גיסה תואר ובפי' מהרז"ו , וכן הוא
בג' (ברכות ס , א , ירושלמי ברכות פ"ט ה"ג) : [יג] ורש"י
ז"ל פי' פנין הכנסה והטמנה , וכן פי' הרשב"ם , ואו"ת , כנש ,
וכתב הרמב"ן , והנכון דעת אונקלוס שעשאן כולן לבן קבון
וכיום כפשוטו וכו' ויאמרו אסיפה בתקבן ולא תתפור ולא יתכן שבזמן
ההוא ה' מקלת אנשים לוקחים שתי נשים אחת לפי' , ואחת לחמשים בלבד שהי' משקן לה טוס של עיקרין , כמו שהי' עושין
בדור המבול , וכך ה' אומרים ליצני הדור שלרלל השקה כוס של עיקרין , וזאת היתה חרפה גדולה לרחל לחשבה כזונה , ולזה
אחר שילדה והוסר חרפתה ממנה אמרה , אסף אלהים את חרפתי (כ"י קארן) : [טו] והרלב"ג נתב הקודם השנע שנים שאל
יעקב

ולעיקר ציתו אשר תקרא חס הבנים : (לג) וכן פי'
הח' ז"ל (שמות ב ב) על"הפ' , ותלפנהו* , ודינה בבטן
אחת נולדה עם זבלון ע"כ מלת ואחר ילדה בת , כמו
ואחרי כן ילא אחיו* (למעלה כה כו) , וכן כתב
הרד"ק , ונראה כי דינה תאומה היתה עם זבלון ,
לפיכך אמר ואחר ילדה בת , ולא אמר ותלד עוד* ,
וכן פי' החזקוני , ולפיכך אין כתיב בה הריון : (לד) וכן
פי' הרד"ק שם וכן אסף אסיפס* (ירמי' ח יג) :
(לה) ובב"י הגי' כי ראה ד' כי החרפות שהי' וכו' ,
הי' רבות וכללו נאספו וכו' : (לו) ויהיה פעל אסף*
שענינו קבון פרטים רבים למקום אחד : (לז) בן הוא

סקורי רש"י (כה) תנחומא אלות ת תנחומא ב אלות יס , כ"ר ספ"ב ו . ירושלמי ברכות פ"ט ה"ג , ברכות ס א תיוב"ט , ורש"י
יסד הפייטן (יולר ליוס א דר"ה) , עובר להמיר בבטן אחות* . (כו) כ"ר ספ"ג ד . כז) בקרובות א דר"ס . כח) ישעי' ד .
(כט) שמות ט . ל) יואל ד . לא) ישעי' ס . לב) תנחומא כ אלות יס כ"ר ספ"ג ס פס"ו . לג) כ"ר פס"ב ו , ירושלמי ברכות פ"ט
ה"ג . לד) עובדיה א . ית .

אונקלוס

בראשית ל ויצא

קעא 341

יעקב אר-ל-ל-בן שלחני וא-ל-כה אר-
 מקומי ולא-רצי: כי תנה את-נשי
 ואת-ילדי אשר עבדתי אתה בהן
 ואלכה כי אתה ידעת את-עבדתי
 אשר עבדתיך: כי ויאמר אליו לבן
 אם-נא מצאתי חן בעיניך נחשתי
 ויברכני יהוה בגל-לך: חמישי כח ויאמר

ית יוסף ואמר יעקב
 ללבן שלחני ואי-הך
 לאתרי ולא-רעי: כי הב
 ית נשי וית בני די פלחית
 יתך בהן ואזיל ארי את
 ידעתית פלחני דפלחתיך:
 כי ואמר לה לבן אם פשן
 אשכחית רחמין קרמך
 נסיתי וברכני יי בדי-ך:
 כח ואמר פריש אגך

רשי

אבן עזרא

בני ששה חדשים וימים במספר (כ) [סז], ויתבן
 שנתנה לאה שפחתה ליעקב קודם שנולד נפתלי (כ:),
 גם הרתה רהל קודם שנולד זבלון, וגם דינה לא
 ידענו מתי נולדה (כ) [יז]: כן אשר עבדתי אותך
 בהן. שב אר נשי לא אל ילדי, כמו „וישם דמי
 מלחמה בשלום” (מ”א ב ד) (מ”א): כן נחשתי.
 כמו נסיתי (כ) כי הולך היה לקראת נחשים (כ).

והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו
 לקט. אש בלא להבה אינו שולט למרחוק (לה)
 משנולד יוסף בטח יעקב בהקצה ורלה
 לשב (לז): (כו) תנה את נשי וגו'. איני
 רולה ללאת כי אש ברשות: (כז) נחשתי.
 מנחש הייתי נסיתי (לז) בנחוש שלי שעל ידך
 באה לי ברכה. כשצאת לכאן לא היו לי
 בנים (לח) שנאמר (ל) והנה רחל בתו באה עם
 הלאן אפשר יש לו בנים והוא שולח בתו אלל

יהל אור

קרני אור

יעקב הכה את אשתי, והכריח זה משנות יהודה ויוסף, וכי
 מלאו ימי (למעלה כט כא) על ימי האדם שראוי להוליד,
 ושאמר יעקב אל לבן הכה את אשתי, וכל כפור
 חופת לאה, וגם רחל, הוא קודם ויעבוד יעקב כרתל שגפ
 שנים, והרדי"א השיג עליו, וכתב שהוא מעקש את הפסוקים
 ומכלכל אותם, ועיין בהערות ותיקונים לכדר עולם רבה
 מהח' ר"ב ראטנער פ"ב סי' י"ד שמביא שם שגנה בעל
 השלשלת הקבלה דפוס זאלקאווע ד' ה', שכ' ואחר חדש
 ימים שנגנס בבית לבן לקח לאשה רחל ולא"ה בלא זה הוא
 דעת הרלב"ג ועם שלא הזכירו: [סז] עיין באהל יוסף
 שמפרש שם, שלפי הח', עולה ששה חדשים וכ"ה ימים,
 ועיין בביאור הגר"א לסד"ע שפ"ו שם דס"ל שכולם נולדו
 זה אחר זה, ר"ל שבשעת לידת בלהה וזלפה עמדה לאה
 מלדת, ועיין בביאור הגר"ל לפד"א, שלדעת הפד"א
 דתני הלידה לז' חדשים בלאה, אפשר ס"ל דכני בלהה וזלפה
 נולדו לט' כי נולדו חוץ משך ימי פגורי רחל ולא"ה, ועיין
 (מדרש תדשא הול' הדר' יעלניק ביהמ"ד חדר שלישי סי' ת
 ובהערה שם נומער 2) וברכ"ח פ' שמות ע"פ, וימת יוסף
 שהביא ממדרש תדשא הג"ל שם מפרש כל אחד מהשבעים
 באיזם חודש נולד, ומשמע שטולד כ"א מהן בשנה אחת
 לגמרי והובא ג"כ (ילקוט שמות רמז קסב) במעט שינוי
 בשנתיים, והסד"ע ופד"א חולקין על האגדה הג"ל:
 [יז] עיין „יהל אור” וכן הוא (פס"ו כרא' כט לב) כילד

בסד"ע פ"ב, שי"א שבטים ודינה נולדו בז' שנים חוץ
 מבנימין, וכן הוא בפד"א פ' לו, וכן הוא דעת הח'
 ז"ל, שכתב י"ב בנים בשבע שנים, והי"ב בנים עם
 דינה: (לח) ובסדר עולם פ"ב מבואר „כל אחד ואחד
 לז' חדשים” וכן הוא בפד"א פ' לו „אמר ר"א מו'
 חדשים ילדה את בניה”, והחוקוני פ' וילא הביא מסדר
 עולם „שי"א שבטים ודינה כולם נולדו בז' שנים כל אחד
 ואחד לז' חדשים, פ"ו לכל אחד ואחד ששה חדשים
 לעיבור ושבע לסומאה, והכי קיימא לן יולדת לשבעה
 יולדה למקוטעין”, ונמלא הח' מכוון, כי לריכים הנחנו
 לחשוב ימי טומאת לידה וזה הוא מה שכתב הח' ז"ל
 שעולה רק ששה חדשים וימים במספר ועיין קרני אור:
 ולט) וכן כתב רע"ם, שיחייב שמסרה לאה את זלפה
 ליעקב קודם לידת נפתלי, כי באופן אחר לא יבסיק
 זמן הז' שנים לעבורי כולם, אש לא נאמר שנולדו כולם
 לז' חדשים, ושהיכף שילדו נתעברו ולא שמרו שום
 טומאת לידה: (מ) (ובשמות ב ז) ע"פ, ותלפנהו
 כתב הח' ז"ל „ואין טענה מהשבטים כי להיותם על
 הסדר איננה ראיה, כי הרבה כאלה בתורה, ע"כ
 יתכן שרחל נתנה שפחתה ליעקב בלדת שמעון, גם נולד
 יששכר קודם אשר, ודינה בבטן אחת נולדה עם זבלון”
 ועיין קרני אור: (מא) שב על יואב לבדו ולא על עמשה
 נסיתי בניחוש שלי שעל ידך באה לי ברכה, וכן ת"א „נסיתי”
 וכן ת"א „נסייתי” וכן פ"י רשי ז"ל והרמב"ן והרד"ק: (מג) ובן

מקורי רשי: (לה) תנחומא ב אות טו, ב"ר פט"ג ז ופט"ה ה ופ"ט ב, פכ"ר פ' יב פכ"ד כ"כ פ' זכור (דף כח א)
 יע"י הערה ק"ג שם תוב"ע. ל"ז) וכן הוא בפס"ו. ל"ז) וכן הוא ב"ר פט"ג ח, וכן ת"א, וכן הוא
 בפס"ו, וכמדרש שכל טוב ועיין בפ"י הראב"ע והרמב"ן. (לח) תנחומא א בלק אות יב, ב"ר פט"ג יב, במדר' פ"כ יט.
 (ל"ט) לעיל כט ו.

בראשית ל וינא

אונקלוס

נִקְבָה שְׁכַרְךָ עָלַי וְאַתְּנָה: כִּסּוּ וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו וְאַתְּהִידַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר עָבַדְתִּיךָ
 וְאֵת אֲשֶׁר־הָיָה מִקְנֶךָ אֵתִי: לִכְי
 מַעֲטָ אֲשֶׁר־הָיָה לְךָ לְפָנָי וַיִּפְרֹץ
 לָרֶב וַיִּבְרַךְ יְהוָה אֶתְךָ לְרַגְלֵי
 וְעַתָּה מָתִי אַעֲשֶׂה גַם־אֲנֹכִי
 לְבֵיתִי: לֹא וַיֹּאמֶר מָה אֶתֶּן לְךָ
 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא־תִתֶּן לִי מֵאוֹמָה
 אִם־תַּעֲשֶׂה־לִּי הַדְּבָר הַזֶּה אָשׁוּבָה
 אֶרְעֶה צֵאנְךָ אֲשַׁמֵּר: לֵב אֶעֱבֹר
 בְּכָל־צֵאנְךָ הַיּוֹם הַסֵּר מִשָּׁם כָּל־

עָלַי וְאַתָּן: כִּסּוּ וַיֹּאמֶר לֵה
 אֶת יַדְעָתָ יָת וַפְלִחְתָּךְ
 וְיָת דְּהוּה בְּעִירְךָ עָפִי:
 ל אָרִי וְעִיר דִּי הוּה לְךָ
 קָדְמִי וְתִקָּף לִמְסַגִּי
 וְבָרִיךְ יְיָ יִתְּךָ בְּדִילִי
 וְכִעַן אִיסְתִּי אֶעֱבִיד אָף
 אֲנָא לְבֵיתִי: לֹא וַיֹּאמֶר
 מָה אֶתֶּן לְךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
 לֹא תִתֶּן לִי מֵדְרַעַם אִם
 תַּעֲבֹד לִי פְתַגְמָא הַדִּין
 אֲתוּב אֶרְעִי עָנְךָ אֲפֹר:
 לֵב אֶעֱבֹר בְּכָל עָנְךָ יוֹמָא
 דִּין הַעֲדִי (כִּי אֶעֱדִי)

אבן עזרא

ויש לו תרפים (מז): כח נקבה לשון צווי (מז)
 במשקל, וזכרה לי אלהי לשובה (נחמי יג יד)
 ופי' פרש (מז) [יח], וכן, אשר פי די יקבנו (ישעי'
 סב ב), ודגשות הקו"ף (מז) להתבלע הנו"ן בו (מח)
 כמו, אשר ידבנו לבו (שמות כה ב) (מט):
 ורגלי. בעבור רגלי וישן, כי דרך בני אדם
 לומר רגל טובה יש לפלוני (י) [כ], והסעם
 כי התברכת משעה שבאתי לביתך (יא), היא
 ברגלי - הבאים עמי: גם אנכי לביתי. ללורך

קרני אור

ילדה לזה את ראובן בשנה הראשונה אחר המצח והתפירה
 בשמפון בשנה, ובשנתשנה עוד בשמפון נחנף רחל באחותה
 ונחנה ליעקב את בלהה שפחתה, ונתעברה גם היא בשנה
 ששנית, ונולד שמפון ללאה ודן לבלהה, ועיין בהערה פ"ד
 שם, והנה לדעת הפס"ז נולדו י"א בנים ודינה כו' שנים
 ולא נולדו ז' אח"כ, עיין שם כל סדר לידתם:
 [יח] וכן הוא (ב"ר פ' עג) נקבש שרך עלי, כיום קטע
 פרש" (פי' אחור הסכוס קליב ופרש מה שרך):
 [יט] ורש"י ז"ל פי' לרגלי עם רגלי, כשביל ביאת רגלי באה
 אלך הברכה, כמו העם אשר ברגלך (שמות יא ת) וכחב
 וכחב הרא"ם פ"ז, עם ביאת רגלי, לא בעבור רגלי, כי אין
 רגלו סבת הברכה רק ביאת גופו, ומפני שביאת גופו הוא
 ע"י ביאת רגלו אמר לרגלי במקום עמי, אבל הח' ראב"ע
 כתב, לרגלי בעבור רגלי והרשב"ם פי' כשבילי, דוגמת לרגל
 שמלאכה אשר לפני (למטה, לג, יד) וכן פי' הרד"ק וכן ת"א, כדילי: [כ] וכן הוא בפסד"א (פ' לו), מכאן אמרו
 יש רגל אדם מברכת בית, ויש רגל אדם מברכת בית וביס רגל יעקב מברכת, שנאמר, ויברך ד' אותך לרגלי, ובמדרש
 אגדה

רש"י

הרוטים ועכסיו היו לו בנים שנאמר (ס)
 וישמע את דברי בני לבן: (כח) נקבה שברך.
 כתרנומו פריש אגרך ס"י: (כט) ואת אשר
 היה סקנך אתי. את חשבון מצוט מקנך
 שבא לידי מתחלה כמה היו: (ל) לרגלי. עם
 רגלי כשביל ביאת רגלי באה אלך הברכה ס"ב
 כמו סג) העם אשר ברגליך ס"ד). לעם אשר
 בימי עכסיו אין עושין ללרכי אלא בני ולריך
 יהל אור

פי' הח' ז"ל (ויקרא יט כו) על הפ', לא תנחשו כי
 מלת מנחש מנסה, כמו נחשתי ויברכני ד" כי נחוש
 בצורות ובמקלות ובמעשים ובתנועות ובימים ושעות,
 ויוכ"ע, הא אטירית קוסמין, וכן תיוב"ע (למטה מד
 ה) ע"פ"י, נחש"י ינחש כו', מטיירא הוה מטייר כו':
 (מד) לנחש שבהם: (מה) בתום"י: "י"י: "י"י: "י"י: היא
 האמנת"י: (מו) אתה תפרש השכר, וכן ת"א, פרש
 אגרך" כלומר כל מה שתפרש עלי שאתן בשכרך"י
 "י"י: אחן: (מז) מן יקבנו": (מח) כי שרשו נקב":
 (מט) שרשו נדב"י ודגשות הדלית להתבלע הנו"ן:
 (נ) וכן כתב הרד"ק בשרש רגל": (נא) משעה שכנס
 ברגליו בבית לבן בא הברכה עבורו, פי"ב יאמר הכתוב

סקורי רש"י: (ט) למטה לא א. (מא) וכן הוא בפס"ז. (מב) ב"ר פ"ג ח, כפרי פי' פקב פסקא לח, אגדת
 ברא' פי' מב ועיין ברכות מב א כנהדרין לע כ, תוכפתא פועה פ' י. סג) שמות יא. מד) שופ' ח.

אונקלוס

בראשית ל ויצא קעב 343

שֶׁהָ נֶקֶד וּמָלוּא וְכָל־שְׂה־חֹם
 בְּשָׁבִים וּמָלוּא וְנֶקֶד בְּעֵזִים וְהָיָה
 שְׁכָרִי: יַעֲנֶתְהֵבִי צִדְקָתִי בְּיוֹם
 מָחָר כִּי־תָבוֹא עַד־שְׁכָרִי לְפָנֶיךָ

כַּתְּמֵן כָּל אִמְרָ נִמְזָר
 זְרָקוּעַ וְכָל אִמְרָ שְׁחֹם
 בְּאִמְרֵיָא זְרָקוּעַ וְנִמְזָר
 בְּעֵזֵיָא וְהָיָ אִנְרִי:
 יַעֲנֶתְהֵבִי בְּיוֹם
 דְּמָחָר אִנְרִי תִיעוּל עַל
 רִשִׁי

אבן עזרא

סאוסה נוסף, ונמצא חסר (נ): לִמְעַ עֲקָדִים .
 ברנל (נ): והטעם שזכה (ה) וכן שעקדה
 הרגל (נ): ונקדים . שיש בו נקודות נקודות (ו) וכן:
 וברודים, מנורת ברד שיש לו שומית לבנות (ו) וכן,
 ומלת טלוא שם ברל (נ) והוא מנורת, בלית
 ומטולאות (יהושע ט ה) (ו) וכן, והטעם
 כמו שומית (ו) וטעם כל שיה נקוד וטלוא
 תיש (נ), וכן כתוב, "שה כשבים ושה עושים"
 (דברים יד ד) (ו): ואחר ששם טלוא ברל (נ),
 הגה פ"י כל תיש נקוד ועקוד וברוד (ס) וכן:
 לִב וכל שיה חום. הוא היטהרות (נ) וכן,
 ויתכן שנקרא היטהרות כן מפני החום (ס) כי

אני להיות עושה גם אני עמהם לסמך והו
 גם (ה): (לז) נקד. מנומר בחברבורות דקות
 כמו נקודות פונטר"א בלע"ז: טלוא. לשון
 טלואים חברבורות רחבות: חום. שחום דומה
 לאדום רו"ש בלע"ז לשון משנה (ו) שחמתית
 ונמלאת לבנה לענין תבואה: והיה שכרי.
 אותן שילדו מכאן ולהבא נקודים וטלואים
 בעזים ושחומים בכבשים יהיו בלי ואותן
 שיטן עכשיו הפרש מהם והפקידם ביד בניך
 שלא תאמר לי על הנולדים מעתה אלו היו
 שם מתחלה ועוד שלא תאמר לי ע"י הזכרים
 שהן נקודים וטלואים תלדנה הנקבות דוגמתן
 יהל אור

מכאן ואילך: (לג) וענתה בי וגו'. אם תחשדני
 קרני אור

אגדה וילא כ"י למ"ד, וי"א יש רגל מנכרת ויש רגל מייכשת,
 ועיין בהפחות ותיקונים מהח' באבער שם ס' י"ז מה שהעיר
 פ"ז, וכן פ"ז (ע) כ"ח מהלדיקים הולכים כרכה מבתלחת:
 [כא] שומא, האבאל על איזה כחם או סימן מוכהק סניף
 וברנל (כ"ח כו ב), אין מעידין על הזמא" (ונכדה פו א)
 .כן תשע שנים שכיח ב' גפרות זמא", וכן תוכ"ם (למעט
 לא, ח, י, יב) על עקודים, דשומא כריגליהון, וכן ויקרא
 י"ב, י"ד ט) על, שאת או ספת", שומא או כהק"י וכן
 יפרש הח' ז"ל פה על כתמים ידועים, ויפרש על ברודים
 שומות לבינות, וכן על עלואים שיש להם כמו שומות והם
 כתמים: [כב] חרש"ב"ם ז"ל כתב, נקד כראה לי עלאי
 הקרקד והלואר, שהרי ויקוד פ"ם סקדקד, כמו עקוד ברנל
 פ"ם, ויעקד את יתק" (למעלה כב ט) קבירה ברנל, ועיין
 בביאור רש"י מה שהעיר פ"ז: [כג] ויוב"ע תרגם, ונכיהון
 חיוורין ורש"י ז"ל פ"י חוט כל לכן מקיף את גופו סביב
 חברבורות שלו פתוחה, ומשולבת מזו אל זו, ואין לי להביא
 עד מן המקרא, וכן ת"א ופלייתין: [כד] ובפס"ז כרא' (ל)
 (לכ) טלוא הוא הכה שיש בו כמו מטולאות על גבו, כמו
 כגד יבן שנקרע קרעים קרעים, ובמו בו חתיכות חדשות
 ונראים הטלואים מרחוק:

לרגלי: (נז) באיוב (ל"ז ז) .ובכפי דבוק מאוס" בלא
 ה"א: (נג) הח' ז"ל יפרש מקודם מה שכתוב בפ' לט
 ,עקודים נקודים וטלואים", ואח"כ שב לכאר הפ' לז
 ,כל שיה נקוד וטלוא, וכל שיה חום בכבשים וטלוא ונקוד
 בעזים": (נד) פ"י כחם וסימן ברנל זין לבינה וזין
 שהורה: (נה) וכן פ"י רש"י והרשב"ם, וכן פ"י הרד"ק
 בפרש"י עקד" שהכתמים שלהן במקום שקושרין אותו היד
 והרגל, שכופפין היד על הרגל וקושרין, ובאותו מקום
 ה"י כתימהם לכך קראין עקודים, וכן פ"י הרמב"ן,
 עקודים אשר להם לזכר מעט ברגליהם במקום העקודה,
 וכן ת"א רגוליא" יהיה מלשון רגל ויוב"ע תרגם "דסימנא
 ברגליהון": (נו) וכן פ"י רש"י ז"ל, נקוד מנומר
 בחברבורות דקות כמו נקודה, וכן פ"י הרד"ק:
 (נז) וכן פ"י הרד"ק בפרשים שרש ברד פ"י שיש להם
 כתמים לבינים כמו ברד", וכן פ"י הרלב"ג:
 (נח) הוא שם כולל לעקוד ונקוד וברוד: (נט) לשון
 טלואי שהן מתוקנות בהתיכת עור עליהן במקום בלייתן:
 (ס) פ"י כתמים: (סא) בי מלת "שה" שם כלל לתישים
 ולעזים ולכבשים, ואחר שאמר הכתוב בפ' לה .ויסר
 ציום ההוא את התישים" ובפסוק הזה לא נזכר תישים,
 לכן פ"י הח' ז"ל שהתישים נכללים במלת "שה" ויאמר
 כי "כל שיה נקוד וטלוא תיש", והוא הזכר מהעזים,
 ואמר אחריו, וכל שיה חום בכבשים וטלוא ונקוד בעזים"
 הוא כלל לכבשים ולעזים הקטנים כשהם צהוך בנתם יהי זכרים או נקבות, לכן מלאנו שה אחד, ובה אחת
 שה כבשים ושה עזים: (סג) ר"ל כולל עקוד ונקוד וברוד: (סד) פ"י מה שכתוב "כל שיה נקוד וטלוא"
 פירושו כל תיש נקוד ועקוד וברוד, כי "שה" פירושו תיש, וטלוא פירושו, עקוד וברוד: (סה) נוטת, שהור
 ונגזר מן הם, ובמקח"מ הגי', וכל שם חום כבש והוא השמרות": (סו) והשיג עליו הרמב"ן ז"ל, וסיים והגכון
 כדעת

בקורי רש"י: (כה) כ"ר שם. (כו) ז"ב פג ב.

בראשית ל ויצא

אונקלוס

אָנִי קָדְמָךְ כָּל יְדֵי
לִיתוּהִי נִמּוֹד וְרָקוּעַ
בְּעֵינַי וְשָׁחוּם בְּאַמְרֵי
גְּנוּבָא הוּא עָפִי: לֵד נֶאֱמַר
לְבָנִי בְּרָם לְוִי יְהִי כְּפִתְגָמְךָ:
לֵד נֶאֱמַר בִּיּוֹמָא הַהוּא

כָּל אִשְׁר־אֵינְנוּ נֶקֶד וְטָלוּא בְּעֵזִים
וְחוּם בְּכִשְׁבִים גָּנוּב הוּא אֶתִי:
לֵד וַיֹּאמֶר לְבָן הֵן לֵוִי יְהִי כְּדַבְרְךָ:
לֵה וַיִּסַּר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־הַתִּישִׁים

אבן עזרא

השחרות יותר חום מן הלבן (ס): וטלוא ונקוד
בעזים. עקוד וברוד ונקוד (ס): לָגַן אשר איננו
נקוד וטלוא. נקוד וברוד ועקוד (ס): בעזים.
זכרים ונקבות (ס): לָהּ ויסר ביום ההוא את
התישים העקודים והטלואים. (פ) שפירש
הנקודים והברודים (ס): הנקודות והטלואות (ס).
פִּי העקודות והברודות (פ) וזה טעם כל אשר
לבן בו (ס), וכל שה חום, כבש שחור (ס), והוא
שם תואר, כמו פעול, ומשקלו „סוג לבי“
(משלי יד יד) (ס), ומלת הסר משם על דעת
צדקדק גדול שם הפועל (פ) להסיר משם (ס)
רק וישם דרך שלשת ימים על לבן הוא (ס), וזה הפִּי איננו נכון, כי אין ליעקב בן גדול
בראובן, ועוד אין לו ז' שנים (ס), וכן פִּי הפרשה, הסר משם כמשמעו לשון צווי (ס),
וטעם והיה שכרי כאלה אחר שתסירם (ס) [כז] : לָגַן וענתה בי צדקתי. (ס) לפניך היא

רשי

שחני כוטל משלך כלום תענה צי לדקתי
כי תבוא לדקתי ותעיד על שכרי לפניך שלא
תמלא בעדרי כי אם נקודים וטלואים וכל
שתמלא בהן שחניו נקוד או טלוא או חום
בידוע שגנבתיו לך ובגניבה הוא שרוי אללי:
(לד) הן. לֵי קבלת דברים: לו יהי בדבריך.
הלואי שתחפון בכך (ס): (לה) ויסר. לבן ביום
ההוא וגו': התישים. עזים זכרים: כל

יהל אור
כדעת אונקלוס „שחום“ והוא קרוב לאדום וכן פירשׁי
זל: (סז) רל שנקרא הכבש שחור „חום“ כמו שאמר
„וכל שה חום“ לפי שהשחור יותר חם מן הלבן, והסבה
לפי שהשחרות בא מפאת החום, והלובן מפאת הקור,
וכן פִּי הרדק בשרש „חום“ ובשרש „חום“ ובמקחית
„יותר חם מהלובן“: (סח) בי שם טלוא הוא שם כלל
כמו שביארתי, ואמר בעזים הם הנקבות: (סט) עפִּי
הכלל שהייה כמבואר ששם טלוא הוא שם כלל: (ע) פה כלל במלת בעזים זכרים ונקבות: (עא) שהם הזכרים,
ולכן בא התואר בלשון זכר, והנה למעלה פסוק לב לא נזכר תישים, ולכן פִּי הח' זל שם, כל שה נקוד וטלוא,
שהכוונה על התישים, כאשר ביארתי שם: (עב) בי מלת הטלואים היא כוללת נקודים וברודים, ונזכר בתישים
זכרים עקודים, ונקודים וברודים, ככלל במלת והטלואים: (עג) ואמר, ואת כל העזים הנקודות והטלואות והם
הנקבות, ולכן בא התואר בלשון נקבה: (עד) ואמר הנקודות, ובמלת „והטלואות“ ככלל העקודות והברודות:
(עה) והוא שב על הנזכרים כבר, ואפילו היה בהם שום לבנינות בין מעט ובין הרבה, ולכן יהיה תואר כהבירוי,
זפִּי כל מי שהיה למר לבן בו, רוזה לומר בחלק ממנו: (עו) כמו שביאר למעלה: (עז) שהיא גִּבִּי שם תאר,
וכתב הרדק ששרשו „חום“ ויתכן ששרשו „חום“ והוא תואר כמו „לחם חם“ (ש"א כא ז) והשורק במקום חולם
כדרכם להתחלף זה בזה: (עח) בי „הסר“ הוא מקור, והה"א במקום אל"ף כמו „התחפש וצוא במלחמה“ (מ"א
כב ל) ושם על יעקב: (עט) ושעורו להסיר משם, והמסיר היה יעקב, ואמר ללבן אעבור היום בכל לאנך ואסיר
משם הנקודים והטלואים הנמצאים עתה, וגם אשר יולדו מהיום והיה שכרי, גם ויסר ביום ההוא יהיה המסיר
יעקב על דעת המדקדק: (פ) פִּי אלה הנפרדים עתה יהיה שכרי, בתורת מוקדם בעבודה שיעבוד אחרי כן:
(פא) יעקב נתן ביד בניו, והיתה הכוונה בזה רק לסבה שניה שזכר רשׁי זל, שלא תאמר לי ע"י הזכרים שהם
נקודים וטלואים, תלדנה הנקבות דוגמתן מכאן ואילך: (פב) כי לבן פחד פן יבואו האנן הנקודות והטלואות, על
האנן שאינן נקודות, ויולדו בדומה להן, לכן שם דרך ג' ימים ביניהם: (פג) וע"ז כתב הרש"ד, הנה מסתימת
לשון אונקלוס, וזפרט יוב"ע שדרכו לבאר קולר לשון עברי שתרגמו שניהם, והיה שכרי „ויהי אגרי“ משמע כפִּי
המדקדק, וכ"ה מפורש בס' הישר, וכן הוא בפס"ז (ברא' ל לב) שהמסיר היה יעקב, וכן פִּי הח' יסר כי אילו
צוה יעקב ללבן להסיר מאלו העקודים, היה הכתוב אומר עבור בכל לאנך היום והסר משם, עכשיו שכתוב אעבור
למדנו שיעקב יעבור והוא יסיר משם את העקודים: (פד) יעקב אִיִּשׁ ללבן, ולכן הסיר ונתנם ביד
בניו, וכן פירשׁי זל והרשב"ם והרמב"ן והרלב"ג: (פה) פִּי הנוגלים עתה בדמות זה: (פו) אחר שביאר
הנקודות והטלואות מפסוק לג ולה, שב עתה לבאר המשך הפסוקים מלג לד לה והוא לשון עדות אם

קרני אור
חס שהוא שחור כך החום שחורים ועיין בהפרות ותקונים
שם שהביא מנ"ר (פ' לו), לפיכך ילא חם מפותם, וזה
כוונתו כמו חם שהוא שחור כפחם, וסד"ל כתב חם נגזר
מן חם, ובערבי „חם“ ענינו שחור (וקרוב לו בארמי
אוכס) ומזה גִּבִּי „שחום“ שח"א, ועורי שחר מפל"י (איוב ל ל)
"תרגמו „שחם“, וכן „הקודרים“ (שם ז, טו) תרגמו
„דשחמינ“: [כז] וכן פִּי שד"ל, וכתב אם היתה סכוונה

תחשבי

סקורי רשׁי: (סז) עיין רשׁי למטה נ טו.

אונקלוס

בראשית ל ויצא

קעג 345

הַעֲקָדִים וְהַטְּלָאִים וְאֵת כָּל־הָעֵזִים
 הַנִּקְדָּוֹת וְהַטְּלָאִת כָּל־אֲשֶׁר־לָבֶן
 בּוֹ וְכָל־חֹם בְּכֶשֶׁבִים וַיִּתֵּן בְּיַד־
 בָּנָיו: לוֹ וַיֵּשֶׁם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
 בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה אֶת־
 צֵאֵן לָבֶן הַנּוֹתָרֹת: לוֹ וַיִּקַּח־לּוֹ
 יַעֲקֹב מִקָּל לְבָנָהּ לָח וְלוֹז וְעַרְמוֹן

יַת הַיְשִׁיא רְגוֹ לַיָּא
 דְּרָקוּעִיא וַיִּת כָּל עֵזִיא
 גְּמֹרְתָא וּדְרָקוּעִתָא כָּל דִּי
 חִזְר בָּהּ וְכָל דְּשִׁחִים
 בְּאִמְרֵיא וַיְהִי בְּיַד בְּנֵיהּ:
 לוֹ וַיִּשְׁמֵי מַהֲלָךְ תְּלָתָא
 יוֹמִין בֵּינֵיהּ וּבֵין יַעֲקֹב
 וַיַּעֲקֹב רָעִי יַת עָנָא דְּלָבֶן
 דְּאִשְׁתָּאָן: לוֹ וַנְּסִיב לָהּ
 יַעֲקֹב חוּטְרִין דְּלָבֶן
 בְּטִיבִין דְּדִלּוּז וְדִדְלוּף

אבן עזרא

תעיד (פ) כאשר תבא ותראה שכריו, והוא העדר שאפריד לנפשי, אם לא מצאת התישים והעזים עקודים נקודים וברודים, והכבשים שחורים (מ) גנוב הוא אתי (ס), והגה אתה הסירות מן הצאן כל עקוד ונקוד וברוד בעזים וכל חום בכשבים (ז): לך ויאמר לבן הן. כמו הגה (ה) כי ההיא נוסף (ו) כמו האלה האל (י): לך ויסר ביום ההוא. לבן הסיר (י): לך וישם. גם הוא לבן (י): לך סקל. בפתח הקוף בעבור שהוא סמוך (י) וכחן: לבנה לזו וערמון. עצים הם (י) וכסן, רק לח שם התואר (י).

קרני אור

כפי המדקדק שהביא הראב"ע, אלו שאכיר משם יחס לזכרי, היה הכתוב אומר, וכיו שכרי עכשו שכתוב, וכיו הכוונה פענין הזה, התנאי הזה, כלומר אותם שיוולדו על החומר הזה יהיה שכרי, ואות הפעל ויג, אעדי, וכתב הנתינה לגר לכאורה נראה דתליא בכו"ל פירושים שהביא הראב"ע, אם נשמע להסיר והוא המקור (כחכרון בלמ"ד מן ככל"ס) או הוא לזו וזו כמשפט: [כח] ודעת הרד"ק במלל, שהוא אחד, כסמוך ונמוכרת כלרי, כמו ובמקל יד" (יחז' לט ט), מקל שקד" (ירמ' א יא) שם "סמוכים ולרזים, אבל מקל" לבנה שנשתנה לפתח כסמיכות, הוא משקל אחד: [כסן] לבנה הוא עץ שהקליפה ממנו שחורה, ותחת הקליפה הוא לבן, וכתב ר' יונה ו' גנאח כשרש "לכן" כי הוא הנקרא בערבי לונגיא, והוא אילן גדול נגרת ממנה לתה ונכנסת ברטאות, וערמון כתב הרד"ק כשרש "סרס" הוא הנקרא כלשון רז"ל דופלי, וכן אמר המחברם ודלוי"ג, ואומרים כי הוא האילן הנקרא בלע"ז קשמני"ל. גם אונקלוס תרגמו לזכ, ור"י ו' גנאח פי' הוא דולב, והם אילנים גדולים, ובאונקלוס כ"י שהיה אלל רז"ה כתוב דלוף

רש"י

אשר לבן בו. כל אשר היתה בו חכמה וזו חכמה וזו חכמה וזו חכמה. לבן ביד בניו: (לו) הנותרות. הרעויות שבהן החולות והעקרות שאינן חלא שירים אותן מסר לו (מח): (לז) מקל לבנה. עץ הוא ושמו לבנה (מס) כמו דתימא (נ) תחת אלון ולבנה ואומר אני הוא שקורין טרימב"ל שהוא לבן: לח. כשהוא רטוב: ולז. ועוד לקח מקל לז עץ שגליון בו אגוזים דקים קולדרי בלע"ז: וערמון. קשמני"ר בלע"ז:

יהל אור

תחשדני שאני נוטל משלך כלום: (פו) ושב מלת, לפניך על וענחה וכן פי' הרשב"ע, ועיין ביאור רש"י שכתב שהוא כנגד הנגינה, כי לפי"ז ראוי להיות, שכרי במפסיק יותר מן מהר" וכן יפרש כחרגוס האשכנזי ששערו על שכרי אשר לפניך, כלומר לנגד עיניך שתוכל לראות אם יש בו דבר שאינו שלי, ועיין בהבנת המקרא לרז"ה שמבטל פענת הרש"י מהנחת פסקי הטעמים: (פח) דערו שהכבשים לא היה רק מראה אחת וכמו שאבאר: (פט) בידוע שנגזתו לך ובנגינה הוא שרזי אללי, וכן פירש"י ז"ל והרשב"ע והרד"ק: (ג) והגה לדעת הח' ז"ל, ה' בעזים שתי מראות שהם נקוד וטלוא, ונכלל בהם עקוד ונקוד וברוד, וכבשים מראה אחת, חוס", וכן פי' רש"י ז"ל, נקודים ועלואים בעזים, ושחומים בכשבים וכן פי' הרד"ק, ולדעת הרמב"ן והרלב"ג והרד"א ה' בעזים שתי מראות נקוד וטלוא, וכבשים ג' מראות נקוד וטלוא והוס וכן פי' שד"ל: (נא) והוא לשון קבלת דברים, ואות "כרס" ויוב"ע

תרגם "יאוח": (נב) במלת הגה: (נג) עיין למעלה יס ה הערה (כג, כד, כה): (נד) לא כדעת המדקדק שיעקב הסיר: (נה) וכמו שפי' (למעלה פי' לה) רק, וישם דרך שלשת ימים על לבן הוא, אף לפי פי' המדקדק: (נו) לפי שהוא דבוק מקל של לבנה, לפיכך הוא פתח, וכלא דביקות, ויד אחת האחון במקל" (נז) וכ"כ הרשב"ע: (נז) וכן פי' רש"י ז"ל, עץ הוא ששמו לבנה ומקל סמוך אליו ולכן הוא פתח: (נח) שהיה רטוב, שרשו "לוח" והוא רטוב היבש ולח תאר אליו שהיה רטוב

מקורי רש"י: (מח) תחומא ב אות כד, כ"ד פ"ג ט. ס. ט"ז) כת"א. ובצ"ל פ"ג י, תעבר תיזר' ודעתו שהוא תואר (ג) הו"ע ד יג.

בראשית ל ויצא

אונקלוס

וקליף בהון קלפין חזרין
 קליף חזר די על חזרתיא:
 יח ודעיין ית חזרתיא
 די קליף ברהטיא אתר
 בית שקיא דטיא אתר
 דאתון (כי דאתון) ענא
 למשתי לקבלהון דענא

**וַיִּפְצַל בְּהֵן פְּצָלוֹת לְבָנוֹת מַחְשָׁף
 הַלְבָן אֲשֶׁר עַל־הַמְּקָלוֹת: לַח וַיִּצַג
 אֶת־הַמְּקָלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֵהֲטִים
 בְּשִׁקְתוֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר תְּבֹאֵן
 הַצֵּאֵן לְשִׁתוֹת לְנִכְחַ הַצֵּאֵן**

רשי

אבן עזרא

פצלות קלופים קלופים שהיה עושהו מנומר:
 מחשף הלבן גלוי לזבן של מקל. כשהיה קולפו
 היה נראה ונגלה לזבן שלו במקום הקלוף:
 (לח) ויצג. תרגומו ודעיין לשון החיבה ונעילה
 הוא בלשון ארמית והרצה יש צגמ' דלה
 ושלפה יא) דן ביה מידי נב) דלה כמו דעלה נב)
 אלא שמקלר את לשונו: ברהטים. במרולות
 הלאן יד): אשר תבאנה ונו'. ברהטים אשר

והנאון אשר כי לון שקדים בעבור שנקרא כן
 בלשון ישמעאל (א) ולו, כי הבי לשונות והארמית
 שמשפחה אחת היו (ב) ולא: מחשף הלבן.
 שחשף הקלף (ה) ולבו, כמו "חשף די" (ישעי'
 נב יוד) (ז) ולנו: לח פצל. השעם כרת
 כריתות קטנות (ח) ולדו: ברהטים. מקום חבור
 המים שישתו הצאן שם (י): ויחמנה. נתחברו
 פה לשון זכרים ונקבות (יא) ולהו כמו "וישרנה
 המים בזריכות העשויות בארץ להשקות סם

יהל אור

קרני אור

רעוב, לכנה אין בשרו נראה לזן אלא כשהוא לח, אבל
 הלון והפרמון בשרם לזן בין להים זבין יבויסם, לכך הוא
 אומר לה נבי לזנה: (נע) וכן בהרגום ירוכלמי. ויגמל
 שקדים (במד' יז כג) תרגם ירוכלמי, ועבד לזון'
 וי"ת שם, והסיל לזון בר לזוי"א ופי' נמר י"ד

כפ"א: [ל] ובב"ר (ס"פ ל"א) כעיים ושקדים (למטה מן
 יא) מבת דכעיים ומבת דשקדים" ובסדר ערך, לזון' הני'
 ככ"ר, מבת דלזון' וכן הוא בתרגום ירוכלמי שם, משח
 דלזון' ורש"י ז"ל פי' עץ שגדליו כו אגוזים דקים, ור'
 יונס' גנאת פי' הוא האילן הנקרא בסרני, חור":

שקדים פרי שקדים: (ק) כי לשון עברית הוא לשון אברהם
 אבינו, והוא לשונו, ולשון ישמעאלג"כ היא ממשפתו,
 כי ישמעאל היה בנו, ולשון ארמית הוא ארם שהוא בן
 בנו של נחור אחי אברהם, והיא בענמה לבן כשדים,
 כי כשד בן נחור אחי אברהם, וכולם ממשפחה אחת:
 (קא) כי הסור מהמקלות הקליפה עד שהגיע למקום
 הלזבן: (קב) וענינו גילוי: (קג) ובב"י "פול" כעס
 כרות, "פללות" כריתות קטנות": (קד) ורש"י ז"ל פי'
 במריצה מים בזריכות העשויות בארץ להשקות סם הלאן,
 וכן פי' הרד"ק מתרגום וירץ, "ורחע": (קה) כי היה
 ראוי להיות ותחמנה, והיא מלה מורכבת מסימן הזכרים
 וסימן הנקבות, כי לזכרים לבד היה "ויחמו", ולנקבות

[לא] לשון ארמית כולל כמה לשונות, לבן כשדים וכל
 ופרכי וסוריא, וכולם היו מדברים בלשון ארמי,
 אבל אין כולם שוים בדקדוקם ובלחונם, והיותם זה ומדקדק
 שכולם הוא שפה אחי ארץ ארם, וכה השתמשו העלמים
 בהקליפם, אפי' שהיו דברי התכנות היו כתיבים בלשון
 כשדים, להיות בעליהם מסורסמים בתכנות כידוע, גם דניאל
 הולך ללמוד לבן כשדים מ"מ לא היו ילכוס מלחמת כ"כ
 כמו הארמית, ולכן, וידברו הכשדים ארמית", לא כשדית
 כשכור המלך ולגרכו (רו"ס): [לב] כשהיה רוצה נקודים
 היה מקלף מקומות מן המקלות, מלבן, נקודת הכסף
 (ש"ה א יא) כן פי' נקודים, מקום הכרת הקליפה היה לבן,
 ומקום הקליפה שחור, ואז פי' טלדים נקודים, וכשהיה רוצה
 שקודים, היה מקלף מקלת המקלות למעלה, ומקלת המקלות
 למטה כשאר כהם הקלוף, וכשהיה רוצה חוס ככשבים, לא
 היה מקלף כלל, אך בגוון שהוא שחור כשאר בו, ואז פי'
 טלדים שהורים, וכשהיה רוצה כנודים לא פי' מקיף כלל, כי בגוון שהוא סוף שחור עשוי, ויפקג היה לו מקלות

טלדים שהורים, וכשהיה רוצה כנודים לא פי' מקיף כלל, כי בגוון שהוא סוף שחור עשוי, ויפקג היה לו מקלות
 רכות נמיני הארוז בגוון זה (ר"כ"ח):

[לג] ואז"ח, קילוף חור", כמו שהרגם, ויפלא פללות", ואינו תרגום המלה רק כנוונה, ויוב"ע תרגם, לגלגה
 חור"א עשה ממש מקור, וענינו ויפלא בהן פללות לכנות לגלות הלזבן אשר על המקלות:
 [לד] וכן פי' ר"י גנאת כשרם, פלל", שהוא כמו כריתת ותלוק והפרדת דבר מהובד, וכן כפס"ו ויפלא כמו ויפלא,
 וסד"ל כתב, השרם הזה בלשון ערבי וסורי, וגם בלשון חכמים אין ענינו קילוף אלא פירוד ותלוק
 והסתפפות לכאן ולכאן כגון (יומא כט א) מה אילה זו קרניו מפליות לכאן ולכאן, וכן יעקב חלק את המקלות לחלק
 לבן ולחלק שחור פי' שקילוף, אך הפלא אינו הוא פלמו הקילוף, אבל הקילוף מפורש באמרו מחשף הלבן, ופיין
 בחזקוני שהוא יפרש ג"כ שהוא לבן תלוק בתלמוד, אך הוא יפרש שפשה מהן נדר ומסוכס להכניס בהן סלאן ולא יוכלו
 הנקבות לזרות מפני הזכרים, והיו מתעברות לאלתר, והיינו דכתיב והיו הקשורים ליעקב: [לה] אולי לפי שפועל
 החמימה שג גם על הזכרים, וגם על הנקבות שנייהם החממו אלא נגד אלה, לכן התחבר במלה זו סימן הזכרים
 והנקבות, ובעלי המסורת קוראים לזה אנדרוגיטוס, לפי שז"ל סימן הזכרים והט"ן סימן הנקבות:
 וכן

בקורי רש"י ז' נא) שכתב נ' ב' נב) הולין לג' ב' נג) וכן פי' בסדר ערך דן, גד) פיין פי' הראב"ע שה"ש א' י"ו -
 בפס"ה הראב"ע.

אונקלוס

בראשית ל ויצא

קעד 347

וַיַּחַמְנָה בְּבִאֵן לְשָׁתוֹת : לֹם וַיַּחַמְנָה
 הַצֵּאֵן אֶל־הַמְקָלוֹת וְתַלְדָּן הַצֵּאֵן
 עֲקָדִים נְקָדִים וּמְלָאִים :
 ׀ וְהַכְּשָׁבִים הַפְּרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנָיו

וַיַּחַמְנָן בְּמִיתֵי הַזֶּן
 לְמִשְׁתֵּי : לֹם וַאֲתִיחַמָּא
 עֵנָא בְּחַוְטְרִיא וַיִּלְיָדָא
 עֵנָא רְגוּלִין גְּמוּרִין
 וְרַקוּעִין : ׀ וַאֲמַרִּיא
 אֲפֻרְשׁ יַעֲקֹב וַיִּתֵּב בְּרִישׁ

רש"י

תבאן הלאן לשמות שם הליג המקלות לנכח הלאן : ויחמנה וגו'. הבהמה רואה את המקלות ופיה נרתעת לאחוריה והזכר רובעה ויולדת כיוצא בזה) רבי אושעיא אומר המים נעשין זרע במעיהן ולא היה לריכות לזכר וזהו ויחמנה וגו' (י) (ור"ל בתיבה זו התחברו לשון זכר ונקבה כמ"ש הראב"ע) : (לט) אל המקלות. אל מראות המקלות : עקודים. משונים במקום עקידתן הם קרסולי ידיהם ורגליהם (יז) : (מ) והכשבים הפריד יעקב. כן והכשבים הפריד יעקב. ועוד עשה דבר עקוד וכל חום, ושם פני הצאן אליהם (ק"ט)

אבן עזרא
 הפרות (ש"א ו יב) (ק) (לון) : לֹם ויחמו. נתעברו (ק), ובאה זאת המלה משונה בנקוד (ק) בעבור אות הגרון (ק"ט), והיה ראוי להיות (ק"ט) כמו "וישבו לאכל לחם" ולמטה לו כה), ואל תתמה בעבור שאמר על הצאן לשון זכרים (ק"ט) כי משפט הלשון להפריש בין זכרים לנקבות בלשון יחיד, רק בלשון רבים לא יחושו (ק"ט) ולכן : אל המקלות. מן המקלות (ק"ט) ורבים יהמחו, ויאמרו כי זה פלא, ואסת שהוא מפלאות התולדות (ק"ט) ולכן וכן המשפט (ק"ט) אמילו האשה שנבראה בצלם המלאכים (ק"ט) (לט) : וטלואים, הם הברודים כי שם כלל הוא (ק"י) : אחר (ק"ט) שהפריד הכשבים ובהר מהם כל עד שתלדנה כן (ק"ט) והנה הי לו עדרים לבדו

יהל אור

זכר היה ותחמה, על משקל ותלדנה : (קו) היה לו אומר, ותשרנה"נ : (קז) כי הדמיון פעל בנקבות וגרס להן ללדת מעין מה שגרסם בדמיון בחזק : (קח) פי' כי הוא מבנין הקל והיו"ד בסגו"ל : (קט) בעבור שהמ"ת נקודה בחסף סגול : (קי) בצירי, כי משפטו בצירי : (קי"א) באמרו ויחמו הלאן : (קי"ב) לא הש לומר על רבים לשון זכר, דוגמא, אם יאלו בנות טילה" (שופ' כא, כא) : (קי"ג) וכן, לשבור אל יוסף" (למטה ס"א, נז) מן יוסף : (קי"ד) וכן כתב הרלב"ג, והי' אלו הצבעים פועלים במזגיהם באופן שיהיה טבע זרעם כאילו הוא מהלאן הנקודים והטלואים, כי הצבעים פועלים בלחותם, הלא תראה כי ההבטה בדברים האדומים, תעורר הדם ותגבירהו, וההבטה בדברים השחורים תעורר השחורה ותגבירה" וכן כתב הרד"א : (קסו) משפח, הוא כולל סדור כל דבר ומנהגו : (קסז) פי' אפילו שיש לה שכל אין כח בשכלה לדחות הדמיון וכ"ש בבהמה כי הדמיון פועל, וכן מלינו בר' יוהנן (צ"מ פד"א) דהוה יתיב אשירי טבילה כי היכי דלסתכלו ציה הנשים :

קני אור
 [לון] וכן כתב רש"י ז"ל שם, הכי תיבה זו אנדרוגינוס" ופיין מה שכתב הרד"ק שם : [לון] ולבאר כוונתו אביא בזה מה שכתב הרשב"ד, שם לאן הוא שם כלל לכל מיני הבהמות הדקות זכרים ונקבות, ולכן יתוארו לפעמים בלשון יחיד, כמו "הלאן הזה" (ש"א טו יד), ולפעמים בלשון רבים, כמו הלאן ההנה, (שם יז כח) ואלה הלאן, (שם ז כד יז, ודכ"א כ"א יז) כמו שם, ע"כ ולפי שהוא כולל זכרים ונקבות, לכן יבונה פעם בלשון זכר, כמו, כל לאן קדר יקבלו לך" (ישעי' ס, ז) ועל הדוג בלשון נקבה, כמו לאן אובדות (ירמי' כ, ו) הלאן המקשרות (למטה פסוק מא) ופה בא בלשון זכר ולשון נקבה יחד על הלאן, ויחמו הלאן אל המקלות", ותלדן הלאן, ע"כ יאמר הח' ז"ל, ואל תחמה בעבור שאמר על הלאן לשון זכרים (ור"ל) כי אף שהיא כולל זכרים ונקבות מ"מ פה ודל"י הכוונה על הנקבות ויב"ס כי רק בלשון יחיד יתבאר ע"ז ובלשון רבים לא יתבאר ע"ז : [לח] כי כח הדמיון כמות, והזרע תמלחו מהמות לפיכך ילדו לפי הדמיון (רד"ק) כי הלידה כח המדמה בעת הריון יפעל על הרוב בטולד דמות דבר המלייר (רע"ס) ובפס"ז (ברא' ל לט), דרך האות שיבוא על שייית מפשה, כמו עשה משה רבינו במצרים כשחן שורק פית ככשן ועשה שחין, וכן הנשים, וכיוצא בהן, ואלישע שחתן ען וזרק בתוך המים וילף בברזל וכו", וכן כתב רש"י, כי החוש מפיד שאין המקלות מטיבות ומריעות אבל הוא עשה מפשה כל שהוא כהשליכת קמח בסיר באלישע, ונטיית מטה אהרן ודומיהן, ותפלתו ולדקתו עשהה זאת", וכן כתב הח' יש"ר, אמנם שימת המקלות לא תספיק בדרך הטבע, לולא הסיוע האלהי שרצה ה"ת להעשיר את יעקב בדרך פלא : [לס] הדמיון פועל בנקבות וגורם להן ללדת מעין מה שגרסם בדמיון בחזק, וכמה מעשים שהיו כדור הזה המוכימים בגבור, כי כח הדמיון פועל על הסוכר לא לנד כוזן ההריון הלא גם קודם ההריון, ונשנת 1727 קם רופא אחד באלהנדעל שמו, והדפיס בלונדון ספר בלשון אנגלי בו נלחם נגד האמונה המפורסמת בענין יכולת כח הדמיון לפעול כנשים הסרות על הילדים אשר בקרבן, והוא

בוקרי רש"י : נה) כ"ר פע"י י. גו) כ"ר שם. נז) ועיין שנת נד א עקוד. עקידת יד ורגל.

הִצְאָן אֶל-עֶקֶד וְכָל-חֹם בְּצֶאֱן
 לָבֵן וַיֵּשֶׁת לוֹ עֵדְרִים לָבֵדוֹ וְלֹא
 שָׁתָם עַל-צֶאֱן לָבֵן: מֵא וְהָיָה בְּכָל-
 יְהִים הִצְאָן הַמְקַשְׂרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב
 אֶת-הַמְקַלּוֹת לְעֵינֵי הִצְאָן
 בְּרֵהִטִּים לְיַחֲמֶנָה בַּמְקַלּוֹת:
 מִבְּהַעֲטִיף הִצְאָן לֹא יָשִׂים וְהָיָה

עֲנָא כָּל דְּרִגּוּל וְכָל
 דְּשָׁחוּם בְּעֲנָא דְּלָבָן וְשׁוּי
 לָהּ עֵדְרִין בְּלַחֲדוּתָהּ וְלֹא
 עֲרֵבְנִין עִם עֲנָא דְּלָבָן:
 מֵא נְהוּי בְּכָל עֵדְרֵי דְּמִתְיַחֲמִין
 עֲנָא מִבְּכַרְתָּא וּמִשׁוּי
 יַעֲקֹב יֵת חוּמְרִיא לְעֵינֵי
 עֲנָא בְּרֵהִטִּיא לְיַחֲמֵיהֶון
 בְּחוּמְרִיא: מִבְּוִבְלֵי קִישׁוֹת
 עֲנָא לֹא מִשׁוּי נְהוּי

סהנ'ן בדגש אחר ציורי מ"ש

רשי

הנולדים עקודים ונקודי הבדיל והפריש לעלמן
 ועסה אותן עדר עדר לבדו והולך אותו העדר
 העקוד לפני הלחן לפני הלחן ההולכות אחריהם
 לופות אליהם זה שנאמר ויתן פני הלחן אל
 עקוד שהיו פני הלחן אל העקודים ואל כל
 חוס שמלא בלחן לבן: וישת לו עדרים. כמו
 ספירשתי: (מא) המקשרות. כתרגומו הזכירות
 אחיתופל בקושרים (יה) ויהי הקשר חמין (ג)
 (מב) ובהעטיף. לשון איחוד כתרגומו ובלקשות.
 לשון עטיפת כסות (סב) כלומר מתעטפות

אבן עזרא

ולא שתם על צאן לבן (קכז) [מ], ויא כי וישת
 לו עדרים מאוחר (קכח) [מא] כי הבשבים
 הפרידם מעדרים שלו (קכט): מא הצאן
 המקושרות. בימי ניסן (קל) [מב] וכל אשר
 תלדנה היו חוקים ובריאים (קלא) [מג]:
 מב ובהעטיף הצאן. הם בימי תשרי (קלב) [מד],
 ולזה עשה יעקב שלא ירגיש לבן בדבר

ואין לו עד במקרא. ומנחם חזרו עם
 אותן המתקשרות יחד (ס) למהר עבורן:
 ומנחם חזרו עם (מא) המחללות והמעטפות

קרני אור

בספרו התפורר נ"כ לשם ספור מקלות יעקב. ואמר כי
 לא ביקש יעקב בתחבולותיו זאת שהלחן פ"י רחית המקלות
 תלדנה כמראה המקלות, רק היתה כוונתו שבהיות המקלות
 בהם לעיני הלחן בעת יחס תדבק נפשם בגוונים בהם
 וכשתבאנה להזקק לזכר תכתובה הזכרים אשר מראהם
 כמראה המקלות (פיין דוגמא לזה סוכ"ד סג ז) ופי"ז זה
 תלדו נקודים ועלואים, כי ה"י הילודים דומים לאבותיהם
 (שד"ל):

[ס] חזבה פשה עוד יעקב תחבולה אחרת, וזה שאמר שולדו
 בלחן קלת כיחיס עקוד או חוס שם אותו בראש
 העדר כדי שיכ"י פני הלחן אליהם בעת יחס הלחן, וכנה
 שם לו עדרים לבדו ולא שתם על לחן לבן, כדי שלא יעטם
 לבן עליו בקבלו הנקודים והעלואים עם לחנו, כי יחשוב שזה יחיס סבה שיכ"י הנולדים בזה החומר, וכאלו פתח
 בזה יעקב לרגונו לבן שיכ"י מרחיק תכלית הכרחק הלחן הנקודים והעלואים, והחוס בכשבים מהלחן שהיה רופס יעקב
 (רלכ"ג) ופיין רד"ק מה שפי' בשם אביו בריק"ס ז"ל, ובגדלי"א, ובסקידה שפר כ"ס ופיין בפס"ז ברא' ל' ככפרות
 ותקוים מהת' ר"ש באכער סי' ס', מה שמביא מהאור ורוע גדול בענין המקלות וביאור הכתובים: [מא] עיין בנתיבות
 פולס לכרב ר"ס ק"ב סי' על הל"ג מדות מדף לא: [מב] חזרגומו, מככיריא, וכן תיזכ"ר וכן פי' רש"י ז"ל
 וכן סי' ר"י נגלח כשרם, קשר"ו וכן הוא בפס"ז ברא' ל' מ"ב), ודעתם כי המקושרות כשבו מולידים בפעם
 ראשון, ובפעטיף כש"י מולידים בפעם שני: [מג] ועיין ברמב"ן, ופי"ס, ורבי"ם האמרים כי קשורים הם החוקים אשר
 לבריסם קשורים זה בזה קשר חמין כי זה בעת הכניחות"ו וכן בפס"ז (שם פי' מא) המקושרות אלו השמנים וסעובות
 ששים כסן כת להתקשר ולרוץ אל שקתות המים:

[מד] חזרגומו, ובלקשות פנא, וכן תזכ"ר, ופי"ט התאחר, בעת התאחרות של פיבור הלחן, וככ"ר (ס פג), ופי' העטופים
 ללבן, ר"י יוחנן ור"ל, ר"י יוחנן אמר בכיריא דלבן, ר"ל אמר לקישיא דלבן, פי' ר"י דורש
 י"פ"ס כמו, ופתיקס יעטפו ברגו, כלומר שהתקשרו ליעקב כוכר ראשונה, ור"ל דרש כמו, ככתפטף פלי נפשי' לשון
 יגיפה

יהל אור

שתראנה ותתעברנה ותלדנה כמותן: (קכא) וכן פירש"י
 ז"ל והרשב"ם, והרמב"ן השיג על רש"י ז"ל, ועיין בראש"ס
 שהאריך לבאר בזה: (קכב) פי' מוקדם שהוא מאוחר, ועיין
 (למעלה כט יב הערה כב): (קכג) וסדר הפסוק על דעתם
 הוא כן, וישת לו יעקב עדרים לבדו, ולא שתם על לחן
 לבן, גם הכשבים שלו הפריד מהעדרים שלו, ונתן פני
 הלחן כולם נוכח כל עקוד וכל חוס כדי שתלדנה כן:
 (קכד) פי' הנולדים בימי ניסן: (קכה) וקראם בלשון
 קשר כי הקשר הזק, מקשר מושאל על החוק: (קכו) הם
 הנולדות בימי"ת תשרי וחלושים ביותר:

כי יחשוב שזה יחיס סבה שיכ"י הנולדים בזה החומר, וכאלו פתח
 בזה יעקב לרגונו לבן שיכ"י מרחיק תכלית הכרחק הלחן הנקודים והעלואים, והחוס בכשבים מהלחן שהיה רופס יעקב
 (רלכ"ג) ופיין רד"ק מה שפי' בשם אביו בריק"ס ז"ל, ובגדלי"א, ובסקידה שפר כ"ס ופיין בפס"ז ברא' ל' ככפרות
 ותקוים מהת' ר"ש באכער סי' ס', מה שמביא מהאור ורוע גדול בענין המקלות וביאור הכתובים: [מא] עיין בנתיבות
 פולס לכרב ר"ס ק"ב סי' על הל"ג מדות מדף לא: [מב] חזרגומו, מככיריא, וכן תיזכ"ר וכן פי' רש"י ז"ל
 וכן סי' ר"י נגלח כשרם, קשר"ו וכן הוא בפס"ז ברא' ל' מ"ב), ודעתם כי המקושרות כשבו מולידים בפעם
 ראשון, ובפעטיף כש"י מולידים בפעם שני: [מג] ועיין ברמב"ן, ופי"ס, ורבי"ם האמרים כי קשורים הם החוקים אשר
 לבריסם קשורים זה בזה קשר חמין כי זה בעת הכניחות"ו וכן בפס"ז (שם פי' מא) המקושרות אלו השמנים וסעובות
 ששים כסן כת להתקשר ולרוץ אל שקתות המים:

[מד] חזרגומו, ובלקשות פנא, וכן תזכ"ר, ופי"ט התאחר, בעת התאחרות של פיבור הלחן, וככ"ר (ס פג), ופי' העטופים
 ללבן, ר"י יוחנן ור"ל, ר"י יוחנן אמר בכיריא דלבן, ר"ל אמר לקישיא דלבן, פי' ר"י דורש
 י"פ"ס כמו, ופתיקס יעטפו ברגו, כלומר שהתקשרו ליעקב כוכר ראשונה, ור"ל דרש כמו, ככתפטף פלי נפשי' לשון
 יגיפה

רש"י: (מ) מ"כ מו לא (נח) שם שם יב, ופיין מתכרת מנחם שרם, קשר"ו ושם נחטרו כשני כתובים, וכתיב המבאר
 שם, שנתסרו כשני כתובים האלה בכל הנוסחאות שבי' לפניו (ס) יחד (מא) יעפי' ג פג -
 (סב) פיין מתכרת מנחם שרם, עטף

אונקלוס

בראשית ל לא ויצא קעה 349

הַעֲטֹפִים לְלֶבֶן וְהַקְּשָׁרִים לְיַעֲקֹב :
 מִן וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד וַיְהִי-לּוֹ
 צֹאן רַבּוֹת וְשִׁפְחוֹת וְעֲבָדִים
 וְגַמְלִים וְחֲמָרִים : לֹא אִישׁ שָׁמַע אֶת-
 דְּבַרֵי בְנֵי-לֶבֶן לְאֹמֹר לָקַח יַעֲקֹב
 אֶת כָּל-אֲשֶׁר לְאָבִינוּ וּמֵאֲשֶׁר
 לְאָבִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל-הַכָּבֵד הַזֶּה :
 בַּיּוֹם יַעֲקֹב אֶת-פְּנֵי לָבֵן וְהִנֵּה
 אֵינֶנּוּ עִמּוֹ כִּתְמוֹל שֶׁלֶשׁוֹם :
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-יַעֲקֹב שׁוּב אֶל-
 אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלִמְוֹלָדֶיךָ וְאֵהְיָה
 עִמָּךְ : וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל
 וּלְלֵאָה הַשְׂדָּה אֶל-צִיָּאָנוּ : וַיֹּאמֶר

לְקַיֵּשׂא לְלָבֵן וּבְכִיבֵיָא
 לְיַעֲקֹב : מִן וַיִּתְקַף גְּבֻרָא
 לְחַדָּא לְחַדָּא וְהוּוּ לֵיה
 עֹן סְבִיאָן וְאַמְהֹן וְעֲבָדִין
 וְגַמְלִין וְחֲמָרִין : אִישׁ שָׁמַע
 יֵת פִּתְגָמֵי בְנֵי לָבֵן
 וַאֲמָרִין נָסִיב יַעֲקֹב יֵת
 כָּל דֵּי לְאָבִינוּ וּמֵדֵי
 לְאָבִינוּ קָנָא יֵת כָּל
 וְנָסִיא קָדִין : בַּיּוֹם
 יַעֲקֹב יֵת סְבַר אִפִּי לָבֵן
 וְהִיא לִיתּוּהִי עֲמָה
 כְּמֵאתְמַלְי וּמִדְּקַמּוּהִי :
 גַּ וַאֲמַר יֵי לְיַעֲקֹב תִּיב
 לְאַרְעָא וְאֵבִיךָ תִּי
 וְלִיִּדְתִּךָ וַיְהִי מִימְרֵי
 בְּסַעְדֶּךָ : דִּ וְשִׁלַּח יַעֲקֹב
 וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה
 לְחַקְלָא לְוֹת עֵנָה : וַאֲמַר

אבן עזרא

המקלות (קט) [מה] : העטופים, שאין כח בהם (קט)
 כמו „נפשם בהם תתעטף“ (תהי קו ה) (קט) :
 א דברי בני לבן. בנים זכרים היו לו (א), וכן
 הוא אומר „ויתן ביד בניו“ (למעלה ל, דה) (א) :

כנס כמו (א) ויעש חיל ויד את עמלק : (ג) שוב
 מחובר לטמא אי אפשר להסרות שכינתי עליך (ב) : (ד) ויקרא לרחל וללאה. לרחל תחלה
 ואח"כ ללאה שהיא היתה עקרת הבית (ג) שבצבילה כדווג יעקב עם לבן ואף בניס
 של לאה מודים בדבר שהרי צועו ובית דינו משבט יהודה אומרים (ד) כרחל וכלאה אשר

קרני אור

יעשה ושייפות ולא ה"י : ח כהן לקבל הדריון מהרס : [מה] דעת
 הח' ז"ל שרק כהלאן המקושרות שם את המקלות, אמנם
 בהעסיף הלאן שהוא כחברי לא ישים המקלות, וכזה הלשון
 ה"י העטופים שמהרנה הלאן כחברי ללבן, כי לא ישים שם
 מקלות והקשורים והם אשר תהרנס הלאן בניסן, והם בראים
 וחזקים היו ליעקב מפני המקלות, הנה א"כ כפר הכתוב
 כנס שעשה שני מיני שבדליות, אחד מהמקלות, ואחד

ואזה לפלוף : (א) וכן הוא צב"ר (ס' עג ילקוט רמז קל, פס"ו צב"ר) לא (א) ,עד שלא ירד יעקב אבינו לשם לא
 נפקד בזכרים וכיון שירד יעקב אבינו לשם נפקד בזכרים" : (ב) לא כדעת המדקדק שפי' למעלה (ל, לה) :
 כיון

רש"י

צטורן ולמרן ואינן מתאוות להתייחס ע"י
 הזכרים : (מג) צאן רבות. פרות ורבות יותר
 משאר לאן (מג) : ושפחות ועבדים. מכר לאנו
 בדמים יקרים ולקח לו כל חלה : (ח) עשה.

כנס כמו (א) ויעש חיל ויד את עמלק : (ג) שוב
 מחובר לטמא אי אפשר להסרות שכינתי עליך (ב) : (ד) ויקרא לרחל וללאה. לרחל תחלה
 ואח"כ ללאה שהיא היתה עקרת הבית (ג) שבצבילה כדווג יעקב עם לבן ואף בניס
 של לאה מודים בדבר שהרי צועו ובית דינו משבט יהודה אומרים (ד) כרחל וכלאה אשר

יהל אור

(קכו) וכתב הרד"ק, כי ע"כ לא שם אז המקלות,
 כי הזמן שתלדנה רוב הלאן ידע
 יעקב כי יבוא לבן אל הלאן לראות מה תלדנה לפיכך
 לא ה"י משים המקלות באותו הזמן :
 (קכח) והם החלשים שאין בהם כח לקבל הדריון מהר :
 (קכט) ופי' שם הח' ז"ל כמו „העטופים ברעב“ (איכה
 ב יט) כי מלד הרעב הגוף כפוף כדבר מעוסף
 וזהו לפלוף : (א) וכן הוא צב"ר (ס' עג ילקוט רמז קל, פס"ו צב"ר) לא (א) ,עד שלא ירד יעקב אבינו לשם לא
 נפקד בזכרים וכיון שירד יעקב אבינו לשם נפקד בזכרים" : (ב) לא כדעת המדקדק שפי' למעלה (ל, לה) :
 כיון

בוקורי רש"י : סג) תנחומא ב אות כד, ילקוט רמז ק"ל כשם שתנחומא : א) ש"א יד מח. ב) תנחומא ה אות י, תנחומא
 ב אות כה. ג) ב"ר פס"א ב מ"ר רות פו. יג במד"ר פי"ד ט. ד) רות ד' י"א

בראשית לא ויצא

אונקלוס

לָהֶן רֵאָה אֲנִי אֶת־פְּנֵי אֲבִיכֶן כִּי־
 אֵינְנִי אֵלַי כְּתַמְלֵל שְׁלֵשָׁם וְאֵלֵהִי
 אָבִי הִיָּה עֹמְדִי : וְאֶתְנֶה יְדַעְתֶּן
 כִּי בְכָל־כּוֹחִי עֲבַדְתִּי אֶת־אֲבִיכֶן :
 וְאֲבִיכֶן הִתֵּל בִּי וְהִחֲלַף אֶת־
 מִשְׁבְּרֹתַי עֲשֵׂרֶת מַנִּים וְלֹא־נָתַנּוּ
 אֱלֹהִים לְהַרְעֵ עֹמְדִי : אִם־כֹּה
 יֵאמֹר נִקְדִים יִהְיֶה שְׂכָרְךָ וַיִּלְדּוּ
 כָּל־הַצֹּאֵן נִקְדִים וְאִם־כֹּה יֵאמֹר

לָהֶן חָזִי אֲנִי יְת־סִבֵּר
 אֲפִי אֲבִיכֶן אֲרִי לִיתְוֵהִי
 עֲפִי כְּמֵאתְמַלְיוֹמְדִקְמֵהִי
 וְאֶל־הָהָה דְּאֲבֵא הָהָה
 בְּסַעְדִי : וְאֶתֶּן יְדַעְתֶּן
 אֲרִי בְּכָל חֵילִי פְּלָחִית
 יְת־אֲבִיכֶן : וְאֲבִיכֶן
 שְׁקַר בִּי וְאֲשַׁנִּי יְת־אֲנִרִי
 עֲשֵׂר זְמַנִּין וְלֹא שְׁבָקָה
 יִי לְאֲבֵאֲשָׁא עֲפִי : אִם
 כְּדִין הָהָה אֲמַר נְמוֹרִין

אבן עזרא

רש"י

ה' את פני אביכן . ראיתי בפניו שאיננו עמי
 כתמול שלשום (ו) [א], או ישוב איננו אל פני (ה)
 כמו "פני ד' הלקים" (איכה ד טז) (ו) : ז' התל
 בי . מלה זרה , בעבור היות התי"ו רפה , כי עיקרו להדגש (ו) [ב] כמו (ו) , ויִתְהַלֵּל בהם
 אליהו" (מ"א יח כז) דרך לענ (ח) [ג] : עשרת סונים , מלשון "הִגִּיה את העם" (ש"ב כד א) (ט)
 והשעם עשרה בסספר (י) [ד] , או הזכיר עשרה בעבור היותו סך חשבון (יא) [ה] , וזה שאמר

כזו שתיהן וגו' הקדילו רחל ללאה : (ז) עשרת
 סונים . אין מונים פחות מעשרה (ה) : סונים .

כי עיקרו להדגש (ו) [ב] כמו (ו) , ויִתְהַלֵּל בהם
 אליהו" (מ"א יח כז) דרך לענ (ח) [ג] : עשרת סונים , מלשון "הִגִּיה את העם" (ש"ב כד א) (ט)
 והשעם עשרה בסספר (י) [ד] , או הזכיר עשרה בעבור היותו סך חשבון (יא) [ה] , וזה שאמר

קרני אור

יהל אור

מהה"ב פדר הנקודים לפני הא"ן , כדי שיחמו מהם , ושלא
 היה ענין הנקלות חמילי , אלא כחלת חדש ניסן בלכד ,
 לאותם שהחממו אז , לא נחשיו , ולכן לא נרמזו לכן בדבר
 הזה , וגם בדברים לא היו מרמזים בו , כי אין יתנו לב
 למקלות שיונתו בחדש כניסן ולא באוס זמן אחר (רד"א) :
 [א] כבר כתבו חכמי הספ"ק שהאות היותר עלמי באהבה
 או בשנאה הוא הפנים , לפי שהשנאה בקושי גדול
 וכבדות רב יסביר פנים לאנחו , וכאוכב בפניו , יורה אהבתו
 לאוהבו : [ב] ועיין בהגנת המקרא לר"מ , ובביאור רש"י
 מה שכתבו ע"ז : [ג] אין התול במסון אלא בשטח דברים ,
 "אל יוסף פרעה תל" (שמות ח כה) , אם כהתל באנוש
 תהלתו" (איוב יג ט) , וכן כולם , ואמר אביבן הונה אותי
 בדברים , וגם התליף את משכורתו (רו"ה) מלת התל על
 המדבר אחת בפס וזאת בלב , וכן לכן לא דבר עם יעקב
 רק טוב ודבירה להעבירו ולבו חורב רע עליו (יש"ר) :
 [ד] ענינו לפי מקומו פעמים , והוא מענין מנין , כי המנין
 הוא הוספת אחדים זה על זה , וכן פעמים הוא לשון הנאמר
 כשאלם חוזר על מעשה מה לפשותו שנית ושלשית , והנה
 הוא מוסף אחדים זה על זה כמו המונה (ש"ל) יתכן
 שהוא משרש "ינס" , כמו "ולא תונו איש את עמיתו" (ויקרא
 כה י) , ופעמו עשר רמיות , אף שכתוב חסר וי"ו כמו
 מורים , משרש "ינס" (ל"ש) : [ה] וכן כתב חס"י ז"ל בס'
 "יסוד מחסר" , ויש מקומות שטעם עשרה בפבור שהוא סך
 חשבון מנין , כמו "מעשרה שליטים" (קהלת ז יט) , עשר
 שנים" (ויקרא כו כז) , ועוד כה עשרים" (ישעי' יג) , וכן
 פי' הרשב"ם , עשר אינו דוקא" , וכתב רש"י , ואמר עשרת
 לפי שהוא סוף אחדים וראש העשריות לפיכך בא לשון עשרת

(ג) כיון שאיננו הוא לשון יחיד , לא שייך על פני
 שהוא לשון רבים , ויפרש שמלת איננו חוזרת
 על לבן ולא על מלת פני :
 (ד) אעפ"י שאיננו הוא לשון יחיד ישוב על פני שהוא
 לשון רבים : (ה) שהי' לו לומר פני ד' הלקום ,
 וכן אונקלוס ויוכ"ט תרגמו שחוזרת על פני , וכן הסבו
 המלה מלשון יחיד ללשון רבים "ליתנין" : (ו) וכן כתב
 הרד"ק , בא השרש הזה מבנין "הדגוש והוא קל , וכן
 כתב ר"ש ז' מלך עיקר התי"ו להדגש , כי הוא פועל
 עבר , ובא הנח תמורתו (ו) ובא דגש כמו ויִתְהַלֵּל :
 (ז) שרשו "תלל" וממנו "ותוללניו שמה" (תה"י)
 קלו"ג פי' מלעיגונו שאלנו שמה , ואעפ"י שיעקר הוראת
 התל , או תלל , איננה לשון לעג , מ"מ נרדפת היא
 לה , והנרדפים לא ישמרו תמיד חקם כידוע : (ט) לא
 נמלא פסוק כזה , ונמלא "לך מנה את ישראל" (ש"ב
 כד א) : (י) וכן פי' הריק"ם "עשרת דוקא , כי שש
 שנים עבד בלאו , שנה ראשונה ראה בלידה כי היה
 הלקו של יעקב רב , וההליף משכורתו , ומכאן ואילך
 בכל שנה ושנה שני פעמים , כי שני פעמים ,
 יולדות הא"ן בכל שנה , הרי כד' שנים ח' פעמים ,
 וכראשונה פעם אחת , ובאחרונה פעם אחת הרי עשרה :
 (יא) אעפ"י שהי' יותר או פחות : (יב) כי לבן היה

בקרני רש"י • (ה) כ"ר פפ"ד : ונס אין מנין פחות מעשכב .
 ע"ן

אונקלוס

בראשית לא ויצא קני 351

עֲקָדִים יְהִיֶה שְׂכָרְךָ וַיִּלְדוּ כָרִי-
הַצֵּאֵן עֲקָדִים: 8 וַיִּצֵל אֱלֹהִים אֶת-
מִקְנֵה אַבְיָכֶם וַיִּתֵּן לִי: 9 וַיְהִי בַעַת
יָהִם הַצֵּאֵן וְאִשָּׁא עֵינַי וָאֵרָא
בַּחֲלוֹם וְהִנֵּה הָעֲתָדִים הָעֲלִים עַל-
הַצֵּאֵן עֲקָדִים נִקְדִים וּבְרָדִים:
10 וַיֹּאמֶר אֵלַי מִלְּאֲךָ הָאֱלֹהִים
בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב וָאֵמַר הִנְנִי: 11 וַיֹּאמֶר
שָׂאֵנָה עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל-הָעֲתָדִים
הָעֲלִים עַל-הַצֵּאֵן עֲקָדִים נִקְדִים
וּבְרָדִים כִּי רָאִיתִי אֶת כָּל-אֲשֶׁר
לָבָן עֹשֶׂה לָּךְ: 12 אָנֹכִי הָאֵל בֵּית

יהא אנך וילדו כל
ענא גמורין ואם קדין
הנה אמר רגולין יהא
אנך וילדו כל
ענא רגולין: 8 ואפרש
ית גיתי דאבוכון ויהב
לי: 9 והנה בבעת
דאתחמא ענא זקפית
עני וחזית בחלמא והא
תישא דסלקין על ענא
רגולין גמורין ופציתון:
10 ואמר לי מלאכא די
בחלמא יעקב ואמרית
הא אנא: 11 ואמר זקוף
בשן עינך וחזי כל תישא
דסלקין על ענא רגולין
גמורין ופציתון אלי גלי
קדמי ית כל די לבן
עבד לך: 12 אנא אלהא
דאתגלית עלק בבית

רש"י

אבן זזרא

עקדים יהיה שכרך, ידוע שהחליף משכרתו
לקחת עקודים לבדם, וכן פעם אחרת נקדים (טו) [11]:
8 ויצל אלהים, כטעם, "וינצלו את מצרים",
(שמות יב לו) (טו) [12], ושניהם מגזרת, "הצילני
נא" (למטה לב יב) ואם הוא טעם רחוק (יט).
וזה שאמר יעקב לנשיו גם הוא אמת שראה זה
בחלום, כי השם יעזרהו לחזק הצאן ולהוליד
גם בלא מקלות (טו) [13]: יב אנכי האל בית
אל. טעמו האל אל בית אל (טו) וכן, ועץ

לשון סכום כלל החשבון והן עשירות למדנו
שהחליף תנאו ק' פעמים (י) והנה העתדים.
אע"פ שהבדילם לבן כולם שלא יתעברו הלאן
דוגמתן היו המלאכים מביאין אותן מעדר
המסור ציד בני לבן לעדר שביד יעקב (י):
וברדים. תרגומו ופליחין פייס"ר בלע"ז
חוט של לבן מקיף את גופן סביב ומברבורות
שלו פתוחה ומפולשת מזו אל זו (ס"א מזן
אל זן) ואין לי להביא עד מן המקרא: (יג) האל בית אל. כמו אל בית אל הכ"א יתירה

קרני אור

יהל אור

[11] ועיין ברמב"ן וברלב"ג וברד"א שהאריכו בזה:
[12] ואות, ואפריש" וכן פ"י רש"י (למטה סוק עו) וכן
פ"י הרשב"ם, ויוכ"ע תרגם, ודוק" ור"י ז'
גנאח כשרשים שרש, גלל" פ"י שעניו הסרה והשלילה, וכן
פ"י הרד"ק, ענין הסרה ושלילה" ובהה הלא ממקור גלל"
המגן משרב, והוראתו הסר ממקום כפנה למקום כטוח,
חלל" שהוא ג"כ ממקור גלל" המשמש להוראת השגחה
ומחסה, כר ליום מעליהם" (כמד' יד ט), והאליים יושבים בגלל המלך, א"כ, חלל" יש לו הוראת השגחה לטובה, ותח
לזה מבלי שיחסר לזה, ויאלל מן הכוח" (שם יא כה) וקרוב לו, ויאלל אלהים" ולבן לא העני בגלל עושר יעקב, ונגלחם
את מלר"ם (שמות ג כב) שכן הראוי להם כמשך כמה שנים לקחו מידם ברשות ודין, פ"כ לכהורה לא חסדי
שאר"ם כלום: [13] חרלב"ג וכן ברד"א יפרשו שכוותו חלוט הראשו מלאך האלהים ענין הצקלות והודיעו
שיעשה

ממתין תמיד עד שהניע את לידת הלאן ואז החליף את
משכורתו פעם לעקודים, ופעם לנקודים: (יג) עיין
בפ"י הח' זל" שם, ובביאורי שם: (יד) עיין יריעות
שלמה היג יריעה ח' פעל "חלל": (טו) ועשה המקלות
למעט הגם שלא ינכו לו מזכותיו: (טז) חסר הנסמך:
חלל אלהים" גם הוא ממקום זה, רק פניני קרוב לשרש,
ומחסה, כר ליום מעליהם" (כמד' יד ט), והאליים יושבים בגלל המלך, א"כ, חלל" יש לו הוראת השגחה לטובה, ותח
לזה מבלי שיחסר לזה, ויאלל מן הכוח" (שם יא כה) וקרוב לו, ויאלל אלהים" ולבן לא העני בגלל עושר יעקב, ונגלחם
את מלר"ם (שמות ג כב) שכן הראוי להם כמשך כמה שנים לקחו מידם ברשות ודין, פ"כ לכהורה לא חסדי
שאר"ם כלום: [13] חרלב"ג וכן ברד"א יפרשו שכוותו חלוט הראשו מלאך האלהים ענין הצקלות והודיעו
שיעשה

עקדי רש"י: (ו) הנחמא א אות יא, כל סע"ג ט, וספ"ד א"א. (ז) ב"ר עע"ג י ופ"י"ב טע"ד ג, וכתחומא
א יא כסגנון אחר

בראשית לא ויצא

אונקלוס

אֵל אֲשֶׁר מְשַׁחַת שְׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר
 נְדַרְתָּ לִּי שֵׁם נֶדֶר עֲתָה קוּם צֵא
 מִן־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל־אֶרֶץ
 מוֹדְתְךָ : י וַתַּעַן רְחֵל וּלְאָה
 וַתֹּאמֶר נָה לֹו הָעוֹד קָנוּ הַלְקוֹנְהָלָה
 בְּבֵית אָבִינוּ : טו הֲלֹא נִכְרִיּוֹת
 נִחְשַׁבְנוּ לֹו כִּי מְכָרְנוּ וַיֹּאכַל גַּם־
 אָכֹול אֶת־כַּסְפֵּנוּ : טז כִּי כָל הָעֵשֶׂר
 אֲשֶׁר הֵצִיל אֱלֹהִים מֵאֲבִינוּ לָנוּ
 הוּא וּלְבָנֵינוּ וְעַתָּה כָּל־אֲשֶׁר אָמַר
 אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה : שׁו יִי וַיִּקַּם
 יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נְשָׁיו
 עַל־הַגְּמָלִים : יח וַיָּנִיחַ אֶת־כָּל־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־

אל די משחתא תמן קמא
 די קימתא קדמי תמן
 קום פוען קום פוק מן
 ארעא הדא ותוב לארעא
 ילדותך : י ואתיבת
 רחל ולאה ואמרו לה
 העוד (פען) לנו חלק
 ואחסנא בבית אבינא :
 טו הלאנו כראון אתחשבנא
 לה ארי זבננא ואכל אף
 מיכל ית כספנא : טו ארי
 כל עותרא די אפרש י
 מאכונא דילנא היא
 ולבננא זכען כל די
 אמר י לך עבד : י וקם
 יעקב ונטל ית בנוהי
 וית נשוהי על גמליא :
 יח ודבר ית כל גיתוהי
 וית כל קנינה דקנא גיתי

על־הגמלים : יח ויניח את־כל־מקנהו ואת־כל־

אכן עזרא

הדעת (למעלה ב ט) דעת טוב ורע (י) [טן] :
 מן כי מכרנו . כאילו מכרנו , שלא עשה כמשפט
 האבות עם הבנות , רק אמר שמור צאני וקח
 בנותי במשכרתך (יח) :

רש"י

ודרך מקראות לדבר כן כמו (ה) כי אתם
 באים אל הארץ כנען : משחת שם . לשון
 רבוי וגדולה כשנמשח למלכות כך (ט) וילק
 שמן על ראשה להיות משוחה למזבח :
 אשר נדרת לי . ולריך אתה לשלמו שאמרת (י) יהיה בית אלהים שתקריב שם קרבנות :
 (יד) העוד לנו . למה נתעכב על ירך מלשוב כלום אנו מיחלות לירש מנכסי
 אבינו כלום צין הזכרים : (טו) הלא נכריות נחשבנו לו . אפילו בשעה שדרך בני אדם
 לתת נדוניה לבנותיו בשעת נשואין נהג עמנו כנכריות כי מכרנו לך (שעבדת
 אותנו בנו י"ד שנה ולא נתנו לך אלא) בשכר הפעולה (יא) : את כספנו . שטכב דמי
 שכר פעולתך . : (טז) כי כל העשר . כי זה משמש בלשון אלא . כלומר משל אבינו אין
 לנו כלום אלא מה שהליל הקצ"ה מאבינו שלנו הוא : הצייל . לשון הפריש (יב) וכן כל
 לשון הללה שבמקרא לשון הפרשה שמפרישו מן הרעה ומן האויב : (יז) את בניו ואת
 נשיו . הקדים זכרים לנקבות ועשו הקדים נקבות לזכרים (יג) שנאמר (יד) ויקח עשו

קרני אור

שיפטה כן : [טן] וכן פי' הרד"ק, ופיין אל בית אל, ר"ל
 שנגליתו לך בבית אל, וכתב הרמב"ן שיעקב יספר לנשיו
 כל מה שאמר לו מלאך האללים בתלום כי הכל פיוס לכן שחלכנה פמו, אבל מה שיספר לא תלום אחד הוא, פ"י ש :

יהל אור
 (יז) חסר ג"כ הנסמך : (יח) וכן פי' רש"י ז"ל, כי
 כל מה שאמר לו מלאך האללים בתלום פמו, אבל מה שיספר לא תלום אחד הוא, פ"י ש :

מקורי רש"י : (ח) במד' ב לד. ט) לפיל כח יח. י) לפיל כח ככ. יא) וכן הוא במדרש בכל טוב. יב) וכן ת"א וכן הוא
 כספ"ו. יג) כ"ר פע"ד ה קה"ר פ"י ב. יד) למטה לו ו.

אונקלוס

בראשית לא ויצא

קעז 353

רְכִישׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קְנִינֹו אֲשֶׁר
רָכַשׁ בְּפָנֵי אֲרָם לָבוֹא אֶל-יִצְחָק
אָבִיו אֲרֻצָּה כְּנָעַן: יִשְׂרָאֵל בְּלֶב הַלֵּךְ לָגוּז
אֶת-צֵאֲנוֹ וְהִתְגַּבְּרָה לְאֶת-הַתְּרַפִּים

קניניה די קניא בפני ארם
 למיתי לנת יצחק אבתי
 לארעא כנען: יס ולבן
 אול למצוות ענה וכסיות
 רחל ית צלמניא די

רש"י

את נסיו ואת בניו וגו': (יח) מקנה קנינו.
 מה שקנה מלאנו עבדים ושפחות וגמלים
 וחמורים (טו): (יט) לגוז את צאנו. שנתן
 ביד בניו דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב:
 ותגבר רחל את התרפים. להפריש את אביה

סקמץ בוי"ק אבן עזרא

יח רכש. מנורת רכוש (יט): יח ולבן הלך לגוז
 את צאנו. שהיה ביד בניו רחוק שלשה ימים
 כאשר הוא כתוב על כן ויגד ללבן ביום
 השלישי: התרפים. י"א שהוא כלי נחושת
 העשוי לדעת חלקי השעות (י), ואחרים אמרו
 כי יש כח בחכמי הסולות לעשות צורה בשעות
 ידועות תדבר הצורה, והעד שלהם, כי התרפים דברו און' (וכר"י ב), ופי' הפסוק איננו
 כן (כ), [י], והקריב אלי שהתרפים הם על צורת בני אדם (כ) והיא עשויה לקבל כח עליונים ולא
 אוכל לפרש (כ), [יא], והעד שהתרפים כן, התרפים ששמה מיכל בת שאול במטה עד שחשבו שומרי
 הבית שהם דוד (יז) [יב], והפסוק שאמר, אין אפוד ותרפים (הושע ג ד) יש לו ב' פירושים,
 האחד שאמר אין סלך ואין שר בישראל, כי השם לא בחר סלך רק ממשפחת דוד (י), על כן
 אמר בפי' השני, ובקשו את די אלהיהם ואת דוד מלכם (שם פסוק ה) (י), ואין זבח ומצבה
 לע"ג, ואין אפוד שהי' עובדי הבעל עושים כדמות אפוד משה, על כן אמר אפוד (י) [יג]
 ולא אמר האפוד, כמו, הגישה האפוד (ש"א כג ט) (י), אפוד ירד בידו (שם כג ו) (י), איננו
 אפוד שעשה משה (י) ובמקומו אפרשנו בראיות נסורות, אם נומר די עלי (י) [יד] והפי' הבי'

יהל אור

מכרנו לך בשכר הפעולה ועיין צה"ס מה שפי' פ"ז:
 (יט) והשם הזה כולל כל ממון האדם מקנה הבהמה
 וכסף וזהב וכל מטלטלין: (כ) וכן פי' הרד"ק: (כא) פי'
 הפסוק כי התרפים דברו און איננו כן, ואין להם להביא
 ראיה מהפסוק הזה, כי שם הפי' מהפסוק לא מדברו
 אלא את אשר הורו התרפים בהוראתם הם שוא: (כב) וכן
 ת"א ית ללמניא" וכן תיוב"ע, ר"ל הליורים, ומשמע
 שכזברים ג"כ שהיה להן נורת אדם וכן פי' ר"י ו' גנאה
 ללמים הם: (כג) כי התורה אסרתה, והיתה הוראת
 התרפים לקבל כח עליונים, והי' עושין כל אחד ואחד
 צורה ידועה לירד כח עליונה בצורה: (כד) כי הם
 גלמים עשויים כדמות פרנף אדם: (כה) ופי' שם הח'
 ז"ל, ואין טענה מן החשמונאים כי אינם מבני יהודא,
 פי' כי הם הי' כהנים, ואף שמלכו בבית שני אין להביא
 ראיה מהם, ועיין רמב"ן (למטה מט יוד): (כו) ופי'
 שם הח' ז"ל זהו המשיח כמו, ודוד עבדי נשיא להם
 לעולם (יחז' לו כה): (כז) בלא ה"א: (כח) בה"א
 הידיעה: (כט) כתוב בלא ה"א: (ל) דעתו שזה היה
 אפוד אביתר ואיננו אפוד משה וכן כתב הח' ז"ל (שמות
 כח ו) והנה דוד שאל בלקג באפוד אביתר:
 (לא) וכן כתב הח' ז"ל (שם פסוק ה) וז"ל, יס
 שאלות קשות בדבר האפוד וההושן, כי משה
 לא עשה רק אפוד אחד, והנה כתוב (ש"א כג ו) אפוד
 ירד בידו ואיננו אפוד משה, כי אין כתוב האפוד

קרני אור

[י] והרלב"ג כתב כי היא לורה נעשית בשעות ידועות
 יתעורר כה הכח הדמיוני אשר לקוסס וישמע כאלו קול נמוך
 מדבר אליו בענין בעתידות אשר תשועט בהם מחשבתו,
 לא שזאת הלורה מדבר, כי זה בלתי אפשר, כי הדבור לא
 יהיה בזולת כליו אשר שם השם ית' בטבע, וכן כתב הרד"א:
 [יא] ובפדר"א פ' לו, ומוכח בילקוט (רמז קל), ובזכרי' (רמז
 תקפז) ובתנחומא וילא (כ"י יב), וביו"ט על הפסוק הזה, מה
 הן התרפים? שותפים אדם בכור ומולקין את ראשו, ומולתים
 אותו במלח ובשמן וכותבין על לין זהב שם רוח טומאה,
 ומניחין אותו תחת לשונו, ומתנין אותו בקיר, ומדליקין
 נרות לפניו ומשתחווים לו, והוא מדבר עמהם, ובפס"ז ברא'
 (לא לד) היו משימין את האדם בחבית של שמן, והיה כה
 ימים רבים, עד שכלם בשרו, ואוחזין בכר קלקדו ומושך
 וכשמטת הריאה עד הראש, ודומה כמו שהוא שורה פליה
 רוח טומאה, וכל מה שבי' שאלין ממנה, היתה משיבה להן
 ומדברת עמהם, והוא אחד מן חוכרי חכרי, ועיין ליוני
 כהביא כן ממגלת סתרים בזה"ל, לוקחין בכור אדם אדום,
 ובוחטין אותו ומותכין ראשו ומולחין אותו במלח, וכבשמים
 הידועים, וכותבין על לין זהב שם טומאה, ומניחין
 תחת לשונו, ומשימין אותו בקיר או בחלון אחד מחומת
 העיר ומפריזין עליו פרוזה (ס"א ומפריזין עליו פרוזה),
 וב' נרות דולקין לפניו, ואז מדבר שנאמר, כי התרפים
 דברו און': [יב] התרפים הי' לפי דעת עובדי האלילים
 הקדמונים כמחסה ומסתור לבני הבית המשפיעים להם ברכה
 וכך טוב ויגלו עתידות:
 [יג] ובפי' להושע (ג ד) פי', ואחרים אמרו הכל לפס"ס
 ולא מלאנו אפוד לנגהי', נראה שבת פירושו
 שפי' פה שפי' עובדי הבעל עושים כדמות אפוד, ועיין
 בהקדמת ס"י שזה"ס לסי' הפעור להראנ"ע שכתב שם
 בשם שלמה ריה, ובתולדות הראנ"ע הארכתי בזה פי"ס:
 [יד] ובבאור הקלר על שמות להח' ז"ל (במות כח טו)
 ובפ"ד

מקורי רש"י: טו) כ"ר ט"ס.

בראשית לא ויצא

אונקלוס

אֲשֶׁר לְאֲבִיָּהּ: כִּי נִיגַנְבִּי יַעֲקֹב אֶת-לֵב
 לְבֶן הָאָרֶמִי עַל-בְּלִי הַגִּיד לְוָכִי בִרְחָה
 הוּא: כִּי וַיְבָרַח הוּא וְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ
 וַיִּקֶּם וַיַּעֲבֹר אֶת-הַנְּהָר וַיִּשֶׂם אֶת-
 פָּנָיו הַר הַגְּלָעָד: כִּי וַיִּגַּד לְלֶבֶן בַּיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב: כִּי וַיִּקַּח אֶת-
 אָחִיו עֲמוּנֵי וַיְרַדְּף אַחֲרָיו וַיֵּרֶד שְׁבַעַת
 יָמִים וַיְדַבֵּק אֹתוֹ בְּהַר הַגְּלָעָד:
 כִּי וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל-לֶבֶן הָאָרֶמִי
 בַּחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְׁמַר לָךְ

לְאֲבִיָּהּ: כִּי וְכַפִּי יַעֲקֹב
 מִן לֵבָא דְלֶבֶן אֲרַמָּא
 עַל דְלֵא תִי לֵה אֲרִי אֲזֵל
 הוּא: כִּי נִאֲזַל הוּא וְכָל
 דִּי לֵה וְקָם וַעֲבַר יַת פְּרָת
 וַשְׁוֵי יַת אַפְוֵהוּ לְטוּרָא
 דְגַלְעָד: כִּי וַאֲתַחֲוֵה
 לְלֶבֶן בַּיּוֹמָא תְלִיתָא
 אֲרִי אֲזֵל יַעֲקֹב: כִּי וַדְבַר
 יַת אָחִיו עֲמֻנֵי וַרְדֵּף
 בְּתַרְוֵהוּ מִהַרְדֵּף שְׁבַעַת
 יָמִין וַאֲדַבֵּק יַתֵּה בְּטוּרָא
 דְגַלְעָד: כִּי נִאֲתָא מִיַּמֵּר
 מִן קָדָם יַת לֵבֶן
 אֲרַמָּא בְּחִילָמָא דִּי
 לַיְלָא נִאֲמַר לֵה אֲסַתְמַר

רש"י

אבן עזרא

מעבודת כוכבים נתכוונה (טו): (כז) ביום השלישי. טהרי דרך שלשת ימים היה ציניהם: (כג) את אחיו. קרוביו (י): דרך שבעת ימים. כל אוחן ג' ימים שהלך המגיד להגיד ללבן הלך יעקב לדרכו נמלא יעקב רחוק מלבן ששה ימים ובשביעי השיגו אלהים (מ), וכבר הראיתוך רבים כסודו, ובא

שלא יעבדו השם ולא ע"ג (נ), והנה התרפים קראם לבן אלהיו (נ), וי"א שרחל גנבתם לבטל ע"ג מאביה (נ), ואילו היה כן למה הוליכה אותם עמה, ולא שמנתם בדרך (נ), והקרוב שהיה לבן אביה יודע סולות, ופחדה שאביה יסתכל בסולות לדעת איזה דרך ברחו (ט) (טו), לא נגב יעקב (ט) כי אם דעתו (נ), כי עיקר הדעת בלב (ט) (טו): כך ויבא אלהים אל לבן הארמי. קודם וידבק אותו, ופי' וכבר בא

יהל אור

קרני אור

הידוע, כמו הגישה האפוד (שם שם ט) ועוד למה כתוב ירד, ולא אמר הוריד, כי יראה כי מקרה היה וכן פי' הרד"ק שם, כי האפוד היה בדרך מקרה בין כליו, לפיכך אמר ירד, ולא אמר הוריד, וכן פי' הרד"א: (לז) וכן פי' הח' ז"ל שם והנכון בעיני איך זנח לשם ולא מנצה לבטל, איך אפוד להשם ואין תרפים לע"ג שקראם לבן אלהיו וכן פי' הרד"ק שם: (לג) למטה (פסוק ל): (לד) בן הוא (בכ"ר פ' עד פד"א פ' לו תנחומא וילא, ילקוט רמז קל) ועיין ברמב"ן מה שכתוב לעקב שפחות ועבדים רבים וי"צ בניו והי' רואים אותה עושה כן, והיתה רוצה שאפילו יעקב לא ידע זה עד שיגיעו למקום חפץ, ואז תמלא בביתה מקום וזמן: (לו) ודעתו כאשר ציאר למעלה שהתרפים הם על לורת בני אדם, והיא עשויה לקבל כח עליונים, ופחדה לכל ישתמש אביה בזה להסתכל איזה דרך ברחו, ואינו דרך ע"ג, ע"כ לא העמינה רחל אותו: (לז) אין לו המשך עם הקודם, והעיקר בכ"י לז לבן, לא נגב יעקב כי אם דעתו וכו', והוא מוסב על הפסוק הסמוך: (לח) כי הוא היה חושב שהיה עם לאנו, והוא ברח: (לט) ע"כ כינה הכתוב הדעת לב, כי הדעת תולדתה מן הלב, וכן שפה ברורה (לפניה גט) נקראו הדבורים שפה, בעבור שיל"י ממנה: (מ) ודרש"ד כתב כי אין לורד לזה, כי יוכל להתפרש כפי' הרמב"ן ז"ל, וז"ל וידבק וגו' ביום השביעי לערב הגיע לבית אל תחת ההר, וראה את יעקב חונה מעליו מרחוק וכן

והעד שאמר אפוד ירד בידו, ולא אמר האפוד, כאשר אמר שאלו הגישה האפוד, כי שם כתוב שהארון היה שם, איש נמלא במקרא אלל שאלו הגישה האפוד? [טו] ואחשוב שפחה זה רחל, אם להרחיק מאביה זה הפסל המנונה, או כדי שלא יקום כו', וידע אנה פנה יעקב, או לשתי הסכות יחד, (רלב"ג) מלת הכריחה בכ"מ תורה על סור האדם מאיזה מקום ואין רודף, וזה מדאגת היזק עתיד, אבל סור האדם מן המקום משני היזק הווה, או מפני רודף יקרא ניסה: [טז] ויוב"ע תרגם המלה הזאת כפי הכוונה, דעתיה דלבן

סקורי רש"י: טו) תנחומא א' יב. כ"ר שם, פד"א פל"ו. יז) וכן תיוב"ע.

אונקלוס

בראשית לא ויצא

קעה 355

כָּה וַיִּשַׁן לִבָּן אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב
 תִּקַּע אֶת־אָהֳלוֹ בְּהַר הַגִּלְעָד׃ כו וַיֹּאמֶר
 לִבָּן לַיַּעֲקֹב מָה עָשִׂיתָ וְהִתְגַּבְּ אֶת־
 לִבִּי וְהִתְהַיֵּג אֶת־בְּנֹתַי בְּשָׂבוֹת
 חָרֹב׃ כז לְמַה־נָּחַבְתָּ אֶת־חַוֵּי וְהִתְגַּבְּ
 אֶת־יָי וְלֹא־הִגִּדְתָּ לִּי וְאַשְׁלַחְךָ
 בְּשִׁמְחָה וּבְשָׂרִים בְּתַף וּבְכֹנֹר׃
 כח וְלֹא־נִשְׁתַּנֵּי לְנִשְׁקַ לְבָנָי וּלְבִנֹתַי
 עֲתָה הִסְבַּלְתָּ עֵשָׂו׃ כט יֵשׁ־לֹאֵל יָדָי
 לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רַע וְאֱלֹהֵי אֲבִיכֶם

לְךָ דִלְמָא תַמְלִיל עִם
 יַעֲקֹב מִטֹּב עַד בִּישׁ׃
 כה וְאֲדַבֵּיק לִבָּן יֵת יַעֲקֹב
 וַיַּעֲקֹב פָּרַס יֵת מִשְׁכַּנְּהּ
 בְּטוֹרָא וְלִבָּן אֲשֵׁרֵי יֵת
 אָחֻזֵי בְטוֹרָא דַגְלָעַד׃
 כו וַאֲמַר לִבָּן לַיַּעֲקֹב מָה
 עָבַדְתָּ וְכִסִּיתָ מִנִּי
 וְדַבַּרְתָּ יֵת בְּנֹתֵי פִשְׁבוֹת
 חָרֹבָא׃ כז לְמָה אֲטַמְרֵת
 לְמִזְלִי וְכִסִּיתָ מִנִּי וְלֹא
 חֲזִיתָ לִי וְשִׁלַּחְךָ שׁוֹן
 בְּחֵדְרָא וּבִתּוֹ שְׂבָחוֹן
 בְּתוֹפִין וּבְכֹנֵרִין׃ כח וְלֹא
 שַׁבְקִתָּנִי לְנִשְׁקָא לְבָנָי
 וְלְבִנֹתַי כְּעַן אַסְפַּלְתָּא
 לְמַעַבְד׃ כט אֵית חִילָא
 בִּידָי לְמַעַבְד עִמָּכֹן בִּישׁ
 וְאֱלֹהֵי אֲבִיכֹן בְּרַמְשָׂא

רש"י

לָבָן לִמְדָנוּ שָׂכַל מַה שֶּׁהָלַךְ יַעֲקֹב בְּשִׁבְעַת יָמֵי הַלֶּךְ לָבָן צִוּוּס אֶחָד י"ח (שָׂכַל וַיִּרְדּוּף אַחֲרָיו דְרַךְ שְׁבַעַת יָמֵי וְלֹא נֹאמַר וַיִּרְדּוּף אַחֲרָיו ז' יָמֵי)׃ (כד) מִטֹּב עַד רַע. כָּל טוֹבָתָן שֶׁל רַשָּׁעִים רַעֵה הִיא אֲלֵל הַלְדִיקָי' (יט)׃
 (כז) בְּשָׂבוֹת חָרֹב. כָּל חֵיל הַבָּא לְמַלְחָמָה קָרוֹי חָרֹב׃ (כז) וְהִתְגַּבְּ אֶת־יָי גִּבְבַת אֵת דַּעֲתֵי ב'׃ (כט) יֵשׁ לֹאֵל יָדָי. יֵשׁ כַח וְחֵיל צִוּדֵי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רַע וְכָל אֵל שֶׁהוּא לִשׁוֹן יֵהֵל אֹרֵךְ

אבן עזרא

הַשֵּׁם לְכַבוֹד יַעֲקֹב (מ) [יז]׃ מִטֹּב עַד רַע. שְׂתִּיהִשׁוּב אֶתְהָ שְׁהוּא טוֹב לוֹ, לֹא תְדַבֵּר לוֹ לְהַשִּׁיבוֹ (מ)׃ כָּה, וְלָבָן תִּקַּע אֶת אָחֻזֵי עִם אָחֻזֵי (מ)׃ אֱהֵל יַעֲקֹב מוֹשָׁךְ עֲצָמוֹ וְאַחֲרֵי עֲמוֹ (מ) וְכֵן הוּא וַיַּעֲקֹב תִּקַּע אֶת אָהֳלוֹ בְהַר, וְלָבָן תִּקַּע אֶת אָהֳלוֹ עִם אָחֻזֵי בְהַר הַגִּלְעָד (מ)׃ כָּח הַסֵּבֵת עֲשׂוֹ. שֵׁם הַפּוֹעֵל (מ) וְהוּא בְמוֹךְ, וַיִּחַסֵּר זֶה (מ) אוֹ בֵן (מ) [יח]׃ כָּט יֵשׁ לֹאֵל, כָּח (מ) [יט]

קָדַשׁ עַל שֵׁם עֲזֻוֹ וְרוֹב חֹזִים הוּא׃ קַרְנֵי אֹרֵךְ

וְאֹנְקֵלַס שִׂינָה כָּל הַמְּאֹמַר לְחַרְגַם רַק עִסָּי הַכּוּוֹנָה, וְכַסִּי יַעֲקֹב מִן לָבָן אֲרַמְתָּא, וְהוּנָה לְמַעֲלָה (כפ' יט) עַל הַס', וְהַנִּטּוּב רַחֵל־ חַרְגַם ג' כ', וְכַסִּיתָא, וְכִמְּוֹ כֵן לְמַעֲלָה (כפ' כו), וְהַנִּטּוּב אֵת לְבָבֵי חַרְגַם, וְכַסִּיתָא מִנִּי עִינָן בְּנַחְמֵינָה לְגַר שִׁיפְרָשׁ כְּהוּא מְסוּם כְּכּוּדַס שֶׁל רַחֵל וַיַּעֲקֹב׃ [יז] וְהַמּוֹרָחַ (כפ' מא) מִהַתְּלַק הַבְּנֵי כַתֵּב, וְהַתְּכּוּנָן הַהַפְרָשׁ בֵּין אָחֻזֵי, וַיִּבֵּא אֱלֹהִים וּבֵין אָחֻזֵי, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, וּבֵין אָחֻזֵי, כְּחַלוּשׁ הַלִּילָס, וּבֵין אָחֻזֵי, כְּמַרְחֹזֵת הַלִּילָס, וּבְלָבָן וְאֲבִימֶלֶךְ, וַיִּבֵּא אֱלֹהִים וְכָל זֶה עִי' אֹנְקֵלַס, וְאֵתְהָ מִיֹּמַר מִן קִדְּשׁ הַסֵּס, וְלֹא אֲחַר כְּשִׂינָה, וְאֲחַרְגֵּלֵי ד', כִּי וַיִּבֵּא אֱלֹהִים אֵינָה נְבוֹאָה כָּלֵל, אֲכַל רַל' שְׂבַחָה הַעֲרָה מֵאֵת הַסֵּס יֵת׃ [יח] וַיּוֹבֵעַ חַרְגַם, אֲסַכְלַת מֵה דַעֲבַדַּת וּבִיאֹרֵוֹ הַסַּכְלַת וְתֹאמַר שְׂסַכְלַת עֲשִׂיתָ כִּי, בְּאֵמַת אֵינִי אֲסַסֵּר, כִּי חַסֵּס גְּדוּל אֵתְהָ וְעַמּוּק עִמּוּק אֵתְהָ כַמַּחֲשׁוֹתִין, וְאִין עֲתָה אֵיכְּ כְדַבֵּר הוּס הַסַּכְלַת עֲשׂוֹ, הִנֵּה אֵיכְּ עֲשָׂה לָבָן הַכָּרִיחָה טַעֲנָה חוּקָה עַל חַטָּאוֹ׃ [יט] עִינָן הַכּוּוֹתָא מֵה שְׂפִי בּוֹה׃

וְלָבָן בְּלִילָה הִיא לְמַטָּה, וַיִּבֵּא אֱלֹהֵי הַחַלוּס׃׃ (מא) כְּמוֹ שֶׁבָּא אֵל אֲבִימֶלֶךְ לְכַבוֹד יִחָק׃ (מב) פִּי' שֶׁאֵתְהָ תְדַמָּה כְּהוּא טוֹב לוֹ, וְתַרְחָה לְהַשִּׁיבוֹ לְעִירָךְ׃ (מג) מֵלֵת אֵת פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ עֵס׃׃ (מד) פִּי' כִּי אֲלֵל יַעֲקֹב כְּתִיב אֵת אָהֳלוֹ, וְאֲלֵל לָבָן חַסֵּר מֵלֵת אָהֳלוֹ, עִיכּ יִפְרַשׁ כִּי אֱהֵל יַעֲקֹב מוֹשָׁךְ עֲצָמוֹ וְאַחֲרֵי עֲמוֹ׃ (מה) וְהִי שְׂנִינָה בְהַר אֱלֹהֵי נּוֹכַח אֱלֹהֵי׃ (מו) רַל' מִקּוֹר, כְּמוֹ עֲשִׂיתָ שְׂטוֹת, וְמֵלֵת עֲשׂוֹ צוּיִימוֹ כְּמוֹ בְהִי'׃ (מז) הַשֵּׁעַם עֲשׂוֹ זֶה הַמַּעֲשָׂה׃ (מח) אוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן׃ (מט) הַפּוּךְ אֵתְהָ מֵה שְׂפִיטָה, וְהַרְדִּי'א פִּי' בְּתַמְיָה, כַּאֲשֶׁר אֵתְהָ הַסַּכְלַת עֲשׂוֹ? אֵתְהָ וְעַמּוּק עִמּוּק אֵתְהָ כַמַּחֲשׁוֹתִין, וְאִין עֲתָה אֵיכְּ כְדַבֵּר הוּס הַסַּכְלַת עֲשׂוֹ, הִנֵּה אֵיכְּ עֲשָׂה לָבָן הַכָּרִיחָה טַעֲנָה חוּקָה עַל חַטָּאוֹ׃ [יט] עִינָן הַכּוּוֹתָא מֵה שְׂפִי בּוֹה׃

וְהַשֵּׁעַם
 בְּקוּרֵי רַשִׁי׃ [יח] עִינָן כִּי עֵינֵי ד', וְכִיפָה תּוֹאֵר שֵׁס׃ [יט] יִבְמוֹת קָג ב' סוּבֵד' קַה ב' כִּי עֵינֵי ד'. ב' וְכֵן תִּיבֵי ע'.

בראשית לא ויצא

אונקלוס

אָמַשׁ אָמַר אֱלִי לְאֹמֵר הַשְׁמֵר לָךְ
 מִדְּבַר עִם-יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד-רָע :
 וְעַתָּה הֲלָךְ הִלַּכְתָּ כִּי-נִכְסַף
 נִכְסַפְתָּה לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה גָנַבְתָּ
 אֶת-אֱלֹהֵי : לֹא וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר
 לְלִבִּן כִּי יֵרְאֵתִי כִּי אֹמַרְתִּי פִּן-תִּגְזַל
 אֶת-בְּנוֹתַיךָ מֵעַמִּי : לֹב עִם אֲשֶׁר
 תִּמְצָא אֶת-אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחִיֶּה נֶגֶד
 אֲחֵינוּ הַכֹּרֶן לָךְ מֶה עָמְדִי וְקַח לָךְ
 וְלֹא יִדַּע יַעֲקֹב כִּי רָחַל גָּנְבָתָם :
 לֹב וַיָּבֵא לָבָן בְּאֵהֶל-יַעֲקֹב וּבְאֵהֶל
 לְיָאֵה וּבְאֵהֶל שְׁתֵּי הָאֵמֶהֶת וְלֹא

אָמַר לִי לְמִימַר אֶסְתַּמֵּר
 לָךְ מִלְּמַלְלָא עִם יַעֲקֹב
 מִטּוֹב עַד בִּישׁ : ל וְכַעַן
 מִיִּזַל אֲזַלְתָּ אֲרִי חֲמִדָּא
 חֲמִדְתָּא לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה
 גָּנַבְתָּא יָת דְּחִלְתִּי :
 לֹא וְאַתִּיב יַעֲקֹב וַאֲמַר
 לְלִבִּן אֲרִי דְחִלִּית אֲרִי
 אֲמַרִית דִּילְמָא תְּגִים יָת
 בְּנִתְךָ מִנִּי : לֹב עִם (נִי
 אֲתֵר) הִי תִשְׁכַּח יָת
 דְּחִלְתְךָ לֹא יִתְקִים קָדָם
 אֲחֵנָּא אֲשֶׁתְּמוֹדַע לָךְ מֶה
 דְּעַמִּי וְסִב לָךְ וְלֹא יִדַּע
 יַעֲקֹב אֲרִי רַחֵל
 גָּנְבָתְהוֹן : לֹב וְעַל לָבָן
 בְּמִשְׁכָּנָא דִּי יַעֲקֹב
 וּבְמִשְׁכָּנָא דְלְיָאֵה
 וּבְמִשְׁכָּנָא דְחִמְתִּין

אבן עזרא

כמו „כנבור אין איל“ (תהי פח ה) : ל נכסוף .
 שם הפועל מבנין נפעל (י) , כמו „אם נלחום
 נלחם בב“ (שופ' יא כה) (יח) ומלת נכספת ,
 כמו התאוית , וכן יכסוף לטרוף (תהי יז
 יב) (יג) (כ) : לֹב לא יחיה . רק אהרננו (יג)
 ויֵאָ שֶׁהוּא דרך תפלה (יג) , על כן פתה רחל
 בדרך וכאן , אם כן יודיעני מי התפלל על אשת
 פנחס (יג) : לֹב ויבא לבן באהל יעקב ובאהל
 יָאֵה ובאהל שתי האמהות . שאהל אחד היה
 אומר (יז) בני רחל אשת יעקב וזכולן לא נאמר אשת יעקב : ויבא באהל רחל .

רש"י

(ל) נכספה . חמדת והרצה יש במקרא (כא)
 נכספה וגם כלתה נפטי (כב) . למעשה
 ידיך תכסוף : (לא) כי יראתי וגו' . השיבו
 על ראשון ראשון (נג) שאמר לו ותנהג את
 בנותי וגו' : (לז) לא יחיה . ומאותה קללה
 מתה רחל בדרך (כד) : מה עמדי . משלך :
 (לג) באהל יעקב . הוא אהל רחל (כה)
 שהיה יעקב מדיר אללה . (כו) וכן הוא
 אומר (יז) בני רחל אשת יעקב : ויבא באהל רחל .

קרני אור

[כ] והשעם שכתוב בנו"ן נפעל , כי ידוע כמים הפנים
 לפנים כן לכ אדם לאדם , ואם אמו ואביו
 שחוקקו לראותו אחרי זמן רב כזה , כן הכסוף יעקב
 לראותם , והוא פי' נכספת , ומדויק הכתוב נכסף
 מבנין נפעל פי' אכיו ואמו (רש"ג) : [כא] והוא כדכ"ל
 (כ"ר פ' עד) , וכק"ר פ"ט כשגגה שילא מלפני השליט" (קהלת
 י"ד ה) אם אשר תמלא אלהיך לא יחיה , והוא כן כשגגה
 שילא מפי השליט , ותגנב רחל , ותחת רחל , וכן הוא בפדר"א
 (פ' לו) , לא יחיה ימות בלא עתו" , שאין פי' שיכרנהו ,
 אלא קללה הוא שלא יחיה ויארץ ימים , וכן תיוב"ט . ימות
 בלא זמניה" וכן פי' רש"י ז"ל , והוא על . עם אשר תמלא"
 . עם די תשכח" וככ"י הגי' , עם אתר די תשכח" , וכתב הנתינה לגר שיותר נראה ככ"י שלא קלל את הנוף , רק במקום .

יהל אור

השמוט , כמו יש אל לידי , וכן ת"א אית הילא בידי .
 וכן תיוב"ט , ופי' יש כח והיל בידי לעשות עמכם רע :
 (ג) מקור מבנין נפעל : (גא) ופי' הרד"ק שם הראשון
 מקור בחולם , בשקל , כש"ל כש"ל ממני דוד" (ש"א כ
 ו) והשני נפעל עבר שהוא פתח : (גב) ענין תאוה וחשק :
 (גג) אמית אותו כאן כדן גונב נפש , ורד"ק פי' ממתה
 אנו אומר לך שתהרג מי שתמלאם אללו :
 (גד) שיביתו האל כיון שפנה אל האלהים אחרים :
 (גה) בן עלי הכהן שמתה ג"כ בלדתה (ש"א , ד ,

סקורי רש"י : כא) תהי פד ג . בב) איוכ יד טו . בג) פס"ז . כד) תנחומא א אות יב , כ"ר פט"ל ט , קה"ר פ"י פה"פ , יש
 רעה , פדר"א פל"ז אנדת בראשית פ"ב , ובנכרות טו א , סנהד' ז ב קללת חכם אף על חכם היא באה
 ובמז"ק ית א , ברית כרותה לשפתיים . כה) כ"ר שס . כו) כ"ר פט"ג . כז) למטה מו יט .

אונקלוס

בראשית לא ויצא קעט 357

מִצְאָה וַיֵּצֵא מֵאֵהָל לָאָה וַיָּבֵא אֶהָל רָחֵל: לֵד וְרָחֵל לָקְחָה אֶת־הַתְּרָפִים וַתְּשִׂימֵם בְּכַר הַגָּמֶל וַתָּשָׁב עֲלֵיהֶם וַיִּמְשַׁשׁ לָבֶן אֶת־כָּל־הָאֵהָל וְלֹא מִצָּא: לֵיה וַתֹּאמֶר אֶל אַבְיָהָל יִחַר בְּעֵינַי אֲדָנָי כִּי לֹא אוֹכַל לָקוּם מִפְּנֵיךְ כִּי־דָרְדַרְתָּ נָשִׁים לִי וַיַּחַפְּשֵׁוּ לֹא

לְחִינְתָּא וְלֹא אֲשַׁכַּח וַיִּנְפַק מִשְׁכְּנָא דְלָאָה וְעַל בְּמִשְׁכְּנָא דְרָחֵל: לֵד וְרָחֵל נְסִיבַת יַת צֵל מְנִיָּא וְשָׁתְנָן בְּעַבְיטָא דְגַמְלָא וַיַּתִּיבַת עַל־יְהוֹן וַיִּמְשִׁישׁ לָבֶן יַת כָּל מִשְׁכְּנָא וְלֹא אֲשַׁכַּח: לֵיה נִאֲמַרְתָּ לְאַבְיָהָל לָא יתְקַף בְּעֵינַי רַבּוּנִי אֲדָנִי לָא אֲפֹר לְמִיקָם מִן קִדְמָה אֲדָנִי אֲרַח נָשִׁין לִי וּבְלִישׁ וְלֹא רִשִׁי

אבן עזרא

לשתייהן (י) (כב), או באהל כל אחת מהן (י) ואח"כ שב פעם שנית אל אהל לאה (י), והעד ויצא מאהל לאה (י) (כג), גם זה נכון שהיה אהל ליעקב בין אהל לאה ובין אהל רחל (י) (כד), והקרוב אלי שהכתוב אחז דרך קצרה, ואיחר להזכיר אהל רחל (י) (כה), וכן היה באהל יעקב, ואח"כ באהל לאה, ואח"כ באהל רחל, ואח"כ באהל שתי האמהות, והטעם שבקש באהל יעקב ובאהל לאה ובאהל שתי האמהות ולא מצא, כי רחל היה שם כלום (י), ובעת צאתו מאהל לאה, ובא באהל רחל שהיו התרפים שם כבר לקחתם כמו "שלחו כר מושל ארץ" (ישעי' טז, א) (סא) (כז) (כח), ובכרכרות" (שם סו ב) (סב), ומנהג (סג) הכר או הרוכב עליו יקרא הכרי (סד), והנה רחל לקחה התרפים ושמה אותם במקום ששם כר

כשלא מאהל לאה חזר לו לאהל רחל קודם שחפס באהל האמהות (ס"א השפחות) וכל כך למה לפי שהיה מכיר בה שהיא משמשנית (כ): (לד) בכר הגמל. לשון כרים וכסהות כתרגומו בעביטא דגמלא (כ) והיא מרדעת העשויה כמין כר ובעירוזין (ל) הקיפוח בעביטין והן עביטי גמלים בשט"ז בלע"ז:

יהל אור

יס, כ) ומי התפלל עליה שתמות ככה: (כו) כי היה לריך לומר ובאהלי שתי האמהות, ע"כ יפרש באהל אחד היה לשתייהן: (כז) ובן דעת הרמב"ן שהי' המשה אהלים עם אהל יעקב: (כח) ואח"כ אל אהל רחל: (כט) ויבא באהל רחל: (ס) ונכנס מתחלה באהל יעקב, ואח"כ בלדו לאהל לאה ומשם באהל האמהות, וחזר לקחה האחר לאהל רחל, ולפי פי' הא' הפס' ב' פעמים באהל הגבירות: (סא) וכמו שיפרש: (סב) הח' ז"ל יפרש כי לשתי סבות איחר אהל רחל, הא' בשביל שהי' לומר ולא מצא על כל האחרים, כי לא הי' שם, ולכך כללם יחד, ואח"כ יפרש הסבה ה' מפני מה איחר להזכיר אהל רחל: (סג) כדי להזכיר ורחל לקחה את התרפים: (סד) לשון כרים וכסהות וכן ת"א ויוצ"ע "בעביטא דגמלא": (סה) ופי' שם הח' ז"ל, כי כר הוא מין ממיני הגמל שירון מהר, מגורת הכרי והרלים, כי מושל הארץ הוא תואר הכר, בעבור שפסיעתו גדולה מכל שאר פסיעות: (סו) הם הגמלים או שאר בהמה שהם קלים בהליכתם, עד שמרוב מרולתם ידמה שהם מרקדים לפיכך נקראו כרכרות: (סז) הה"א בצירי מנהג והוא פועל יולא: (סה) והיו"ד ליהם על שם

קרני אור

שימלאו יפשה נקמה, וזלתי, לא יחיה הוראתן כמו, היחיה את האבנים" (נחמ' ג לד) כי כן דרך העברי ליתש את החיות גם אל פלמים בלתי בע"ח, וכאשר מלאו בתלמוד, כלים סבירתן זו היא מיהתו: [כב]. עיין בס' מעשה ד' שיפרש, שליטקב הי' לו אהל גדול שהי' שם כל בני הכית עם לאה יחד, ואהל מיוחד לרחל מפני אהבתו אותה, ואומרו ויבוא לבן באהל יעקב הכוונה לספר שבא אל שני האהלים, שציהם נקראים אחד, ולא יסור הכית באהל לאה חדר ללאה בפני טלמה, וחזר לכלה וחזר לזלפה, והנה נכנס לבן באהל לאה, וכחדרי האמהות, ויולא מאהל לאה, כי האהל בכללו נקרא אהל לאה, ויולא מאהל לאה והלך אל אהל רחל כי לא הי' שם רק ב' אהלים, וכזה יתיישב הכל על נכון, ורמ"ח הקדימו בפירושו: [כג] והרמב"ן ז"ל לא הסכים על הפי' הזה, והרלב"ג פי' קרוב לדעת רש"י ז"ל: [כד] ועיין בפס"ו ברא' (לא לב), ובכ"ר (פ' עד), ויבא לבן באהל יעקב שהוא אהלם של רחל וכו' ויבא באהל רחל, למה באהל רחל ב' פעמים שהי' מכיר שהיא משמשנית, וכן פי' רש"י ז"ל, ופי' כתב הרמב"ן ופל דרך הפשט אינו נכון שיקראנו כפי' אחד בשני שמות: [כה] והסכים עמו הרמב"ן ז"ל, וכן פי' הרשב"ם והרד"ק, ועיין פקידה שפר כ"ה מה שכתב פי' וביאר הסבה אשר בעבורה לא מלאה: [כו] וכן הוא (כב"ר פ' עד) והיא מרדעת העשויה כמין כר שנתנים על הגמל לשבת עליו וכן פי' רש"י ז"ל: [כז] וכן פי' ר"י גגאת בעבור מרולתו ומהירותו והגעתו אל המקומות אשר יכוון אליהם

בקורי רש"י: (כה) ג"ר פע"ד ט. כט) וכן הוא בכ"ר שם. ל) דף ק"ז רע"א.

בראשית לא ויציא

אונקלוס

מִצֵּא אֶת־הַתְּרָפִים : לִוּוֹיָהָר לְיַעֲקֹב
וַיֵּרֶב בְּלֶבֶן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלֶבֶן
מִה־פְּשְׁעֵי מַה חִטָּאתִי כִּי דִלַקְתָּ
אֹחֵרִי : לִוּוֹי־מִשְׁשַׁת אֶת־כָּל־כְּלֵי
מַה־מָּצֵאתָ מִכָּל־כְּלֵי בֵיתְךָ שְׁיוֹם־כֹּה
נֶגְדָה אֹחֵי וְאֶחָיֶךָ וַיּוֹכִיחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ :
לֹא זֶה עֲשִׂירִים שָׁנָה אֲנִי עִמָּךְ רַחֲמֶיךָ
וְעֵזֶיךָ לֹא שָׁכַחוּ וְאֵילֵי צֹאנֶיךָ לֹא
אֶכְלָתִי : לִשְׁטֵרְפָה לֹא־הֵבֵאתִי אֵלֶיךָ
אֲנִי אַחַשְׁנָה מִיָּדִי תִבְקַשְׁנָה
נִגְבַּתִּי יוֹם וּנְגַבְתִּי לַיְלָה : הִיִּיתִי

אֲשַׁבַּח יְתָ צְלַמְנִיא :
לִוּוֹתְקָה לְיַעֲקֹב וַיֵּצֵא עִם
לֶבֶן וְאֹתִיב יַעֲקֹב וַאֲמַר
לְלֶבֶן מַה־חֹבִי מַה־סִּיחְנִי
אֲרִי רַדְפָּתָא בְּתָרִי : לִוּוֹרִי
מִשְׁשַׁתָּא יְתָ כָּל מְנִי מַה
אֲשַׁבַּחְתָּא מִכָּל מְנִי בֵיתְךָ
שְׁוִי חֵבָא קְדָם אֹחֵי וְאֶחָיֶיךָ
וַיּוֹכִיחוּ בֵּין תְּרוּנָא :
לֹא דִינָן עֲסָרִין שָׁנִין אֲנָא
עִמָּךְ רַחֲמֶיךָ וְעֵזֶיךָ לֹא
אֶתְפִּילוּ וְדַכְרִי עִנְךָ לֹא
אֶכְלִית : לֹא דַתְבִּירָא לֹא
אֵיתִיתִי לְוֹתְךָ דַּהּוּהָ שְׁנֵיא
מִמְנִינָא מְנִי אֶתְּ בְּעֵי לֵה
נְשָׁרִית בִּימָמָא וְנְשָׁרִית
כְּלִילִיא : הִיִּיתִי בִימָמָא

רש"י

(לו) דלקת. רדפת כמו לא) על ההרים דלקונו
וכמו לב) מדלוק אחרי פלשתים : (לז) ויוכיחו.
ויבררו עם מ' הדין לג) אפרובי'ר בלע"ז :
לח) לא שבלו. לא הפילו עיבורם כמו לד)
רחם משכיל לה) הפלט פרתו ולא תשכל :
ואילי צאנך. מכאן אמרו לו) איל בן יומו
קרוי איל שאל"כ מה שבחו אילים לא
(לט) טרפה. ע"י ארי וחלב : אנכי אחטנה. לשון לז) קולע בחבן אל השערה
ולא יחטיא לה) . אני ובני שלמה חטאים. חסרים. אנכי אחסרנה אם חסרה חסרה
לי שמדי תבקשנה : אנכי אחטנה . תרגומו דהות שגיא ממכינא שהיתה נפקדת
ומחוסרת כמו ל"ג) ולא נפקד ממנו איש תרגומו ולא שגא : נגבתי יום ונגבתי לילה .
נגובת יום או נגובת לילה הכל שלמתי . נגבתי . כמו ט) רבתי בגוים שרתי במדינות

יהל אור

מלאכתו : (סט) ותשימם במקום שעומדים הכרים
והגמלים דהיינו באורותם : (ע) כי היתה באורות
אשר הגמלים עומדים שם , ורש"י יפרש שדעת הח'
ז"ל ותשב עליהם פי' אללם כמו "עליו מטה מנשה"
(במד' ב כ) ע"כ מפרש שלא היתה באהל : (עא) הרודף
אחר איש הולך יקרה דולק : (עב) חסר אל"ף למ"ד
הפועל , והראוי אחטאנה : (עג) ובן פי' רע"ס וכן
תרגם יוצ"ע : (עד) ובן פי' הרד"ק , ואלו היתה לכנוי
היתה הני"ת קמולה , ועיין בס' שפת יתיר (כ"י יב) שכן הוא דעת ר' אדוניס (דונש בן לברט) : (עה) והראוי :
(עו) ובן פי' רש"י ז"ל "נגובת יום או נגובת לילה" ודעתם שהוי"ז של ונגובתי לילה , הוא במקום או , כמו

אכן עזרא

הגמל (סט) [כח] : ותשב עליהם . ולא היתה
באהל (ט) : רץ כי דלקת . רדפת וכן "ידלק עני"
(תד' י , ב , ג) , (עא) [כט] : רץ אנכי אחטנה . (ע) אם
היתה טריפה החטא היה עלי ופרעה כטוה (ע) [ל] :
נגבתי יום . הוי"ד נוסף כיו"ד סלאתי (ישע"י א
כא) (עז) , וכן הוא (ע) נגובת יום או לילה (ע)

קרני אור

אליהם וכאלו הוא מושל בארץ : [כח] בלשון ערבי נקרא
כור כלי מושב שנותנים על הגמל , והוא מכוסה ויושבת בו
הנשים כמו בכית (כד"ל) :
[כט] דלקת , רדיפה להמית , וכן מדליק אחרי פלשתים
להמיתם , על ההרים דלקונו" (רו"ה) דלק בחלוק אומות דל" ,
ומקור שניהם , דל" שעניו הרים , כי דליתני" (תה"ל , ב)
ועניו רדיפה , כי דלקת אחרי" וכבאל ממנו להוראת הדליקה ,
עיין יריעות שלמה (ת"א טוב , ג' יריעה ת) : [ל] ורש"י ז"ל

בסקורי רש"י לא) איכה ד יט . לב) ש"א יונג . לג) עיין רש"י לפיל כ כז . לד) הובע ט יד . לה) איוב כא י . לו) כ"ק
כס ב . לז) שופ' כ טז . לח) מ"א א כא . לט) במד' לא מע . ס) איכה א ט

אונקלוס

בראשית לא ויצא

קפ 359

ביום אכלני חרב וקרח בקילה
 ותגד שנת מעיני: מה זה לי עשרים
 שנה בביתך עבדתך ארבע
 עשרה שנה בשתי בנותי ושש
 שנים בצאנך ותחלק את
 משכרתי עשרת מנים: סב לולי
 אלהי אבי אלהי אברהם ופחד
 יצחק היה לי כי עתה ריקם
 שלחתי את עניי ואת יגיע כפי
 ראה אלהים ויזבח אמש: שביעי
 סב ויען לבן ויאמר אל יעקב הבנות

אכלני שרבא וגלידא
 (הוה) גחית עלי בקילה
 ותגד שנת מעיני: מה דגן
 לי עשרין שנין בביתך
 פלחתיך ארבע עשרי
 שנין בתרתין בנותי ושש
 שנין בצאנך ואשניתא ית
 אנרי עשר ומנין:
 סב אילולא פון אלהה
 דאבא אלהה דאברהם
 ודדחיל לה יצחק הוה
 בסעדי ארי כען ריקן
 שלחתי ית עמלי וית
 ליאות ידי גלי קדם יי
 ואזכח פרמשא: סב ואתיב
 לבן ואמר ליעקב בנותא
 רש"י

אבן עזרא

מידי תבקשנה: ולא: מב ופחד יצחק. יראת
 יצחק את השם היא הועילתני (מ) [לבן], כי זכות
 האב הועיל לבן (מ) [לבן], מים ריקם נוסף והוא
 שם (מ), ימצא עם יחיד זכר (מ) ונקבה (מ) ועם

מלחתי משפט (מ) אוהבתי לרוש: (מ) אכלני
 חרב. לשון (מ) אש אוכלה: וקרח. כמו (מ)
 משליך קרחו תרגומו גלידא (מ): שנתני.
 לשון שינה: (מ) ותחלק את משכרתי. היית

משנה תנאי שביעניו מנקוד לטלוא ומעקודים לברודים: (מ) ופחד יצחק. לא רלה לומר
 אלהי יצחק שאין הקדוש צרוך הוא מיוחד שמו על הלדיקים צחייהם (מ) ואע"פ שאמר
 לו בלאתו מבאר שבע (מ) אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק בשביל שכהו עיניו
 וברי הוא כמת. ויעקב נתיירא לומר ואלהי ופחד: ויזבח. לשון הוכחה הוא ולא

קרני אור

וברשכ"ס פי מלה זאת מלשון חסרון, ואולי דעות שניא
 מן פנינא מן ידי את כפית"ל ש"ל שאם טעם כחשכון סיס
 גובה ממש כפי החשכון המוטעם לא כפי האמת והוא לא כדת,
 והפקידה (שער כה) פ' י"ח, אם כפית טעם כחשכון וחכמה
 ממנו, כפית מנקשה מידי עד כפית החשכון יפה, ועין
 כ"ל מה שכתב פ"ז, ועין רד"ק כשרש חטא שהביא כל
 המלות משרש זה תחת עין אחד והוא לבן חטא ופון כנעשה
 בשוגג: [לא] ורואה אמר, שבי"ד לכיטי במדבר, ובא
 כפית בשואל ולא בקמץ כראוי, כדי לכרין כפיכא אל אבר
 לפניו וטעמו הנגננת ממני ביום והנגנת ממני כליל מידי
 תבקשה, ויביס מידי תבקשה משמש לפניו ולאחריו ואולי
 פ"ז: [לבן] פחד יצחק שאני מפתח אם אמלאנו חי, ובעבור זה לא נשארתי עוד פחד (רד"ק) לולי הפחד שפחדת מילתך
 אבי שהוא עשיר ושר גדול, כי לי, פי' כי לי לסיוע שפי' כן נתיירא (חזקוני): [לבן] ומה שאמרו ז"ל (פסבד' קד"א)
 בענין מנשה וחזקיהו כרא מוכה אבא, ואבא לא מוכה כרא, דכתיב ואין מידי מליל, אין אברהם מליל את ישמעאל, אין
 יצחק מליל את עשו, כבר תירך ברי"ף ז"ל דלכא פלמא מגין זכות, כדכתיב ועושה חסד לאלפים, אבל לעובדי אבא לא
 מוכה

יהל אור

וי"ו, ומכה אגיו" (שמות כא טו):
 (עז) ולמשה (פ' נג) פי' הח' ו"ל, זה הפחד רמז
 ליום העקידה ופי' שמפחדו לאל, מסר
 עצמו לשחיטה: (עח) וכן יעידו כמה כתובים פ"ז,
 והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי" (למעלה כו
 כד). עקב אשר שמע אברהם בקולי" (שם שם פ ה), וזכרה
 לחסדי דוד עבדך" (דה"ב, ו, מב): (עט) פי' שם דבר
 ולא תואר ושרשו, ריק": (פ) כמו, ריקם שלחתי":
 (פא) כמו, וריקם השיבני ד" (רות א כא):

מקורי רש"י: (מ) ישע"י א כא. (מב) הושע י"א. (מג) דבר' ד כד. (מד) חב' קמו' יז. (מה) וכן דק כפפור (שמות
 עז יד) ת"א, דעק כנליל. (מו) תנמומא א תולדות אוח' ז. (מז) לפיל כת יג

בראשית לא ויצא

אונקלוס

בְּנֵתִי וְהַבָּנִים בְּנֵי וְהַצֵּאן צֵאנִי וְכָל
 אֲשֶׁר-אֶתָּה רֵאָה לִי-הוּא וְלִבְנֵתִי
 מִה-אֲעִשֶׂה לְאֵלֶּה הַיּוֹם אִם לְבָנֶיהֶן
 אֲשֶׁר יִלְדוּ: מִד וְעַתָּה לֵכֶה נִכְרְתָה
 בְּרִית אֲנִי וְאֶתָּה וְהָיָה לְעַד בֵּינִי
 וּבֵינְךָ: מִה וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבְנֵי וַיְרִימָהּ
 מִצִּבְּהָ: מִה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֶחָיו
 לְקַטְוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ-
 גֵל וַיֹּאכְלוּ שֵׁם עַל-הַגֵּל: מִה וַיִּקְרָא
 לוֹ לָבֶן יַגֵּר שֶׁהַדּוֹתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא
 לוֹ גַלְעָד: מִה וַיֹּאמֶר לָבֶן הַגֵּל הַזֶּה
 עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ הַיּוֹם עַל-לָבֶן קָרָא

בנתי ובניא בני וענא עני
 וכל די את חזי די לי הוא
 ולבנתי מה אעביד לאלין
 יומא דין או לבניהן
 די לי דין: מד וכען אתא
 נגזר קום אנא ואת יהי
 לס היד ביני וביןך:
 מה ונסיב יעקב אבנא
 וזקפה קמא: מו ואמר
 יעקב לאתוהי לקוטו
 אבנין ונסיבו אבנין ועבדו
 דגורא נאכלו תמן על
 דגורא: מו וקרא לה לבן
 יגד שהדותא ויעקב קרא
 לה גלעד: מה ואמר לבן
 דגורא הדין סהיד ביני
 וביןך יומא דין על פן
 קרא שמה גלעד:

רשי

לשון תוכחה הוא: (מג) מה אעשה לאלה.
 איך תעלה על לבי להרע להן: (מד) והיה
 לעד. הקצ"ה: (מו) לאהיו. הם בניו (מח)
 שהיו לו אחים נגסים אליו לגרה ולמלחמה:
 (מז) יגד שהדותא. תרגומו של גלעד. (ע"כ

יהל אור

(פב) פי' לזכרים, ולא יראו פני ריקס" (שמות כג עו):
 (פג) אמנם ד' (מ"ב יט יז) שרשו אמן, והמ"ם
 נוספת, וטעם תוספות המ"ם בכוף
 אמרו המבארים שהוא משרידי סימני היחס שהי'
 נהוגים לפנים בלשון עבר, ודומה לו, יומס"
 ונמלא דוגמתו בלשון ערבית (האזנה):
 (פד) וכן כתב הרד"ק בשרש, הני", וילאה הנס" (שמות
 כא, יא) המ"ם נוספת כמ"ם ריקס, ופי' ותלא צחן
 מאין כסף, כלומר כיון שיוצאה מאין כסף כאילו יוצאת
 בהן שנוצאה בעיני אדוניה, וכן כל הנס שבמקרא יתפרש
 כמו חן, ועיין יר"ם, ה"א, חוב' ג, יר"ל, ל):
 (פה) כי אמר, ולבנותי" ואלה"כ, לאלה" ויפרש הה'
 ז"ל שהוא תוספות ביאור: (פו) וכן נשפטו שנינו אנחנו
 (ש"א כ, מב) שהוא ג"כ לתוס' ביאור: (פז) שהציבה
 על קימתה, ושמה במקום גבוה מההר להיות כראית
 מרחוק, זהו שאמר וירימה, ולא אמר וישם אותה מצבה, וכן תרגם יוב"ע, וזקפה לקמא": (פח) נקרא חומר
 האבנים כן לסבובו ושרשו גלל: (פט) וכן פי' הרד"א וכתב, והיותר נכון אללי שהמלכה הוא הגל, כי מפני
 בלשמו

אבן עזרא

רבים (עב) ולדן וכן ס"ם אמנם (פג) גם הנם (מד):
 מג ולבנותי מה אעשה. הוסיף לבאר (מח) וכן
 הוא ולבנותי אלה מה אוכל לעשות להם (ט) ולדן:
 מדה מצבה. שהציב אותה (מ): כן גל. שיגורו שם
 אבנים עד שהתחברו (פח) ולן גם קראה מצפה (פז)

קרני אור

מוכח ברא, ופיין בחילופי אנדות ובעיין יעקב מה שפי' שם:
 [לד] ויש ריקס שהוא ערוס ועריה, והתלזה לזרני ריקס"
 (ח"ו ז ה) וכפירס"י שם: [לה] ורש"י ז"ל פי', מה אעשה
 לאלה היום, איך תעלה על לבי להרע להן" וביאר הרמ"ם
 כאלו אמר מה רעה תעלה על לבי שאעשה לאלה, וכ"ס
 ברכב"ם, והרמב"ן פי', ויותר נכון נראה שהוא דרך תחלה,
 ולבנותי מה אעשה לאלה אשר לפני, כי נכמדו רחמי עליהן,
 או לבניהן הנולדים בביתי, והם לי כבני, וזה טעם אשר
 ילדו, וע"ז כתב הכוה"ק, ולא ידעתי למה נהסוך בזכות איש
 רשע שנאמר עליו בקבלה שהיה לזרר יותר מפרעה, כי ביקש
 לעקור את הכל, ורחמי רשע כזה אכזרית היא, פי"ש מה
 שפי': [לז] אולי הים מדרך העברים להקים מצבה, והים
 מדרך הארמיים להקים גל, ולפיכך יעקב הקים המצבה, ואמר
 לאחי לבן שיפכו גל, ולכן אפי' שהזכיר כמה פעמים בגל
 והמצבה. הנה כשהגיע לטיקר כבועתו לא הזכיר אלא גל,
 אם אני לא אעבור אליך את הגל הזה, ואולי הארמיים

מקורו רש"י: מח) עיין כ"ד פט"ד יג' תנחומא א' וישלח אות ד' עזר"א פל"ו תיזכ"פ.

שְׁמוֹ גִלְעָד׃ מִטּוֹהַּ מִצְפֵּה אֲשֶׁר אָמַר
 יִצְחָק יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ כִּי נִסְתַּר אִישׁ
 מִרְעֵהוּ׃ וַיֵּאמֶר תֵּעָנֶה אֶת־בְּנֹתַי וְאִם־
 תִּקַּח נָשִׁים עַל־בְּנֹתַי אִין אִישׁ עִמָּנוּ׃
 רְאֵה אֱלֹהִים עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ׃
 וַיֹּאמֶר לָבֵן לִיעֲקֹב הֲנִי הֵנָּה הַגִּלְעָד הַזֶּה
 וְהִנֵּה הַמִּצְבָּה אֲשֶׁר יָרִיתִי בֵּינִי

סס וְסִכְוִתָּא דִּי אָמַר יִסְךְ׃
 סִימְרָא דִּי בֵּינִי וּבֵינְךָ׃
 אָרִי נְתַפְסִי גְבַר מְחַבְרָה׃
 נ אִם תֵּעָנִי יָת בְּנֹתַי וְאִם
 תִּסַּב גְּשִׁין עַל בְּנֹתַי לִית
 אָנִישׁ עִמָּנָא חַוִּי מִימְרָא
 דִּי סְהִיד בֵּינִי וּבֵינְךָ׃
 נא נֹאמַר לָבֵן לִיעֲקֹב הָא
 דְּגִוְרָא קָדִין וְהָא קְמָתָא
 דִּי אֶקְיִמִית בֵּינִי וּבֵינְךָ׃

אבן עזרא

(לז): מִטּוֹ וטעם יצף ד'. כמו ד' יראה (י), וכן
 „צופה נתתיך“ (יחז' ג יז) (י): כי נסתר אנחנו
 שיהיה כל אחד מסנו רהוק מחבירו ולא יראנו (יג),
 השם רואהו, וטעם אשר אמר שבאל לבן, יעקב
 קראה מצפה (יג) בעבור שאמר לו יצף ד' (יג):
 נ אם תענה את בנותי, אמר הנאון פירושו אם
 לא תשכב עם נשיך (יג) וזאת לשון נכדיה לא
 נשמע כסוה בכל המקרא (יג), ואם היה כמשמעו
 מה יזיק (יג), והטעם שלא יעשה להם רע, ויכריחם
 על דבר שאינם הפיצות בו (יג), ותרנום גלעד (יג)
 יר שהדותא (ק) [לח]: נא אשר יריתי, הוא ואחיו
 שירו אבנים (ק) [לט] מנורת „ירה בים“ (שמות ד

רש"י

קרא שמו) גלעד. גל עד: (מט) והמצפה
 אשר אמר וגו'. והמלפה אשר זהר הגלעד
 זכס"ה סט) ויעבר את מלפה גלעד ולמה
 גקראת שמה מלפה לפי שאמר כל אחד מהם
 לחברו ילף ה' ביני ובינך אם העבור את
 הצרית: כי גסתר. ולא נראה איש את רעהו:
 (כ) בנותי בנותי. צ' פעמים אף בלה וזלפה
 בנותיו היו מפלגים (י): אם תענה את בנותי.
 למנוע מהן עונת תשמיש (יא): (נח) יריתי.
 כמו (ג) ירה צים כזה שהוא יורה החן (ג):

קרני אור

ה' טוהגים להקים גל של אבנים הרבה סימן לאלהות סרנס
 שה' עובדים, והעבדים התרחקו ממנהגם והקימו מלכה שהיא
 אבן אחת סימן לאל יחיד שה' עובדים (כד"ל): [לז] ובספ"ז
 (כרא' לא מט), והמלפה זה האבן שהרימה הוא מלכה,
 וכן ס' הרמב"ן שהיא האבן שהקים יעקב מלכה, ונקראת
 גלעד ומלפה, וכן ס' הרד"ק ור"ס ו' מלך:
 [לח] ובשם מיכה כי מלח, פד' שכתבת „גלעד“ אינו שם
 תואר, כמו עד הגל הזה, שא"כ היה לו
 לתרגמו יגר שהיא, אבל שהדותא בארמי, הוא כמו עדות
 בעברי, ומלאתו עד בעברי שטעמו עדות, כמו „לא תטנס
 צרעך עד שקר“ (שמות כ טז) וה"ל שהדותא דשקרא
 (רו"ס) וכן ס' הרש"ד שהוא שם המקרא ור"ל גל עדות
 כנגד שקרא לו לבן יגר שהדותא: [לט] ואמר אשר יריתי
 אעפ"י שיעקב הקים המלכה, והוא אמר לעשות הגל, כיון
 שלבן אמר ליעקב לכה ונכרתה ברית, ויעקב עשה על דבריו,
 הלא הוא כאלו ירה אבני הגל והמלכה (רד"ק) יעקב ירה
 אותה בעלת לבן (רשנ"ס) או ס' אשר יריתי בדברי, כלומר

יהל אור

שששאו גל של אבנים גדול, והיה הגל ההוא, אם לאכל
 עליו לחם, ואם שיהיה מלפה שילפה הלופה משם, לבן
 גתן טעם לשניהם, אם להיות עד באכילתם שמה,
 אמר הגל הזה יהיה עד ביני ובינך וגו', ואם היה בדרך
 מלפה אמר והמלפה אשר אמר ילף ל', ר"ל ואם הוא
 מלפה ילף ל' וגו' כאשר נסתר איש מרעהו, וכן
 מתורגם בתרגום ירושלמי וכן ס' שד"ל הגל עלמו נקרא
 ג"כ בשם המלפה: (ג) פו' ד' יראה ביני ובינך:
 (גא) ענין הבטה ושרשו „לפה“ והושאל על הרואה
 ואינו נראה: (גב) ופוי' אף כי נסתר: (גג) ונקרא
 מקום הגבוה מלפה לפי שאדם לופה ממנו למרחוק:
 (גד) עיין בביאור רש"ד שכתב ע"ז שאינו מוכרח,
 ועיין ברש"י ז"ל מה שכתב ע"ז, וברמב"ן מה שהעיר
 ע"ז: (גה) וכן הוא דעת רז"ל (יומא ע"ז סע"א) וכן
 ס' רש"י ז"ל למנוע מהן עונת תשמיש: (לו) כי עינו
 במקרא נקרא על השוכב עם אשה שלא ברצונה: (לז) איזה

היזק יאל לנו מזה אם נפרשו כמשמעו: (לח) וכן ס' הרד"ק, והרלב"ג בסופו: (לט) במקומו (למעלה בפ'
 מז): (ק) וכן „והיתה בכל לגלים“ (ירמי' לח נו) ת"י ליגרין, „לעי השדה“ (מיכה א ו) „ליגרי קלין“
 וכן ס' רש"י ז"ל „יגר שהדותא תרגומו של גלעד“ ור"ל שלבן להיוחו ארמי היה מתרגם גלעד כלשונו יגר
 שהדותא: (קא) ואמר יריתי בעבור הגל, ולא בעבור המלכה, אעפ"י שהזכיר כי מפורש הוא למעלה, כי
 יעקב הרימה למלכה, והוא ואחיו ירו האבנים, רק יעקב דרך מוסר לא אמר לחמיו רק לאחיו לעשות הגל:
 שהוא

סקורי רש"י: מט) שופ' יא כט. נ) עיין כ"ר פפ"ד, יג ויד, פדרי"א פל"ו, ועיין בפ"י בגדל"ל סס אות לא. נא)
 יומא עז כ. ג. שמות עו ד. ג. עיין כ"ר פפ"ד סו.

בראשית לא לב ויצא

אונקלוס

וּבִינְךָ : נב עַד הַגֵּל הַזֶּה וְעַד הַמִּצְבָּה אִם-אֲנִי לֹא-אֶעְבֵר אֵלֶיךָ אֶת-הַגֵּל הַזֶּה וְאִם-לֹא-תֵעָבֵר אֵלַי אֶת-הַגֵּל הַזֶּה וְאֶת-הַמִּצְבָּה הַזֹּאת לְרַעָה : נג אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי נְחֹר יִשְׁפְטוּ בֵּינֵנו אֱלֹהֵי אֲבֹתֵנוּ וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בַּפֶּהד אָבִיו יִצְחָק : נד וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בְּהָר וַיִּקְרָא לְאָחִיו לֶאֱכֹל-לֶחֶם וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַיִּלְּנוּ בְּהָר : מפטיר לב א וַיִּשְׁבַּע

נב סהיד דגורא דדין וסהדא קמא אם אנא לא אעבר לותך ית דגורא דדין ואם את לא תעבר לותי ית דגורא דדין וית קמתא דא לבישו : נג אלהה דאברהם ואלהה דנחור ידונן בינא אלהה דאבותון וקיים יעקב בדרחיל לה אבותי יצחק : נד ונכם יעקב נבסתא במורא וקרא לאחוי למיכל לחמא ואכלו לחמא וביתו במורא : * ואקדם

אבן עזרא . סחול . סמממש קודש וחול . רש"י

(כב) אם אני . הרי אם משמש בלי אשר כמו נד) עד אם דברתי דברי ופירושו עד אשר דברתי דברי : לרעה . לרעה אי אתה עובר הכל אתה עובר לפרקמטיא נה) : (נג) אלהי אברהם . קדש : ואלהי נחור . חול נז) : אלהי אבותם . חול נז) : (נד) ויזבח יעקב זבח . שחט בהמות למשתה : לאחיו . מאכל קרוי לחם כמו נט) עבד לחם רב .

סו) (כ), וידים אל מקום אחד (ה) : נב לא אעבור . ברית זה הגל , כמו "עברו חוקי" (ה) [מן וטעם לרעה לעשות רע, ויש אומר לא תעבור אלי אתה להרע לי גם אני בן (ה) [מא], כל אחד אמר ישפט בינינו אלהי אבותינו (ה) ויעקב אמר על אלהי אברהם , ולבן אמר על אלהי נחור אבי אביו שהיה עובד ע"ג , וכן העיד יהושע (ק) [מב] : נג וישבע יעקב בפחד אביו . במי שהיה אביו מפחד ממנו (קח) , לאוהביו טעם לזן נה) : לאכל לחם . כל דבר

יהל אור

(קב) שהוא ענין השלכה , ואונקלוס ויוצ"ע תרגם "אקימית" לפי הכוונה : (קג) פ"י שהשליכו אבנים רבים אל מקור אחד : (קד) שפ"י הפרת מלות התורה , וכן "עברו את בריתי" (יהושע ז יא) שפ"י מעלו בריתי , והנה בנדפסים הגי' כמו "עברו חוק" ו"ל"ל "עברו תורת חלפו חוק" והוא (ישעי' כד ה) כי לא נמלא בחנף "עברו חוק" : (קה) והכתוב מסורס , ופ"י אם אתה לא תעבור אלי את הגל הזה ואת המלצה הוית לרעה , גם אני לא אעבור לרעה , ויפרש מלת עובר כפשוטו , ואין לריך להוסיף מלת ברית : (קו) הו' ז"ל יפרש מה שאמר הכתוב "אלהי אבותם" הו' שאמר "ישפטו בינינו" , ויפרש שהם דברי משה , משה יספר שכל אהד אמר ישפטו בינינו אלהי אבותינו , וזהו הו' פ"י "אלהי אבותם" : (קז) "ויאמר יהושע וגו' , תרה אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים" (יהושע כד ז) ופ"י ויעבדו תרה עם בנו נחור , א"כ אלהי אברהם אמר יעקב , ואלהי נחור אמר לזן , וכל אהד נשבע באלהי אבותיו : (קח) ר"ל הוא השם ית' , וכן פ"י הרד"ק

סקורי רש"י : נד) לפיל כד . נה) כ"ר שס . נז) כ"ר פע"ד טו , מה' סופרים פ"ד . נז) כן הוא במס' סופרים סס וכנ"ל שס , אלהי אביהם קודש וחול , וכן הוא בילקוט רמז קל וכפס"ז , ופ"ין במהות כפונה שס , ונמנית ה' שכתבו שגני' סיכרם כמו שהוא בכ"ר . נח) כתוב"ע . נט) דניאל ה' א' .

קרני אור

נדברי השלכות כיני וכו' : [מ] וע"ז כתב הרש"ד כי על הכוונה כפ"י לא יתלוך כשרם כזה עם מלת אל , אלי , אלק , וכו' די לומר פה , לא אעבור את הגל וגו' , לא תפבור את הגל : [מא] וכן תרגם אונקלוס ויוצ"ע כפשוטו , וכן פ"י רש"י ז"ל לרעה אי אתה עובר , הכל אתה עובר לפרקמטיא והוא (מכ"ר פ' עד) וכן פ"י ברלב"ג , והרד"י"א מקשה למי אמר כלשון שלילה אם אני לא אעבור אליך ואם אתה לא תפבור אלי , כי כיס לו לומר אם אני אפבור אליך ואם אתה תפבור אלי פ"י"ש מה שפ"י וסד"ל ג"כ יקשה אם אני אעבור כיל"ל , ואמר לא אעבור כמו שאומרים על כל לרה שלא תבוא : [מב] וזכר אברהם ונחור , ולא זכר יצחק וכתובאל לפי שסס פ"י נודעים יחר ומפורסמים בגדולה (רד"ק) :

אמר ישפטו בינינו אלהי אבותינו , וזהו הו' פ"י "אלהי אבותם" : (קז) "ויאמר יהושע וגו' , תרה אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים" (יהושע כד ז) ופ"י ויעבדו תרה עם בנו נחור , א"כ אלהי אברהם אמר יעקב , ואלהי נחור אמר לזן , וכל אהד נשבע באלהי אבותיו : (קח) ר"ל הוא השם ית' , וכן פ"י הרד"ק

סקורי רש"י : נד) לפיל כד . נה) כ"ר שס . נז) כ"ר פע"ד טו , מה' סופרים פ"ד . נז) כן הוא במס' סופרים סס וכנ"ל שס , אלהי אביהם קודש וחול , וכן הוא בילקוט רמז קל וכפס"ז , ופ"ין במהות כפונה שס , ונמנית ה' שכתבו שגני' סיכרם כמו שהוא בכ"ר . נח) כתוב"ע . נט) דניאל ה' א' .

אונקלוס

בראשית לב ויצא

קפב 363

לָבָן בְּצִפְרָא וַיִּשְׁק
 לְבָנָוְהוּ וּלְבָנָתָהּ וּבְרִידֵי
 יָתֵהוּ וְאֹזֵר וְתַב לָבָן
 לְאַתְרָהּ : וַיַּעֲקֹב אֹזֵר
 לְאַרְתָּהּ וַעֲרָאוּ בָהּ
 מִלְּאֲכִיָּא דִּי : וַיֹּאמֶר
 יַעֲקֹב פֶּד הַזְּנוּן מִשְׁרִיתָא
 מִן קָדָם יְיָ הִנֵּן וַיִּקְרָא
 שְׁמָא דְאַתְרָא הַהוּא
 מַחְנִים : פ פ פ

לָבָן בְּצִפְרָא וַיִּשְׁק
 לְבָנָוְהוּ וּלְבָנָתָהּ וּבְרִידֵי
 יָתֵהוּ וְאֹזֵר וְתַב לָבָן
 לְאַתְרָהּ : וַיַּעֲקֹב אֹזֵר
 לְאַרְתָּהּ וַעֲרָאוּ בָהּ
 מִלְּאֲכִיָּא דִּי : וַיֹּאמֶר
 יַעֲקֹב פֶּד הַזְּנוּן מִשְׁרִיתָא
 מִן קָדָם יְיָ הִנֵּן וַיִּקְרָא
 שְׁמָא דְאַתְרָא הַהוּא
 מַחְנִים : פ פ פ

קמ"ח חלקי מחנ"ס סימן . ומפסיקין ויבנת יעקב :

אבן עזרא

ויש אומר זה הפחד רמו ליום העקידה (הט) [מנ] ואיננו רחוק (ה) :
 א לבניו . הם בני בנותיו (ה) : ב ויפגעו בו מלאכי אלהים . לעורו בדרך והוא לבדו ראה (ו) מחנה המלאכים סביב מחנהו (ז) , על כן קרא שם המקום מחנים , על שם שנים אחד שלו ואחד של מלאכים (ח) : חסלת פרשת ויצא :

רש"י

(כ) נשתיתה עץ בלחמו : (ג) ויפגעו בו מלאכי אלהים . מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו ללוותו לארץ * : (ג) מחנים . שתי מחנות של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן . ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו (ב) :
 חסלת פרשת ויצא

קרני אור

[מנ] וכן פי' הרד"א , וכן הוא במדרש הגדה וילא , ובפס"ז (ברא' לא מב) : חסלת פרשת ויצא

יהל אור

בשרש , פחד" וכן ת"א ויוצ"ע , כדלחיל ליה אבוהי יצחק" : (קט) וכן סיים הרד"ק בשרש "פחד" , ואמר ענין זה בינהק לפי שפחד מהשם ומסר עלמו בדבר העקידה : (קי) עיין למעלה (פסוק מב) ובהערות שם : (א) יוב"ע תרגם , לבניו דיעקב ולבנותיה דיליה" רוצה לפרש בניו ממש , ולכן הסיב הכנוי אל יעקב הנזכר בפסוק לפני זה , והכנוי של "ולבנותיו" על לבן הנזכר בפ' זה ידוהק הוא , והנכון כדעת הראב"ע שפי' לבניו בני בנותיו שקורין בניס לפעמים (רש"ד) : (כ) דייק ממלת "ראש" לשון יחיד : (ג) דייק ממלת "זה" שלא היה רק מהנה אחת ממלאכים והשניה היא שלו : (ד) וכן פי' הרמב"ן והרד"ק ורש"י ורש"י ז"ל פי' שתיהן של מלאכים , וכן הוא (ב"ר פ' עד , תנהומא וישלח , מדרש הגדה וילא , פס"ז ברא' , לב , ג) וכתב הרד"ק , וכאשר קרא אז לשם המקום מחנים , כן הוקבע לדורות , כמו שראינוהו נזכר כן (בס' יהושע יג ל) והסכימו עמו אנשי המקום , ורן כל המקומות שהי' קוראים להם האבות כן היה שמש" , וכתב הרד"א , וענין זה שאחרי שנפרד מהצרת לבן ונסתלק ממנו ערדת התנאים וערעורי לבן שב לאיתנו הראשון , וגראו לו בנבואתו מלאכי אלהים כמו שראה אותם" :

חסלת פרשת ויצא

אונקלוס

בראשית לב וישלח

דַּ וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מְלָאכִים לְפָנָיו אֶל-

דַּ וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מְלָאכִים לְפָנָיו אֶל-

אבן עזרא

(ד) וישלח יעקב מלאכים ממס"ג : ד וישלח . הגה ידענו כי ארץ אדום בין חרן ובין ארץ

רש"י

מקורי רש"י : (ה) ירמ"י יא יט . א) תנחומא א וישלח אות ג , תנחומא ב וישלח אות ג כ"ר פס"ד ז תרגום יוב"ע וירושלמי . ב) תנחומא א סס , תנחומא ב סס . כ"ר פס"ד טו . ג) תנחומא א אות כ וג' , תנחומא ב אות ג פס"ד ז כ"ר פס"ט , ד .